

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractus theologicus, de iure et iustitia, dominio contractibusque - Cod. Ettenheim-Münster 118

Cartier, Gallus

[S.l.], 1714

Disputatio tertia

[urn:nbn:de:bsz:31-111354](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-111354)

Disputatio 3^a.
De
Contractibus in genere et specie.

Postquam in priori Disputacione de hinc sibi et modis illud acquirendi recitum est, referat ut in presenti de modis illud transferendi agamus unde cum transito hinc sibi per pacta et gratias, in eadem Disputacione hanc etiam inscribimus magis sua convenientiam in eadem observantes, quoniam quodumque hinc sibi, que prope ordinariis magis de hinc illam de restitutione amittunt, quoniam non in ultimam et istam reuocant, illo inducti, quod partialis restitutionis ratio sit gratias, quod prius in illis sibi, priusquam de restitutione perfecta sua libri possit. Rem totam et hinc amplissimam in generis questionem subdividimus in articulos et sectiones, eadem hinc sibi partemur.

Questio una.

Contractibus sibi de in genere simpliciter, idem
de Donationibus et Testamentis.

Articulus unus.

Contractibus sibi de in genere simpliciter.

A genericis graduum elementis methodo sibi aperta presentem Disputacionem inchoamus bene quoniam, quod quoniam ex sui principii res quoniamque uno sibi, a principii et capituli facilitas et rei sua fructuose hinc sibi debet, unde uno hinc articulo de gratias et pactis sibi se agemus quod sibi ex quo sibi quomodo sibi sibi indagantes, de uno sibi.

sectio una.

Quid est duplex sibi gratias et qua ad eum equisita?

Contractus qui a iuri consulto lege sibi, si ubi ubique obligatio quoniam ex parte contractuum eadem recipiam obligacionem, sibi sibi.

latissime, q[ui]b[us] comprehendit quatenus obligat[ur], & honorariam fidelitatis
 cuiusmodi e[st] obligat[i]o ex promissione nam acceptata, & paululum p[ro]p[ri]e
 p[ro]u[n]tiam eius obligat[i]o in officium, in uia h[ab]e[n]s p[ro]p[ri]e in, ubi e[st] promissio acceptata
 obligat[i]o promissorem in officium ad seruandum promissum, aut talem p[ro]p[ri]e
 q[ui]b[us] t[er]m[in]em ubi p[ar]t[em] in officium et alio obligat[i]o e[st] h[ab]e[n]s p[ro]p[ri]e in p[ro]p[ri]e, sicut e[st].

Contrahit ubi p[ro]p[ri]e, p[ro]u[n]t ubi ubi obligat[i]o e[st] h[ab]e[n]s p[ro]p[ri]e e[st] circa p[ro]p[ri]e. 264.
 Sicut ab amico hic dicitur. 27. Feb. q[uo]d sit reciproco consensu duorum & recipit q[ui]s
 plurium sensu signo expresso. Explicat d[omi]n[u]s. De reciproco consensu, plurium sensu
 q[uo]d ad g[ra]tu[m] n[on] s[er]u[er]e g[ra]tu[m] ubi, sed requirit g[ra]tu[m] acceptat[ur] alteri signo expresso
 Contrahit e[st] in suo d[omi]no dicitur cum d[omi]no, multo t[er]m[in]e obligat[i]o
 hinc excludit a r[ati]o[n]e g[ra]tu[m] simplex promissio n[on] acceptata, q[uo]d n[on] e[st] reciproco
 consensu, promissorem n[on] obligat ad seruandum promissum, ut infra dicitur.

D[omi]n[u]s 2do duorum & plurium, cum e[st] g[ra]tu[m] h[ab]e[n]s ubi officio consensualis
 q[uo]d ex d[omi]n[u]s p[ro]p[ri]e e[st] v[er]u[m] ad alterum, in pluribus n[on] e[st] u[er]u[m] d[omi]n[u]s.

D[omi]n[u]s 3tio sensu signo expresso: ut patet, sermonem e[st] de Comercio
 h[ab]e[n]s, n[on] Angelorum, h[ab]e[n]s cum h[ab]e[n]s obligat[i]o per signa sensu, q[uo]d p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
 u[er]u[m] mentis ubi pluribus in logica de suppositione et signis dicitur e[st].

Contrahit ubi d[omi]n[u]s in uia sicut d[omi]n[u]s p[ro]p[ri]e e[st] Septuplex sicut 265.
 Simplex, Mutuum, mutatio, Emphyteusis, Simplex comodatio, Comodatio
 mutua, et locatio, de q[ui]b[us] o[mn]ib[us] per decursum huius disputationis
 in specie agendum e[st], cuius divisionis r[ati]o desumit[ur] ex eo, q[uo]d dicitur sensu
 q[ui]b[us] r[ati]o g[ra]tu[m] et translatio iuris h[ab]e[n]s p[ro]p[ri]e sicut d[omi]n[u]s p[ro]p[ri]e p[ro]p[ri]e
 q[uo]d q[ui]s e[st] d[omi]n[u]s mundi: & transfer[re] in iure rei? et hoc si q[ui]s d[omi]n[u]s d[omi]n[u]s
 quo refer[re] d[omi]n[u]s, q[uo]d e[st] d[omi]n[u]s mortis, d[omi]n[u]s, d[omi]n[u]s h[ab]e[n]s n[on] e[st] s[er]u[er]e sed h[ab]e[n]s s[er]u[er]e
 g[ra]tu[m], q[uo]d h[ab]e[n]s donatorem obligat. & d[omi]n[u]m transfer[re] cum onere reddendi
 pretium in pecunia, e[st] e[st] d[omi]n[u]s Emphiteus, & cum onere pretium reddendi in
 talia re equivalente sicut mel aut oleum pro pane aut uisum et d[omi]n[u]m Comodum
 seu permutatio, e[st] h[ab]e[n]s ad alig s[er]u[er]e Comodum q[uo]d sicut sumit[ur] p[ro]p[ri]e pecuniarum
 permutatio germanice g[ra]tu[m], sed de hoc foal[is] n[on] agitur, q[uo]d foal[is]
 g[ra]tu[m] n[on] e[st] s[er]u[er]e, sed reductiue h[ab]e[n]s. & denique transfer[re] d[omi]n[u]m cum
 onere reddendi rem eandem specie, e[st] h[ab]e[n]s mutatio. aut transfer[re]
 usufructus remota p[ro]p[ri]e sicut d[omi]n[u]m sub obligat[i]o[n]e annua pensionis.

soluendo pro dicitur, et Emphyteusis, seu melioratio a verbo greco
 Emphyteus, quod Latine interpretatur melior dicitur. aut denique, honger
 solutus, et hoc si gratis, scilicet comodatio simplex, si pro usu alterius
 rei, et comodatio permutata, si pro pecunia et locatio. huiusmodi numerat
 gratibus reductivè alii annexum scilicet aperiens depositio, scilicet
 societas, pignus, hypotheca, fidei ius, census, et ceteris omnibus ex insti-
 tuto agemus questione rda.

266.

Generalius dicitur gratibus uno in perpetuum et temporalem, rdo
 in licitum et illicitum, et in absolutum et conditionatum, et in
 in reciprocum, et in reciprocum, quorum quod quisque sit, ex huius partes.
 et in solem cum dicitur plures ex parte in eadem quod dicitur cum
 obligatio aliqua taliter ex una parte orta, et virtutem cum deo et plures
 virtualiter v. rade scripta huius officii, negotij cum unum continent. et
 in nominatum et in innominatum, Nominatum est, qui in iure proprium
 et specificum nomen acquirit, quales sunt prior, et ceteris gratibus, Empheo
 Cambium, Innominatum vero est, qui in iure generale non habent fortis, factio
 v. Conditionis, huiusmodi Innominatum gratibus et revertens nomen.
 Do ut des, Do ut facias, facio ut des, facio ut facias, horum gratuum
 obligatio naturalis est obligans et in foro officio, si res de qua gratibus est licita
 sit, si autem civilis, seu talis, quod in foro externo ad id tribuit. et
 dividit in gratuitum et onerosum, gratuitum est, quo gratibus una parte
 obligat alteri, Onerosum vero est, qui ex utraque parte obligationem parit,
 qui et a iurisconsulto dicitur utroque obligatio. et in gratuum
 bona fidei, et stricti iuris, ille est, in quo iudex ex equo et bono nulla
 potest indicare intentio, aut bona fide subdita, et in a gratuum gratibus
 fuerunt expressa: huius vero est, quo iudex ad gratuum gratibus
 quo in gratuum latè sumptum seu partem nudum quod scilicet pro
 firmitatem ex ipsa parte rda quod surgentem nullum aliud habeat
 fundamentum, quo roboratur, huiusmodi est omni gratibus innominatum priusquam ab
 altera parte compleat, et in partem rda, seu illud, quod maiore
 firmitate dicitur, scilicet an potest et rei implementatione per alteram partem
 facta. et iuramento et certa stipulatione, hoc lege ex plauto, Cod. de rer.

Stipulatio est
 interrogatio de
 obligatione. et
 obligatio
 per eam augetur
 et rda.

est autem stipulatio cum unum de gratuum gratibus interrogat de obligatione
 et aliter per id respondet v. fidei ne iubeat fidei iubeo, promittit de daturum

promittit & e specifico noe d'radly, & deniq; per adiectionem ad aliud
 pactum, qd iure civili firmatur e. obligo pauli tenet noaly ad eoz + medi
 per illud in iure civili n' h'bi ad. Et in plurimi d'rum, qui in iure canonico
 illi adem bibunt ex caput. A. De pauli. ha generale q' pactum d'ionis p.
 Varie ad q' pactum legitimum equirunt q' d'ione in quarum singularum
 d'isti nullq; fieri p' q' pactu. uno qd' ex parte cae efficientis, seu con-
 trahentium requiritur ad ambo fens capace d'ni ed usq; eig, neq; e sufficiat
 capacitas d'ni, si d'ist capacitas usq; d'ni, ut patet in impubere, mi-
 norum q' q' d'ni in q' pactu sibi permittit q' pactuere p' civiliter
 impuberes, qd magis eludet in amebilib; qui t' d'ni fens, q' h' d'ni
 usq; p' incapace, q' pactuere n' valent: ex eadem pte cae fide efficientis
 neq; sum e, ut q' pactuere n' iudicari per verbum superioris aut legis, quem
 adm induunt filii familias impubes p' r' d'no requiritur ex pte fide
 fer n' h' d'ntus, ut per signa externa manifesti, cum hoc e agit d'nt
 more h'no, agit am more h'no, cum q' d'ntus per signa sensu admissum
 manifesti, h'nt d'nt. 2. 2. 9. 88. ar. 1. hoc d'ntem iur' q' pactum fide d'nt
 conubii d'ntem fide d'ntem civilem ponit, qd ill' fide formalis et
 perfectis solo actu interno, cum cor loquat' sed n' vox h'nt an d'ntem fide
 externo fit formand; cum conubium intra h'nt n' corde et internis, sed
 voce et externis solum proprie sustineri possit. requiritur proterea, ut q' d'nt
 pte verq; sit, n' simulat, qd ad raonem q' pactu ep'aly e multum q' d'ntus, si mu-
 laly am q' d'ntus n' e q' d'ntus sed e' fraudulenta, q' d'ntem in verum n' trans-
 mulari; manifestat am externa huiusmodi q' d'ntus ad hoc ut obligatorem
 civilem induat, d'nt fieri sub certa aliqua fide p' a iure pactula id e
 d'nt vestiri certis solemnitatib; vq. verbis scriptura traditione iura-
 mento aut coherencia cum q' pactu vestito ut priori numero d'ntem e
 de paulo vestito.

297.

Colliges filium familias habent penulium castrore & quasi castrore
 civile et valide si pubes q' pactuere p'at, et si adhuc sit in domo patris, cum
 habeat d'ntem plenum et usum eig in huiusmodi bonis ut supra de d'nto
 filii familias d'ntem: impubes am e cum q' d'ntem patris nullo q' pactu
 civiliter p' obligari, bene t' cum q' d'ntem d'ntem in iure h'nt d'ntem qd
 d'ntem in iure d'ntem de invalidi stipulace allerum v' d'ntem d'ntem e ex d'
 Pupillis in iure d'ntem eodem r' d'ntem q' d'ntem filii impubes d'ntem sibi d'ntem
 h'nt e h'nt p'at, n' am pactum ob d'ntem reverentia q' d'ntem h'nt cum oportet.

298.

naali in solum filii familiae, deae pupillae impubes, si in pubertate
sunt proximi iure solum ex parte masculi, et heres ex parte femelle defi-
ciente solum anno, obligari potest, quia in suum contractum non habet in iurisdictione
civilis tractare potest sine genere honoris et placuit institui de auctor.
Iulorum.

26

Ex parte magis ad validitatem gratiae requiritur, ut res in gratiam
causa non sit aliena, nisi fuerit usus presumptibilis, res est usus presumptibilis
non sit obligata deo in individuo, sicut res usus presumptibilis ut advertit
Amicus, quoniam ille facile potest et iterum reparari querens, res vero
sua magis iudicata aut talis ratio cuius civis potest, est gratia de opere
pravo ante operis completionem et ipso iure nulla nullus, quoniam gratia
civis de obligatio, nemo aut obligari potest ad potest aut saltem actum quo
positum natio sequitur potest, adeoque nec aliquis obligari potest ad servandum
gratum de opere pravo ex cuius adimplerem civis potest, ut proinde
tali gratia ante operis completionem nulla est.

270

Sicut in opere ante operis completionem, facta est iure nulla est gratia
de opere pravo conditione adimpleta promittentem obligat ex
gratia ad solvendum pretium, sive tale opus sit gratia ipsam sive gratia
aliqua virtute sive sit potest commisionis sive omissionis ut reule docet
amicus huius disput. iij. sect. 9. n. 57. ratio fundamentalis est, quod quodlibet
opus pravam, est quia malum et offensa dei est, non sit pretio aliquo
estimabile, nilong sicut quod opus est sit sustentibile, alio bonum utile
sive delectabile in parte potest, aliquo pretio dignum est, et summe
iustum, ut quod aliquo induente onerosum factum est, per illum est pretium
solvari pro tali onere promissum onere ipso sustentio.

271

Quae an res alteri debita per ius ad rem sit sufficienter magis gratia?
Sive quod idem est an tali res cadere potest ut magis in gratiam, quam in
fraudem creditorum alienata debitor sit impotens solvendo?
Certum est talem debitorem suorum in fraudem suorum creditorum ita
collocentem male agere et peccare se reddendo impotentem solvendo.
an autem ille, cui res a tali debitore data fuit per gratiam peccat ad res-
tutionem rei adeo certum non est. affat. Caesary h. de usura q. 4.
Consentit. solus de iustitia q. 6. ar. 4. regant alii: ego cum
amico huius sect. 8. Covarova l. 3. Variarum resolutionum c. 3. n. 6.

et alij vta d'igo: et q' p' h'ery cum debitor^{scilicet} f'it debitor sui g'ratentij
 et aduerbit re solicialiorata fieri impotentem sui soluentis debitorij, et
 f'it nec aduerbit et f'it unum boner ad restituitionem rei, et quippe taliter
 caa iniqua cooperary ad damnificadonem Creditorum. si idem adeog bona
 f'it g'ratentij ad n'el boner? bona f'it e g'ratentij de re q' alteri t'it perij
 ad rem, si am perij in re ad f'it f'it. h'ic h' d' f'it int'enda e de
 g'ratentij onerato, si e h'ic impotentia orta f'it ex g'ratentij g'ratentij
 qui e curatim d' q' p' liberalem donacem f'it, si f'it bona f'it
 mala f'it donatarij rem auerbit, boner in foro iudiciali restituere,
 q' h' restituio iuxta Amicun Loc. cit. si reg bona f'it f'it auerbit,
 n' obligat nisi a credito intra annum petat, si mala f'it auerbit
 f'it, q' obligat raoc iuxta auerbit.

272

quid p'fectioe h'ic ad h'ic f'it q' d' f'it iuxta p'positio, q' p' opere
 meretricio concedat ad g'ra fornicacem ad iuxta mercede h' soluet Dam
 iuxta Legem istam de g'ratentij ob h'ic cam, ubi stabit, q' meretrici
 d'at repelli n' p'oe, coq' Et illa turpiter faciat q' f'it meretrici, n' h' turpiter
 auerbit cum f'it meretrici. f'it iuxta p'positio e valde p'oe e p'itium me
 opere turpi et adimpleto retineri p'oe e in g'ratia ab eo, qui aut illud ad f'it
 f'it de in p'piter, promissor f'it f'it operary, ut colligitur ex lege si ob turpem
 cam p' De g'ratentij ob turpem cam ubi d'it p'ono e h'ic d'it et auerbit
 turpi caa f'it p'piter p'itorem e, et ideo repetitionem cessare, tamet
 ex stipulacoe soluet f'it.

Sectio rda.
 De

Contrahibz Dolo, errore, et metu, initij.

273

De frequent erroribz Dolo contrahibz incedit, d' p' e q' nec r'ao nec
 authoribz p't, metu cogit, unde qui dolo error et metu q' h'ic aff'icant,
 h'ic decidit. C' f'it an dolo a f'it: d' auerbit, d' g'ratentij boner alij malg
 boner r' z. q' d' arg. d' f'it solatia adiuuacem de re p'p'te
 ut q' congruit, malg so ex h'ic d' dolo malo e caliditas
 f'it ad circumuacem alterum adhibita, ad q' dolo
 malg paruit errorem, ex cui g'ratentij r'ao dolo cogit, unde q' q' f'it
 et quomodo g'ratentij erroribz r'adit e. de quo

Quod in errore alium est substantiale alium accidentale, error substantiale
 est, qui cadit supra ipsam substantiam reuelat obliu motuum graduum, si scilicet
 scribitur, hoc enim hoc unio dicitur motivo, quia tunc pulso, et cognatum, cognatum
 aut non est, error substantiale error est circa ipsam motuum substantiale substantiale.
 error accidentale contra est, qui non versatur circa ipsam substantiam graduum, sed circa
 accidentia rei, ut si dicitur, hoc dicitur pulso, et dicitur quod si pauper est, error acci-
 dentale est motuum est substantiale substantiale substantiale, hoc dicitur quod si
 substantiale est ad seipsum dicitur idem, error item alius est antecedens alius
 concomitans alius subsequens, antequam error est, qui ita dicitur causam graduum,
 ut si eius notitia habita substantiale, graduum sequitur, non est. Concomitans est
 qui nec dicitur causam graduum, nec in seipso graduum in seipso, sed concomitans ita
 ut quod sit in seipso graduum motuum contrahentibus, notitia est sicut dicitur cum illo
 in graduum in seipso substantiale. Quod dicitur error est qui seipso graduum et circa
 substantiam et circa accidentia rei oritur et hinc aut substantiale aut accidentale
 et in seipso.

275. Primum est ratio melius qui quilibet dicitur solus passio et motus animi in ira
 melius est passio malum fugientibus, alium est gravem, seu cadentem in virum constantem, quo
 et tunc animi nimum tale malum timent, quod quilibet vir est cordatus timent, alium levem
 in ira malum.
 seu cadentem in virum non constantem, quo scilicet tale malum perlinet, quod
 non nisi facile timentis ut pueri se in ira timent. aliud item est irascere
 ex metu et aliud agere cum metu particula est ex, causalitatem particula
 cum vero solam concomitantiam importat: ad ex metu quod spectantur dicitur
 num melius ex quo procedit, sit in seipso an iniuste irascit, ex hoc est maxime in
 seipso, officio malitiam aut intendi aut remitti potest palam est.

276. Et hinc autem est omni gradum ex gravi metu ad obsequendum quod iniuste
 iniuste celebratum in utroque foro et iure est invalidum et rescindendum, ut
 patet ex capitulo Abbatis. Capitulum ad audientiam de iis qui vi metus coram
 ab eis expressit de iure metu obliu substantiale, de iure dicitur in iridium revocari, item
 quod vi metus causa fuerit, carere dicitur robore firmi substantiale. Item hoc ex
 iure civili ff. quod metus causa, dicitur ipsa ratio ad gradum requiri solent
 plane liberam, qualis nullo modo est, quod si est gravi metu iniuste irascit
 impellitur ad actum, unde gradum illa ex obliu melius est, itaque sine metu huius
 extra oritur per unum gradum, sine per alium aliquem a gradum
 dicitur L. si cum exceptione in iure dicitur. De his qui vi metus causa fuerit.

Dixi si ex gravi metu iniuste incuso: si nung e certum e nullum g'ratum
 ex metu gravi et iusto celebratum irritum ee aut rescindendum e in foro
 officio, siue oi iura salubra e certum sub pena excommunicationis si proculum
 qui antea sponsalia g'ratit, idem donat facta ab adultero metu iusto d'usfaci
 iurpo ei, qui in auaricia hobetal ut recte docet Ansig loc. cit. sed. 7. arg.
 h'ij ita prenotati s'it

Affertur validus e si iure g'ratit iudic ex deceptione error? Solo sententia
 solo modo in veritate circa g'ratit seu accidentia rei e, q'do deceptio pro- 277
 venit ab altero g'ratente et g'ratit quoddam cum g'ratente consensu, atq'
 se rescindi pot. et dicit, q'do deceptio petit, et unial, loquendo, validus e g'
 g'ratit iudic ex deceptione circa accidentia rei maxime si d'egant error
 n'e antecedens, sed concomitans h'm, unde magis proterial, deceptio in facula,
 q'm pot. d'ere g'ratum reducere ad equalitatem. ita cum G. Paulo Mezege
 et spora conuicij et quasi certa g'ratit fontia.

Adm'it' h'ic aperi'o ex paragrafo i'nc in f'it'it'it' de exceptionibz, ubi ita
 d'it si metu coactus, aut dolo inductus aut errore lapsus stipulanti solio
 promissis, q'd n' soluerat s: promittere, y palam e, iura civili se obligatum
 ee, et ad, qua intendit d'ere se, oportere, efficax e: sed iniquum e se
 condemnari, ideoq' d'it h'ic exceptio, q'd met' caa, aut doli mali aut in
 factum composita ad impugnandam adem. ita d'it citat'z. Verit'z aperi
 ing'per f'it'it'it' ex eo, q'd f'it'it'it' h'icmodi errore f'it'it'it' notivum maneat in
 g'ratit, adeoq' adhuc p'era intio et g'ratit in rem g'ratitam vigeat, cuius solit'z
 in d'it'it', si n' valeret, invalidus censeri. ne d'it'it', q'd error et dolo in
 veniat, error e et dolo f'it'it' h'ic circa accidentia et g'ratit rei inanimata
 sed h'ic qualificat'z, n'am circa rem ipsam, q' sup' d'it'it' in f'it'it'it' et dolo
 motus integra, adeoq' n' invalidant g'ratitum in rem, sed h'ic h'ic g'ratit
 rei accidentia, ex quo decepto d'at facultat' ad rescindendum g'ratitum per
 in p'et'it'it' d'it'it' et exceptioem doli iuxta d'it'it' citat'z et L. si dolo
 d'it'it' de rescindenda venditione

Affertur d'it'it' contractus irriti ex errore aut dolo antecedente veritate circa 278
 substantiam rei ipso facto invalidi s'it et nulli colligiti ex L. si dolo
 de h'ic. d'it'it' ubi d'it'it' erroris n' videtur g'ratit'it' q'd maxime verum e d'it'
 errore antecedente et circa substantiam rei: cum igr' si h'ic g'ratit'it' n' pot'
 contractus, error leg' d'it'it' circa substantiam rei g'ratit'it' n' videtur palam e in
 iento errore antecedente et circa substantiam rei veritate g'ratit'it' nullum esse

et qm de iure nã, hoc è iure ad gradum gñsensy requirit. hoc aperi-
prolexa quãq; è oim nemine ignorante nullum eo casu gñsensum è quo
huiusmodi dolo aut error invenit.

279. Aperiens qñs n̄ solum ex errore anteale sed et gñsensu circa substiam rei
ita invalidus è gradus, ut etsi ante impletiõem gradus validus conseri
potuerit, errore n̄ subsequente, seculo in errore et gradu reuocum impleto nulla
ad iniuriam partio asseruari debeat. ratio è, facilis in errore circa substiam
rei nullatenus profuerit gñsensy ex pte decepti, nisi forte in eius bonum erro-
cederet, at qui sine gñsensu nullus è gradus validus. qm. Prius in errore
necum seculo negy gradum adimpleto si i re cadens in gradum eo imum
adimpleto deformatur aut pñssali errore subiceret, qñsensum est, cuius
causa error seculo est, et si ita decidendum, qd si ex pte eius, cui res per
gradum capis, error causa est gradus et iure valeret, qd si vò ex altera
parte error est causa, gradus respiciendi potest pro iniuria, et ita lego actus
compellere in eadem, qd oia naturali lumine suadent.

280. Quod de errore dictum è, multo magis dictum valet de dolo qui causa è erroris,
hinc dolo qui dat causam gradui aliqñ n̄ futuro, sensusq; circa substiam rei
a quocumq; proveniat, gradum, facilis invalidum iure nã ex qñsi de
qñs h̄ n̄ potest ad eè gñsensy circa rem illam. qd si dolo dat causam gradui n̄
in sensu circa substiam sed circa qñs rei, n̄ qm irritum reddit gradum
sed dicta de errore aperiens imã, alia facilis pro arbitrio illig qui deceptus
gradum è irritabilem si solubilis sit, ut sic iniuria ab ipso respondeat.
Dolo incidens qui n̄ dat causam gradui, nec sensus circa substiam rei, n̄ reddit
gradum iure nã, et positivo irritum, nec irritabilem excepto si res
causy in gradum sit adhuc integra, et laesa quodam aut ex parte gradui
insit qñs, ut respicere valeat, si deceptum se deprehenderit, hoc è casu
deceptum a gradu respicere potest qñs re integra è, docet Burghober h̄ n̄ qñs
f. 98, eo tñ casu quo re integra amplig n̄ fuerit, tñ deceptus ad eum aduocay
gñsensum deceptorum, qui tale damnum compensare debeat, ut praeter alios
Joel Lugo de jure nã 2da n. 83. Variis ex legibz.

281. Je etia in presuppositis dictum è, et ita resolutum, melius quavis è
è iniuste iniurisy ad extorquendum gñsensum, et iniuste è iniuste valet

Si iure ghraty, si iniuste, n̄ valet p̄ter datum liberi p̄sona respiciendū
 Leo Juc: qd̄ si n̄ m̄ly iniuste qm̄ inchoatū ē, n̄ h̄i d̄recte ad ghratōdum
 ad alium finem? A. cum Lugo h̄i n̄. 176. Obligat̄, talem
 ghratum in foro externo ē respiciendū, q̄ m̄ly huiusmodi, absolute
 ē iniuste inchoatū, sermo aut̄ in presentiarum ē de metu ab ext̄o de metu
 ab int̄o, duplex ē p̄ter factam superiōr d̄fensionem m̄ly ghratō ē p̄fectio m̄ly
 ē p̄t̄ p̄t̄, q̄ h̄i ē ab int̄o p̄fectū fuit a cāy n̄alibz & fortibz, ab ext̄o
 r̄chale p̄p̄ia ghratō r̄chale quōdam timore q̄ uti si metu r̄chale n̄ r̄chale
 p̄p̄ia p̄p̄ia respiciendū r̄chale, q̄ h̄i ē ab ext̄o qui fuit a cāy liberatō
 q̄: q̄m̄ly ad aliqd̄ agendū, qd̄ aliy agere nolle. et de hoc metu quā d̄icta
 f̄t̄, intelligenda f̄t̄. certum etenim ē apud oēs nullum metum q̄m̄ly gravem
 ab int̄o p̄fectum invalidare ghraty, p̄m̄p̄sione, p̄m̄p̄sione, volūta, ita qui
 metu n̄alē p̄fectū r̄chale, ad illiḡ adimpletionem d̄i iure tenet, oīa quip̄
 q̄ ita p̄m̄p̄sione f̄t̄ in im̄ sufficienter volūta, m̄ly ē ex d̄ictis d̄ictis
 h̄i n̄ tollit volūta t̄t̄ tantū per n̄alē in r̄chale Liberi: r̄chale n̄l̄ ext̄o
 ab ext̄o r̄chale cui taliter veniat fieri iniuria, quā superveniente ab ext̄o
 d̄i p̄fectū, r̄chale ghraty r̄chale p̄fectū.

De iur̄ contractū, n̄ h̄i venerabile c̄m̄m̄ p̄fectū p̄fectū & obligatō
 p̄fectū p̄fectū & obligatō honorum r̄chale de q̄ h̄i p̄fectū r̄chale r̄chale
 De ext̄o oīo sine ghratō h̄i sine onerosi f̄t̄ ip̄o iure n̄alē irritū & invalidū
 si m̄ly gravis ad extorquendū actum & ghratum iniuste inchoatū fuit, id q̄
 n̄ solum in foro ghratō, sed & iure p̄fectū externo, requirit̄ h̄i ad eorū
 respiciendū f̄t̄ iudicij n̄ quasi irritū, sed ut iure n̄alē irritū h̄i modo
 declarant. oīa suadent̄ oīa, qui iniuste taliter metu inchoatū, alteri
 parti lese f̄t̄ iniuriā factū, et ex comuni tenet̄ ad restitūtionem accepti
 si h̄i m̄ly p̄fectū in accepto ex metu iniuste inchoatū accipere, nullum
 iur̄ h̄i: quare f̄t̄ argūto: per ghratum maxime qm̄ onerosum ut valeat
 r̄chale d̄i. h̄i n̄, h̄i etenim d̄i alio ext̄o, obligat̄, alteri in
 ghratum ex metu iniusto inchoatū nullum h̄i r̄chale f̄t̄ p̄fectū p̄fectū p̄fectū
 d̄ictis talit̄ iniuste, metu inchoatū tenet̄ ad restitūtionem accepti, q̄ f̄t̄
 n̄ oritur, si d̄ictum ab iur̄ h̄i r̄chale f̄t̄; qd̄ n̄alē talit̄ ghraty valere
 censendū ē.

Contra n̄alē equitate r̄chale repugnat ex iniuria alteri facta iniuriarum iur̄
 f̄t̄ h̄i et h̄i, inchoatū om̄ capte parti lese f̄t̄ iniuria, ut porom est.

282

283

et gratia e acty iustitia comutativa ex dictis. qd e equitati et rati
 naturali respicitur ex metu iniuste incusso oriri gratiam validam: qd adveniens
 iuris qd voluit in l. meum q. 3. ff. ff. qd mety ca. ait metum passio abem
 in rem dantur et estimony, qd res in bonis eig est, cur quoz res in bonis metum
 passio e, si gratia valeat? nonne in gratia transferri dicitur. si dicitur
 aut transferri a metum passio: qd falsum e, qd res in bonis eig e. nunq mety
 dicitur metum in gratiam qd voluit e et qd iniuste, dicitur qd ad metum passio in rem
 qd dicitur transferri n e, sed ad huc res in bonis eig e.

284. Negs obstant varia iura et leges, quaz in oppositum stant: nonnulli cum sanct.
 afferunt, dicta e iura explicari aut de metu in bono solum, aut de externo sed
 iuste incusso aut de levi, de quo mox dicitur. negs ad rem e, qd mety qd tollat
 volitum, et e n tollat ab illis, sicut in ista, ubi factum est simile qd tollari ob
 iminentem grave malum in qd hoc relicto qd filio nqm qd sensisset, adeoq per inini-
 iam haberi in gratiam: cum iqr ex dictis equitati naturali qd rariu sit, ut
 quis per iniuriam alteri iniuste factum sibi inq acquirat. In iniustitia respondeat
 qd ha, rati e qd rariu erit ex metu iniuste ad extorquendum qd sensum incusso con-
 tradum validari, adeoq ipso iure invalid gerit. hoc obliq e dicenda ff.
 de eo casu, quo n dicitur in qd sensum ad gratiam, sed ad alium ferent huius
 gravis et iniuste mety incussio, ut ex legone n. 176. dicitur e supra, qd pan-
 day rati suadet. hoc de metu gravi et iniuste incusso.

285. Mety vo ab illis et respectu levis iniuste et incusso qd ad extorquendum
 qd sensum n invalidat gratiam in foro externo, negs exinde nascit exceptio
 aut actio ut gratia respiciatur, propter lege nolum dta ff. qd mety ca.
 vocal burgober hui n. 40. ubi addit Navarrum c. 27. n. 15. solum c. 27.
 n. 46. C. de filulium l. 32. c. 2. n. 34. et pleriqz alii putare
 qd gratia cum tali levi metu iniuste in foro exte irritari pot, si in Motium
 et totum excipiant. Ceterum lego n. 234. aviter qd dicit, nec pnce in-
 portuna s: multo magis blanditiaz: nec metum reverentialem, qd rariu qd
 iritum aut iritabilem, nisi qd iuridq sit cura timore alius mali per inini-
 iam proprie dictam adeoq vere qd rariu inferendi. egoln cum aliis de metu
 reverentiali, quo facti filii sicut offeruntur patri, subitq principis, reliqz
 prolatiis aliis furiu formidandum estimo, cum revera qd rariu qd rariu e.

autem bene perpendendy, num n orior in ordine ad ex longuendum gensem, si enim ad hunc finem inderit fuerit gradum n irritabilem se eadem n video, cum saliter iniuria ex pte felix subditio haud procul distet. se lo occipiendum e dicitur et proprio religiosa q tli si ex gravi nehi orla obortula fuerint, nulliq ft robori statim abinitio, in tel valida refindi n pot, nisi forte ex caa gravissima per sumum Bonifem, de quo alibi, unde lacrima meredica sufficiant.

Seccio 3tia

De Contractu civiliter invalidi validari pnt iuramento?

Item quoniam contractus ubi sit subiectum
Vbi q raeo nali g haly aliud nescit n sicut, q reciprocorum, plurium gensem, sigro quovam sensu expresso, de iure in ppositio ad certa g haly q et solennitate dicunt qd origini, ita ubi n adhiberi g haly g haly maligiat, aut oino n valeat, quoniam de natio statuit in ff. Tuleria synodo, et nubi et absolte invidium, si claudesit et n infacie talia coram seffibz fiat et nubi g haly exprinat, neq ita requisita g haly obligant solum in foro extero, sed e in foro interno, si ppta bonum gure a lege quadam ad eiy validitatem constituta sint, sex iusta etenim, et n in iure falsa presumptioni hly affum n solum in foro fori et extero, sed e in foro fori et interno iuxta illud Apoli: Obvise Dni vestris qui e potestati resistit, dei ordinaci resistit unde g haly sub certa iure solennitate ad validitatem requisita a lege n vnti e in foro g haly irriti et invalidi. Nio tr sub iure solennitate ad validitatem requisita: Quidem e e in lege prohibentem ne fiat g haly sine huiusmodi solennitate, et legem irritantem g haly sicut sine huius solennitate irritum irritum e, qd et lbi capit. ad Apostolicam de regularibus multa fieri prohibent, q si facta fuerint, oblitend robori firmitatem, bene cum de validitate loquimur, legem irritantem supponim n irritantem iudicant.

286

Suppono e ex lege in publicum ff de pacty, item ex capit. si diligente de foro competenti g haly prohibito irritum boni g haly sine p haly official cum efficiantem, sine noam, aut proueniat ex pte solennitatem, et vltima nullo iuramento firmari pot, qd e in cit. capit. antiqua g haly haly et pacto privatorum iuri publico derogari n pot. praeterca dicitur q g haly in gradum valent, q valida iuramentum, nisi iura invalida se tenent, et pte irriti, unde in lbi cit. capit. n tenet. Obvise uno nec lute qd servare

287

Contractus civiliter
invalidi validari
pnt iuramento
Item quoniam
contractus ubi sit
subiectum
Vbi q raeo nali
g haly aliud nescit
n sicut, q reciprocorum,
plurium gensem,
sigro quovam sensu
expresso, de iure in
ppositio ad certa
g haly q et solennitate
dicunt qd origini,
ita ubi n adhiberi
g haly g haly maligiat,
aut oino n valeat,
quoniam de natio
statuit in ff. Tuleria
synodo, et nubi et
absolte invidium,
si claudesit et n
infacie talia coram
seffibz fiat et nubi
g haly exprinat,
neq ita requisita
g haly obligant
solum in foro
extero, sed e in
foro interno, si
ppta bonum gure
a lege quadam
ad eiy validitatem
constituta sint,
sex iusta etenim,
et n in iure falsa
presumptioni
hly affum n solum
in foro fori et
extero, sed e in
foro fori et interno
iuxta illud Apoli:
Obvise Dni vestris
qui e potestati
resistit, dei ordinaci
resistit unde g haly
sub certa iure
solennitate ad
validitatem
requisita a lege
n vnti e in foro
g haly irriti et
invalidi. Nio tr
sub iure solennitate
ad validitatem
requisita:
Quidem e e in
lege prohibentem
ne fiat g haly
sine huiusmodi
solennitate, et
legem irritantem
g haly sicut sine
huius solennitate
irritum irritum e,
qd et lbi capit.
ad Apostolicam
de regularibus
multa fieri
prohibent, q si
facta fuerint,
oblitend robori
firmitatem, bene
cum de validitate
loquimur, legem
irritantem
supponim n
irritantem
iudicant.

Iuramentum factum pro privilegio suo fore et in casibus privilegiorum in hunc
 persona datur, sed hoc Collegio Ecclesiastico, cui privatorum pactis derogare
 non potest. sicut in bene iuramento, quo quis promittit pro lege municipalium extra
 regnum, provinciarum Equos, Iudicium, Penam evadere, lex est lata et in hunc
 boni generis, cui privatorum pactis, etsi iuramento firmata derogare non potest
 dictum est. sed presupponebat et notatis. Namque questionis in presenti
 devolvit ad bonum privatorum, an scilicet si desit lex invalidans gradum ob
 privatum gradum comodum, cui in alio cedere potest, privatus non longum pro lege
 gradum, et quod certis gradibus valeat iuramento gradum de iure natura non validum
 sed ob privatum suum bonum a lege prohibendum formam, an in casibus gradum
 iuramento valeret utpote civiliter invalidum propter legis prohibitionem, an non?
 pro eius resolutione fit -

288.
 potest gradum iure
 nature validum
 ob bonum privatum
 gradum civiliter
 iuramento validari
 fit. et proder alio
 et amici huius
 disput. sup. fol. 10. n. 72. et Collegium
 ex par. loco in lege si quis pro eo, ff. de fidei iuramentis. ratio est, quod
 unusquisque aliunde non impeditur potest iuri suo privatum cedere, aliqui qui ita ad
 iuri suo finem prohibentur voluit, adeoque et ipsam prohibitionem per
 factum iuramentum, iuramentum est cadit supra gradum sui suam nam unde, cum ut
 supponit gradum naturali validum fit, sicut et factum civiliter validum, iuramentum
 gentes et erit servandus. hoc in intelligenda fit in statu questionis expli-
 catum, et circa gradum civiliter solum invalidum, non an invalidum de iure natura
 et propter defectum alium gradum episcopali, ubi iuramentum nullum tribuit similibus.

289. Infera per iuramentum quodammodo confirmari gradum et adum gratia iuramentum
 prius in hunc, quodammodo non: cum scilicet per gratia iuramentum salutare non potest gradum
 qui iure natura seu naturali nulli potest validari an potest iure natura validi
 civiliter huius ob legis prohibitionem invalidi. fit, patet quod si prior alius et gradum
 civiliter solum invalidum fuerit, etsi fuerit gratia iuramentum postea formam
 per iuramentum subsequens validari potest, e contra non potest si naturalis, et non solum civiliter
 invalidum fuerit: idque dicendum est si gradum prior factum, si per iuramentum, fit per
 annulationem iuramenti sine causa praegrante factam graviter peccare potest, si fieri
 iuramentum propter iuramentum, unde velle dicitur Antiqui locum, iuramentum non potest
 annulationem iuramenti sine causa praegrante factam graviter peccare potest, si fieri
 iuramentum propter iuramentum, unde velle dicitur Antiqui locum, iuramentum non potest
 annulationem iuramenti sine causa praegrante factam graviter peccare potest, si fieri

289.
 infera per iuramentum
 quodammodo confirmari
 gradum et adum gratia
 iuramentum prius in hunc,
 quodammodo non: cum
 scilicet per gratia iuramentum
 salutare non potest gradum
 qui iure natura seu naturali
 nulli potest validari an
 potest iure natura validi
 civiliter huius ob legis
 prohibitionem invalidi. fit,
 patet quod si prior alius
 et gradum civiliter solum
 invalidum fuerit, etsi fuerit
 gratia iuramentum postea
 formam per iuramentum
 subsequens validari potest,
 e contra non potest si
 naturalis, et non solum
 civiliter invalidum fuerit:
 idque dicendum est si
 gradum prior factum, si
 per iuramentum, fit per
 annulationem iuramenti
 sine causa praegrante
 factam graviter peccare
 potest, si fieri iuramentum
 propter iuramentum, unde
 velle dicitur Antiqui locum,
 iuramentum non potest
 annulationem iuramenti
 sine causa praegrante
 factam graviter peccare
 potest, si fieri

postea an q̄ta iurata testam̄ revocaz, valida ē revocatio, q̄ potest iuramentum fir-
mare, q̄ de alijs ē iure sua valide q̄rabilibz in fili d̄ni p̄t. et contra iuram̄
prodigi se n̄ deburum ab q̄s q̄sensu tutoris, unde donat, iurataq̄ se talen
donacen n̄q̄ fore revocaturum, n̄ q̄r̄ donat q̄ oxire prohibere n̄oibz
invalida ē donat prodigi sine q̄sensu tutoris. Dictionum r̄o ē, q̄ q̄d
ad iurata pendet ā volte sola iurantis, n̄ reddis invalida ex eo, q̄ filij
iuram̄, bene h̄ illud si sine caa urgente fiat, nemo ē se q̄m inhabilitat
reddere p̄t ad d̄ns rerum, adeoq̄ p̄t iuram̄ secundu q̄rabilibz firmari q̄ra
iuram̄ et filij iuram̄. Contra si aly n̄ pendet ā volte iurantis, sed
a publica lege prohibente p̄t, q̄re bonum ē invalida n̄oibz maxime si
fiat q̄ta Legem iuram̄, adeoq̄ nec per sum iuram̄ firmari p̄t p̄cto
ē privatorum bono publico derogari n̄ p̄t Capil. si diligenti derogare n̄oibz.
Subt̄n ubi q̄rabilibz q̄d attinet, advertendum ē q̄ supra n̄ 267. d̄ctum ē
requiri ex p̄te caa officentibz seu q̄rabilibz utambo, sed capoz q̄rijel
n̄q̄ eij, q̄ p̄tenim ibi de caa officente d̄ctum ē, h̄i de subt̄o dicendum
venit, nam dum de subt̄o quorimq̄ aliud n̄ intendim, q̄n quoniam valide et
Civile q̄rabilibz p̄oibz. Et an iur q̄rabilibz alij, qui est se alij obligare
sine q̄sensu q̄ri n̄ p̄oibz, et pupilli sine q̄sensu Tutoris, alij t̄n sibi
obligat q̄ sibi p̄oibz. unde hoc de subt̄o d̄ctis q̄re iudicium esto.
Subt̄n q̄rabilibz validi ad obligandum se alteri ē ois creatura r̄oibz h̄oibz
actuali d̄ni n̄ impedim, et plenam administrac̄m rerum suarum, quoad
hoc v̄o ut sibi alterum obligat, sufficit ois r̄a r̄oibz capoz d̄ni radicali,
et actuali d̄ni incapax sit. ē in obq̄q̄niz et certa p̄t̄n̄a in q̄a d̄f-
nitione q̄rabilibz quoad iuram̄ p̄tem per h̄u q̄sensu reciprocy manifesta, quoad
rdam v̄o partem variz iuribz statuit, q̄nq̄ minoribus et pupillis alias
indem̄ q̄sensu, et in prospero gessit n̄ obed, unde ganiter d̄r q̄rabilibz
pupillo favorabilen sine q̄sensu Tutoris iuram̄ solere, n̄ valere p̄m̄ h̄oibz
iure sibi atq̄ d̄fui succurrete.
Obligat uno se alteri obligare n̄ p̄t infantes, amentes, ebrii q̄a tale, quon-
iam ex r̄a inhabilitate radian̄ ad q̄rabilibz q̄ndu talis, et ob d̄ctum r̄oibz
liberi q̄sensu. n̄ r̄o nec p̄oibz s̄m̄ per se bene an per procuratorem
qui h̄nt a iure aspiq̄n̄ lege d̄a ff. de Verbor. sig. q̄ h̄o nec pupilli
n̄ minoribus sine q̄sensu Tutoris p̄rabilibz de auctoritate d̄ctis.

q̄rabilibz
pendet ā volte
iurantis
reddis invalida
ex eo, q̄ filij
iuram̄
si sine caa
urgente fiat
nemo ē se q̄m
inhabilitat
reddere p̄t
ad d̄ns rerum,
adeoq̄ p̄t
iuram̄ secundu
q̄rabilibz
firmari q̄ra
iuram̄ et filij
iuram̄.

290.

291.

Alii alii sibi obligare possunt in iustitia vel non de aucto. Tutoris ubi dicitur non
 potest meliorem quam conditionem pupilli facere potest & sine aucto. Tutoris
 deterioram autem facere non potest sine consensu tutoris. Atque ne uxorem iugalem qua
 solat sub potestate viri, nec filios familias reduplicative sumptos, quoniam illa
 sunt omnia aliquid patris, adeoque nullum usum sui habent, & illi uniuersum, qui
 est radicale suum tenent, non ab eius usu per legem prohibentur, hi alioquin
 non autem se alii quocumque obligare possunt, dum contra qui suo sit usus eius sine
 sui consensu ubi potest, et sibi alii, et alii se se per gradum obligare possunt,
 ac proprie sibi subter quemadmodum hic de illo agit, dicendum est.

292.
 Colligitur ad hoc pro gradum huiusmodi artibus effum gradum probatur rationem
 sui quod in gradibus onerosis sibi inuenitur, et obligatio, camque & naturam
 civilis: naturalis est: quod maxime in foro officii tenet; quod si naturalis, respicitur
 naturalis, & civilis gradum, civilis vero dicitur, quod ex dispositione iuris civilis adstringitur ad aliud
 quod naturalis non est, sed ex officio, adeoque in foro civili locum obtinet. Quod gradus & naturam
 sponte hinc ad libere factus, si gradus sint ad gradum habiles, pariter
 obligatio naturalis sicut in foro officii illa, ut parte altera inuita, sicut in
 potest, nisi iure positum sit iuris, aut de iure irritandi potestas. Et hinc in
 huiusmodi, quod recipere & extendit ad bonum sine formale sine spirituale subdi-
 torum, potestatem & omnino irritandi partem aliam validam, & tribuendi facultatem
 alteri gradum, cuius iure, obligatio obediendi, ut patet in gradu
 impuberis, in alienatione fundi dotalis, qui etiam iure natura soluti sunt, in
 propter institutionem legis civilis validi & habent.

293. Non in pariter obligatio civilis gradus modo seu partem, nec dicitur in eadem
 bene in exceptio, ut docent Sarrgallenses in sua disput. mensura dicitur
 de Contractibus Thesis 2^a §. 4. ubi dicitur unde etiam non potest agere
 contra eum in iudicio, qui tibi modo pacto aliquid promissit, si in promissis
 se debitorum a se non debitorum, poterit eum postea petentem repellere per
 exceptionem de non petendo ex lege iuris gentium §. de pactis. Ita in
 gradibus ubi ibidem citati Sarrgallenses asserunt per modum gradum
 ut compensandi in foro officii, ita ut si promissum pacto modo aliter
 comparare non potest, quod gratiam tibi facere possit in alio.

294. De Contractibus Religiosi pauca & dicendum est. Religiosus est, cuius proprie
 & laicis facultas & administratio aliqua gradus est, sicut gradus potest.

si ultra quae facultas & prudentis administratio extendit, ut cum quibusdā
 Molera disputat. At si hinc si quis ex facultate superioris facultatis non
 ferret in studio, aut in alio negotio loco distant, obligat et nonium ad ea
 quae ibi prout attendit quae et negotio pertinet rebus rāo postulat. si
 erit, nisi ultra administratorem et facultatem quae fuerit, si altera pars con-
 troversam ut supra de Jure religionum dictum est, nonium et similiter
 obligata, et contra nonium, licet de quibusdā claudicans, et per nonium
 fore contractum taliter in iudicio et rati libere, et respondere nonium in
 delicto sui contracti non tenet, cum iuxta Reg. 76. in iudicio, delictum
 persona non debet redundare in delictum Julii, penes in ex genere
 suo moraliter rāo receptionis et posita in aequitate in gratia, quo aliter
 per fraudem induxit in civilem obligationem sine reciproca obligatio
 in parte nonium huiusmodi gratiam religionis, nisi forte simplicitate, aut
 bona fides excusetur.

Articulus 2us.

De Donationibus et Testamentis.

Inequum ad gratiam utriusque obligatoris, et proprie dicitur, accedens, de
 gratia gratiam huiusmodi aliqua disputare in iudicio, et uno quoniam de donatio, de
 de testamento, quo donatio moris causa dicitur, ita in ut sit de promissione, quae
 non in gratiam onerosis sum in gratiam persequentes in iudicio ante
 parca de sperant. oris igitur.

Sectio una.

Quid est duplex sit promissio, item quoniam obligatio in officio.
 sermo in presentiarum est de promissione in hoc, et de volis aut promissione
 quae moraliter fieri potest Deo et Angelis, et obligat potentem promittere
 Durando volis servandi aut promittendi prospere facta promissionis ad-
 fuerit. promissio igitur in hoc sumi potest, et quae in intentione solum est
 et de proposito alicui dandi, et ita sumi improprie. et quae ad
 aliquid alicui aliter promittendi est, sub quo rāo dicitur promissio in
 legitime acceptam est acceptam, illa est, quae promissio in promissione

295

promissionis acceptari hoc q̄ a promissione uel acceptata n̄ e, promissio sic fuit la
definitio Descri pt adq̄ hunc induens, gratulom obligacoem aliqd̄ dandi aut faci
endi in alterius gratiam. Si explicata promissio sub generali quodam
conceptu dicitur pt Explicitum & pollicitio, pollicitio etiam L. 3. A.
pollicitio De pollicitio dicitur solig offerenti promissum qd̄ reuera aliud n̄
e qm̄ promissio simplex et n̄ acceptata: contra pactum Describitur Quorum
pactum Consensu abq̄ quentio, talis an̄ consensu tibi per promissionem legitime
acceptatam, proinde hoc dicitur pactum, simplex promissio an̄ pollicitio.

296. Pactum et promissio acceptata parum e differunt a stipulatioe: et
stipulatioe tenim stipulatioe q̄ dicitur qui uerbi uerbiq̄ habentis per se facta
ab altero interrogatoe, responsione ab altero, adq̄ etiam narium erat
per eadem uerba responderet Vg: promittis? promitto. spondes? spondeo
ista in uerbum solemniter ab imperatore lebre ut instituitur de V. O.
testari iustitiam per propriam institutionem sublata fuit, atq̄ adco stipu
lacio dicitur, quocumq̄ interrogatoe et respo de eadem re sub q̄tuoctum eadem
inuenit siue de in eadem siue diversi uerbi, siue eodem siue diverso
idiomate sicut parum inre. Stipulatio in huius explicata uel referat
Amicus dicitur is test. j. n̄ pt celebrari nisi in presentibus, quoniam ad
hunc q̄tuoctum n̄ sufficiunt uerba scripturae, sed naria st uerba et qm̄
significatia ad placidum seu ex publica auctoritate ad figandum infra
in quo ab altera promissione stipulatioe differat, nam simplex promissio
n̄ petit uerbalem acceptationem, imo qd̄ huiusmodi acceptatio dicitur iam simplex
promissio n̄ e, nisi fortasse de nate uerba moueat et per simplicem promissio
ionem magis intellere solis promissionem n̄ iuramentum: ab acceptata an̄ promissione
differat qd̄ fieri potest et acceptari uerbi scripturae. Stipulatio an̄
uerbi uerba acceptari debeat. ex modo dictis e huius promissionem
aliam ee potest iuramentum seu iuramento firmatum, qd̄ sicut promissio promissi
ario iuramentum super talis re, an̄ iuramentum seu simplicem qd̄ narium uerbi
pluribus aliis promittitur. his praenotatis ubi dicitur et solent, q̄ non
ad ualorem uere promissionis, in foro iustitiae obligantur, requiruntur?

297. Comum in dicitur et q̄ta parum si n̄ uerbiq̄ fortia e quatuor praenotat

promissio
alia e iurata
alia n̄ iurata

quibus ad valorem promissionis requiri, cui et ego adspirator. *Etiam in*
 quibus, ut dicitur Voluntas se obligandi: Voluntas igitur promissionis *Voluntas*
 libera per se libera et obligatoria, scilicet quod id est si facta, quod facta
 promissio obligandi, *Voluntas* quod si facta officium per se non obligat, ut recte advertit
 Cardinalis de Lugo disput. 23. n. 4. Promissio est actus, est ad id huiusmodi indu
 cere obligationem, quod ipse Lex: unde si ius sine voluntate superioris scilicet
 non obligat, ita et per se obligare non debet promissio sine scilicet voluntate pro
 mittendi. Quod in parte per auctorem est, scilicet facta promissio obligare pot
 est in eo casu, quo promissarius scilicet inferioris in sui damnum palam
 ex hanc promissione facta subvertitur, quod promissit filio equum, filio bono
 fide, ut de serio promittere, suum equum alij nullum noverum dedit, nec
 alium facile obtinere potest, denotari dare equum promissum, et quod per se quod
 promissit, scilicet per auctorem, quod ex sua scilicet promissione filium danti
 suavit.

promissio ut
 scilicet ut
 non obligandi
 ita, ut lex
 voluntate se
 obligandi
 in et externa
 scilicet voluntate
 ita et ut
 promissio, ut
 circa officium
 obligationem
 potest ut
 ita et acceptio
 promissarii

Debet proinde voluntas esse libera seu procedere ex tali intelligentia
 quod ad potestatem originis alium quod dicitur Lex. ut. n. 18. atque huiusmodi
 attentio non ad promissionem in hoc dundat, sed est ad volam requirere, ut
 ex quod nota. Burgaber n. 26. itaque non induit ex voluntate obligatio, si post
 deliberationem non processerit, cuius defectus est potestatem et ex parte potestatis
 ex parte potestatis quod si lumen rationis vehementer quodam passione sit praesumptio
 lenno et cogitabilis nimis, et scilicet, ut vir longum suo animo advertentiam
 habeat, ex parte obli. sed si in eo maioris malitia hanc Dei graviter offensiva
 non apprehendat.

298

Debet in super voluntas promissionis esse plene libera, id est nulla extrinsecus metu
 et dolo exorta, quod est ita promissionem, et cum voluntate promissionem, quoniam melius
 non casus simpliciter involvitur, non in libere et obli. voluntate promissionem, sed sic
 ut sibi relicta non promittit ea quod ingeret. Ad id est ut sit obligatoria
 id est ad se obligandum in secula, qui est componit ad officium generari, scilicet
 officium intendere obli. officium ad promissionem et obligatio, et hoc voluntate passio ex
 a voluntate facile colligitur. De voluntate promissionem ita quod scilicet sententia
 De: suadetque proposita quodlibet ipsa ratio naturalis libertatis, et plura huiusmodi
 potestatis, proinde gratiam non mere promissionem, et quod plura deliberatione obli. non
 sufficit, et dicitur. hinc est quod quod in obli. promissionem, et sic facta obli. officium
 se obli. non a pro. non est tenet servare ex quod, quoniam pro. non

299

300. *Solutio n̄ censetur sufficienter deliberata q̄ntiens n̄ libera.*
Da ḡntio ad valorem promissionis requisita ē externa siḡa v̄lī, qua pro-
missionis in t̄lore et suscipere valeat promissum loquendo de promissione
in̄ hoc, n̄ de ea q̄ Deo fit qui scrutat̄ corda et renes. r̄aō palam ē,
nam ad hoc v̄lī aut persona alteri gratuita obligari oportet q̄d alter t̄tas
notitiam huius gratuita obligatōis, si cuius suscipere valeat, promissio ē obli-
gata n̄ solum ex iure positivo, sed ex ip̄sa n̄a ut obliget, in̄mittit huius auc-
tioni, q̄ sine externa siḡa v̄lī n̄ pot̄. Nam b̄i externa siḡa v̄lī
promissor n̄ tenet̄ facere nisi revera se alteri obligare velit, eo ip̄so q̄ mente
concepta promissio fit plane gratuita v̄nde pat̄t̄ cum solum solo corde promissum
valeat, quoniam scilicet Deo vocem cordis magis attendit q̄m oris.

301. *3tia conditio ē ut n̄a promissa fit idonea et habeat ob̄m honestum p̄fibile*
utile et idonea quō n̄a ē d̄. quoniam incepta incepte promissum adeoq̄
nec obligatōem parere pot̄t. honestum aut̄ ob̄m requirit, q̄ ad inhonestum nemo
per se tenet̄, per inhonestum aut̄ in t̄lo q̄ris q̄horian Legi. Ḡi. t̄llia aut̄
ē legib̄ civilib̄ lege d̄ta Cod. de p̄s. n̄tōny notandum ē aliud ē
ob̄m ē licitum et aliud alicui ē licitum, s̄pe ē adq̄ promissionis ē illic-
itū et in̄ p̄sari d̄. Vy. promittit̄ Tiliy Bertia de ven̄ aureo pro usu
corporis per actum fornicariū, illicita ē promissio et revocanda q̄d d̄cūq̄
completū aut̄ n̄ ē, facta t̄n̄ s̄l̄ fornicatōe tenet̄ promissio, q̄ ob̄m s̄l̄
emuneratōi s̄sistenti oneris, sine p̄tō p̄sari pot̄t. Sed ob̄m ē ē p̄fibile
ad imp̄fibile ē nemo tenet̄, ob̄m vane ē promittit̄, q̄d ad actum huius utile

302. *Nōn luxuria d̄ntaxat̄ ob̄m promissionem invalidam. Sed p̄t̄ p̄t̄or ea quodam q̄*
v̄l̄ periculosa iure positivo revocata fit, ut in̄ iis n̄ valeat promissio, s̄c̄luti-
mo ē Promissio ob̄turpen̄ cad̄m ex L. 27. ff. de p̄s. cuius invaliditas
in̄ cum alij v̄llū h̄y restringit̄ ad bonum ob̄turpen̄ forum, ubi n̄ d̄at̄
ad̄ s̄l̄m in̄ flagitiis q̄ in foro externo puniunt̄, adeoq̄ authenticas promissiones
huiusmodi parere s̄l̄m obligatōem n̄ob̄m, q̄m b̄i s̄l̄y oriri negant, s̄l̄tem
pro eo h̄re quo luxuriositas p̄t̄rala n̄dum ē Tannerij de p̄s. d̄. y. 2. n̄ 118
et alia, n̄l̄ ē scandalosum in foro q̄s̄is obligare pot̄t, q̄ndū ē inlicitum
ad p̄t̄m, alij promissio huiusmodi ē scandalosa et inlicita ad p̄t̄m, q̄ in
foro q̄s̄is obligare n̄ pot̄t adeoq̄ nec parere obligatōem n̄ob̄m. r̄aō promissio-

de remissione futura iniurie aut doli, si in preterita: eadem e' ratio quoniam
 huiusmodi promissio foret inuitamentum malicia doli et iniurie, adeoque non valet.
 Valet si promissio de remittenda iniuria preterita, quoniam periculum iniuria
 non est ad malum deest. Et sic promissio servandi heredes certa cuiusdam
 persona, aut de testibus si revocando, quoniam liberum totum testatoris
 volent, aut certe iniuriis ex L. vi. ff. de V. O. L. 13. Cod. de pactis. Et sic
 promissio honorum q' post mortem alterius ferant, regenda e' occasione alieni
 mortis machinandi L. finali Cod. de pactis. Et sic promissio patrii
 ad altero adultero adultera facta inveniendi post mortem uxoris & uxoris
 ob eandem rationem periculum iniuriarum uxoricidii capit. finali de eo qui duxit.
 Et sic promissio beneficii ecclesiastici proximis vacantibus ex eodem fine capit.
 2do de questione preterita, q' sic promissio pura in stipulatione sponsationis
 appropria, q' impedit liberum volent capit. 29. de fidei iur. in fine burgobor

303.

Acta tenens ad valorem promissionis requisita q' dicitur e' acceptio promissionis
 hoc e' deficiente si obligat promissio, sed accepit promissio dicitur si q' dicitur
 si alteri placuerit, tandem an placere si censet, q' dicitur acceptio si figari, si q' dicitur
 si acceptio ut observat Farrerius de iur. 6. q. 2. n. 49. per. sciam propterea
 facultatem ex regula q' dicitur in d' ubi dicitur qui dicitur q' dicitur si dicitur, quod
 maxime locum obtinet in favorabilibus, in absentibus acceptio ut sit legitima
 oportet q' volente promissio si in cognoscere ex fama, sed requiritur ut fiat
 ab ipso promittente, & certe ex insu eius sine litteris fuit nullus, par e' ratio
 de promissionis acceptio, ut fuit volente eius si in litteris ex q' dicitur aut
 fama, sed & per nuntium & per litteras, nuntius si e' inter de illi, qui
 personam aut promissionis aut promissionis tenent, quare huiusmodi acceptio
 fieri potest per seruos, filios, parentes, tutores, & sic de promissionibus inter
 privatos & quosdam tales, q' e' civilibus in casu promissionis & aut impleri cogit
 ex specialis privilegio iuris sine acceptio valet L. 1. ff. de iudic. l. 1. q' dicitur
 si q' et hoc extendunt ad pios casus, sed absq' sufficienti fidei, ut ait
 burgobor n. 88. quoniam earum nulla lex meminit.

304.

Acta promissionis q' dicitur duo numerum fuit obligatio promissionis et
 acceptio promissionis, ut q' dicitur si obligatio an p' dicitur in d' q' dicitur si dicitur
 Navarra de iur. q' dicitur q' dicitur alia q' dicitur si dicitur si dicitur si dicitur

putant se peccati mortalis his polifimum rōdy ducti, imo q̄ solam obligat
sub mortali, sedum an ē promissio q̄o. Sedo quoniam oī obligatō ffica
ex suo genere ē mortalis, huiusmodi an obligatō ē obligatō ffica: q̄o. Etio
q̄a p̄ter neglectum promissionis ex capit. imo de pactis aliquis p̄t excommunicari
nemo an excommunicat ex culpa venialis: q̄o. Ita auctores cit. q̄o. h̄ n̄
affertibus ne q̄iā sine cāa nimium gravemur.

305.

305. Obligatō ffica promissiones gratulatas hōi factam per se n̄ excedere rationem
venialem ita Caietanus idā rō q̄. 113. ar. 1. Rebellis Henricus d. alii
n̄ parat rō ē imo q̄nī oīum fere hōm fensy et praxi, qui huiusmodi
promissiones gratulatas negligere ordinarie p̄mitti sibi ducunt. Etio promissio
per se n̄ pertinet ad ffiam sed ad veritatem, veritatis an per se n̄ ē gravis
obligatō: q̄o negs erit mortalis obligatō promissionis. Etio nemo p̄sumi p̄t
aut sibi sibi ip̄i tale iugum imponere velle de aliquo gratulati q̄o
promisso ut eis adimpletio urgeat sub mortali. Atq̄ deniq̄ nulla ē q̄iū
rō, cur tanta obligatō promissioni imponat: nam inim q̄d ff. obiciunt de voto
ideo n̄ urgeat, q̄a latissima disparitas ē int̄ promissiones Deo et hōi factas,
longe maior ē iniquitas ē vana promissio dnam Mariestalem deludere
q̄n̄ scām, unde et solam obligatō sub mortali, quoniam facta septonle scriptura
implicat Deo oīi sicut promissio, n̄ h̄ valet q̄o q̄ promissio hōi facta
ita obligat, religio ē q̄ neglectum voti ad mortale ex solit, deficiit dum de pro
missione in h̄ hōi agit. nec urgeat alterum, facta ē qualitas n̄ pertinet
ad virtutē ffiam proprie dicta, sed ad virtutē veritatis, cui obligatō gravis
n̄ ē, proterea pacta huiusmodi n̄ p̄mittit in scriptum, sed in verbum ad rem
gratulate solam promissam. Etio deniq̄ q̄ attinet n̄m q̄ aliquis p̄ter
neglectum promissionis excommunicari p̄t, obesse negari p̄t, cum excommunicatō
causā in dicto capitulo nulla mentio fiat, sed h̄ generaliter dicitur de
ffiam sentiat disciplinam, ex quo n̄ bene inferri q̄ excommunicatō p̄t
ff ē mitiore quādam disciplina eclesiastica. proterea cit. capit. loquitur
de pacto grāa cuius q̄nī p̄t barbari p̄t sicut n̄ adimpleret promissum
unde d̄ pax ferveri pacta custodiam, n̄ q̄ p̄terit ideo eclesiasticam
sentiat disciplinam q̄ promissit sed q̄ tale q̄ promissit ex cuius n̄ adimplere
pacem barbari contingeret.

Secundum fortasse non parum ponderis non assero tribuit quod valeat aliqua promissio
ita absoluta quam aliqua tacita conditione in se includat. V. si rex filii solus qualem
illam arbitror. Et in hoc statu permanserit proinde ob hoc multo minus est pars
poterit. Et ex presenti sine ulla nova reuocari promissio maxime si ita mutaret
obtinere, ut in illis re solute, quod habet et cognita non facta fuerit promissio. Secunda
in exemplum volo, si per promissionem factam et non adimpletam promissarius graue
damnum in suis pateret, ubi procul dubio est promissionem sibi grauem noxam
atrahere et quod libelo prohibita promissionis non adimpleta, sed libelo iniuste
dammificatio et per liberam promissionem non adimpletam causa.

sectio 2da.

Quid sit donatio, simplex et quod ad licitudinem eius requiratur.

Donatio est ex parte 4. Ethic. c. 2. J. Thome apte disputat. q. 1. ar. 2. dicit
restitutionem in reddibilem cogit, quod donatio liberali animo sine onere dandi, clarum
describit cum dicit: Paulo Cezpiger quod sit rei sua nullo iure cogente mera liber-
alitate alteri facta collatio, cuius explicatio ipsa grammaticolij significatio
abunde tradit. requiritur ergo ut fiat donatio, quod res quod donat sit donatoris,
donatio est rei sua collatio, 2do quod donator nullo iure aut debito cogor,
ut rem huiusmodi per donationem transferat in alterum. 3to quod fiat mere liberaliter
faciat, non in obsequium donatarii quod sit libelo gratitudinis, et magis proprie do-
natio sit, si est libelo gratitudinis aut filij causa absit.

Quid sit donatio iure et generalissime in simplicem et ex causa sine prolepta
sine prolepta sine futura: donatio simplex est, quod non alteri cuiquam quam ostend-
endo liberalitatis gratia fit, donatio ex causa contra est, quod alteri cuiquam gratia
fit quod solum ex liberalitate V. ad remunerandum beneficia seruicio co-
ppiter nuptijs sponsalia &c. diuisio vero in verbalis et realem, illa est
quod est quod fit, est promissio rei per donationem danda, rem in actu non habet
adeo non offertur in re. Ita ad rem realem, realem contra est quod res ipsa promissa
datur, unde offertur in re et dicitur: solutio itaque est donatio reali quam verbalis
ita, quemadmodum in re quod offertur donatio reali, solutio est quod in re
donatorum quod tribuit donatio verbalis. Item diuisio in donationem in viuis
et donationem mortui causa: illa est quod dicitur effectus operari ante mortem donatoris
sive vero effectus non habet nisi per mortem donatoris, circa quas donationes fit donatio.

309

An ob speciale mortis periculum qd daretur in naufragio prolixo an ob generalem
 em in vita incertitudinem et mortis memoriam non si inum, ceptante periculo
 per se e cephal donat, nisi ex parte aliud eatum fides: si alterum nova revocatio
 qm virili qm e ad hoc ut si valeat, alioquin morte septe confirmabitur modo
 coram quinq; testib; facta sit ex lege ultima Cod: de donatib; caa mortis: ubi q;
 hoc dividi pot in verbalem et imperfectam, realem et perfectam de q; supra.
 Dividit donat, pto in liberalem et remuneratoriam, hoc e, q; liberali qm
 animo fit ex intuitu proficili q; beneficii perficili, illa vo q; independenter
 ab oi titulo in donatorum ex pura liberalitate donatorum dnum transferit.
 liberaliter donare noli prohiberi pocius in religiois et pijs q; in se
 conjuges qm, ne nimis amore reb; suis de spoliante caput, de donatib; in prin
 et unover l. imo Cod: eodem, in l. c. in donatorem liberalem et in v. q; nam
 communiter excipit donat mortis caa; item q; fit ad dignitatem q; sequendam, ne
 n reciproca et remuneratoria ut fit communis q; q; redamet Lugo n. 134, qui
 ex q; audiend; n e. religiosi an liberaliter donare prohiberi, ne de
 factis paupertatib; divitijs periclitarentur, privatos in religiois in intell
 volo, n superiorib; q; q; administraco honorum aut hca bona domesticas imponit,
 q; pocius dubio ex supra vidij de dno religiosorum licita e quaedam parte
 in liberali donat, qua solasq; amicos et honris comparat, dicit in
 parva id e tanta q; qm divitijs honoris aut muneris sui Circumstia admitt
 unt. hoc de re compulsanda e bulla Comenij q; de laqueione munerum
 cum declaraco Urbani octavi, q; et q; ubiq; recepta n e, pium in religiois
 magnis periculis et scrupulis eximet.

310.

Atq; annumerant filii sua, ut si valeat donat a patre facta q; nomania
 polo, quoniam filij hujusdi e in se aliq; patris, aut q; pater donat, filio
 sibi donat l. xi. Cod: de donatib;. excipit nisi donat per emancipacoem
 aut nuptiarum parentis firmaret, item nisi fuerit ob merita filij, aut ad
 acquirendam illi dignitatem et obsequia militicois. ceterum et illa donat
 invalida si iure, qua donat vult de pauperes pater, ut de p. h. q; q; q;
 testandi, testat et enim ultimus dno alij e, lege d. in l. de v. ob.
 Dividit ulterius donat in affectam et q; ditionalem, affecta e qua nullo modo
 rezervamine q; alteri donat, hoc vo n q; dno aliqua subit q; q; facta pater
 q; q; q; in eig; fudia q; facta donat. hoc posterior q; dno n e.

311.

verificata Inim n' transferat palare capal nonqz finit et in lio a loz
zatore ff. proposita.

Ad hoc igitur ut donatio legitima sit requiritur ut donator nullo iure donandi
impeditus sit, impediuntur autem donare illi qui in t'm qui est q'ter Inim
n' libit et eis usum, saltem sine consensu suorum curatorum. Inim n' dicitur
dicitur religiosi q'ter n' e' compta administratio bonorum, utores, exceptis
bonis parochialibus nisi de exprosa et r'oc'ofe' p'p'ump'a l'icalia
necit, filii familiae exceptis bonis castrensibus et quasi castrensibus,
Cuius exceptio potiorne sibi a iure assignata pupilli e' minorumque,
sine consensu tutorum. 2do requiritur ut donatio n' habeat a donatore
potestatem Inim donandi id e' ut n' o'ia sua bona donatorio donet, q' non
lao Inim per donacionem n' pot' ee' eiusdem omnimoda sublatio s' cum s'c
n' ee' lam donatio, q' ab iudicio. proterea summa donanda iure la s'p'rium
et fere communem n' pot' excedere summam quingentorum solidorum s' id e'
aurorum: quo alii iudices alii reuenses estimant, et ad nonagenos et
nulle florenos sup'ulant, sine infirmatione id e' ex libera donacione n' rogata
ad t'm iudicij s'ntia aut donacione huius n' relata in publica acta: invalida
e' s'm exceptum donatio quingentorum solidorum per legem penult. et bullam
cod. de donatibz. s'm cum hoc g'f'it'itio odiosa sit, ut pole n' ab om' liber
tatem utend'z s'is rebz coarctari, vale' g'f'it'itio iudiciali donatorium
libere donatio, facta e' inum post sententiam iudicij et n' ante exceptum illum
ultra quingentos solidos estimere tenori e' in g'f'ia.

Excepiunt t'n ab hac restrictione g'f'it'itio Inim iulia et pia s'g. subleuao
pauperum, redemptio captiuorum, Monriorum donatio, restaurao aut fundao
c'ularum s' in g'f'it'itio s'm summa quingentes solidos excedens. Sed ad p'p'at
ionem Christianam in t'p'ra bonorum s'p'p'ia c'vi et donari pot', iure illud
Evangelium si v' perfectus ee' vade et vende o'ia et da pauperibz distib.

19. 2do donatio mortis causa non lex odiosa n' dicitur, ut n' propria
voluntatem Inim probandi, ita am' g'f'it'itio e' odiosa, neqz donatibz
per se veniunt s' s'mta o'ia alia donatibz mortis causa, ut pole q' simpl'r
donatio dicit n' asseverant. q'o nec de his intelligenda e'. 3to donatibz remune
ratoris p'p'it'itio s'p'p'it'itio aut s'p'p'it'itio p'p'it'itio contractum onozozozum
s'g. n' ab om' cum filia s'p'p'it'itio, donatibz reciproca donatibz iure la.

312.

De J. et J. 7ma.

firmata aut plurificata, quarum non tra quingentos solidos se sola videtur
loqui e profata lex in de donationibus simplicibus et non liberalibus unde
nec ad alia extendenda e. Sed in foro celeberrimo exprimi caa donationis
in specie, hac e in specie non expressa, presumitur scilicet, et recipitur ubi dicitur
Lugo n. 135. Burgheber h. n. q. 110. et recipitur donatione facta sine
principibus, aut ab illis aliis, ubi res est in aliena potestate magis sibi potestati arrogat.

313.

Remanet ex variis titulis si in liberali animo donatio, sicut, ita e quidem
donatio liberali in q. per donatorem a donatario res donata iuste recipi et
vocari potest, quorum potissimum dicitur reversionem. Hinc e etiam donatio
inimicis, iniuriis, aut ingratitudinis, si sicut ab his iniuriis, iactantur
in donatorem, si notabiliter defraudantur, violentas manus iniectis, unde
ad iustam revocationem ex hoc titulo parum in re, sine verbale sine re, iniu-
ria fuerint, exempla huiusmodi videntur in l. finali Cod. de revocanda dona-
tione. Capit. finali de donationibus. Idem titulus e prolium supervenientium
unde etiam ex parte v. g. dicitur digna aduocati familiaritatis. Hinc e etiam
sufficientibus dotibus, ex hac q. caa filii q. ha donationem a patre in sui
pro iudicium, factam acquiri coram iudice potest si pater filium per se audire
noluerit, qua facta quarela per sententiam iudicis donatio huiusmodi, q. alio
donatio inefficax dicitur, infirmabitur e traditione rei iam facta, ad quibus
docentur q. ex eo, qd parentes tam parum legitimorum filiorum alienare
possunt, qm filii bona profeclitica possunt.

Seclio 3tia

De
Donationibus mortis caa seu de testibus nullis
voluntatibus secundum se.

314. Nobilissima donatio mortis caa e in eam q. fit in viuis, et filiam q. mortis
caa accidit, quarum q. qualibet huiusmodi dicitur e seclione prior: et an donatio
in viuis nobilior videatur, qm ea q. fit in mortuis, quoniam per illam dicitur bona

q[ui]s s[ic] ad huc gaudere et s[er]ui p[er] h[ab]ere s[ol]um huiusmodi q[ui] ob n[ost]ra domi-
naly una cum v[est]ra copiam sibi quis ultra arrogare n[on] p[ot]est, deq[ue] relinquere
coq[ui]t, maiorem h[ab]ere robory firmilatem et effinacem d[omi]n[ati]o[n]is mortis r[ati]o[n]e
q[ui] illa q[ui] s[er]ui n[on] videt[ur] loq[ui]t[ur] h[ab]ere de d[omi]n[ati]o[n]e per s[er]u[m] n[on] ex special[is] p[ro]u[er]bo
mortis, sed p[er] p[ar]te[m] general[em] v[est]ra[m] in certitudine[m] firmilatem, et s[er]u[m] morte
confirmatum, de illo e[st] p[ro]hib[iti]o[n]e p[ri]or[is] s[er]u[it]u[m] h[ab]ere incident[em] et ex p[ar]te
ager[is] h[ab]ere r[ati]o[n]e sua et ordo d[omi]n[ati]o[n]is exigit, ut post d[omi]n[ati]o[n]em in s[er]u[m]
r[ati]o[n]e s[er]u[it]u[m] explicita de h[ab]ere in p[ro]p[ri]et[ate] et consequentib[us] agant.

Desunt igit[ur] quasi n[on] d[omi]n[ati]o[n]e s[er]u[it]u[m] a d[omi]n[ati]o[n]e iuris comp[ar]ato s[er]u[it]u[m] de s[er]u[it]u[m]
h[ab]ere d[omi]n[ati]o[n]e v[est]ra[m] n[on] iusta s[er]u[it]u[m] de eo, q[uo]d qui post mortem suam fieri vol[er]it
s[er]u[it]u[m] cum directa heredit[is] institutio[n]e: t[er]m[in]u[m] d[omi]n[ati]o[n]is d[omi]n[ati]o[n]is t[er]m[in]u[m]
ab auctoritate legis. Id e[st] ex ip[s]a n[ati]o[n]e definit s[er]u[it]u[m] regula logica explicita
non v[est]ra[m] n[on] iusta s[er]u[it]u[m] r[ati]o[n]em generis, cetera v[er]o n[on] n[on] aq[ui]val[ent]ia
ad modum p[er]pendenti s[er]u[it]u[m] clare s[er]u[it]u[m] addum[us] illa v[est]ra[m] s[er]u[it]u[m] cum directa
heredit[is] institutio[n]e ut s[er]u[it]u[m] p[ro]p[ri]etate d[omi]n[ati]o[n]is alii[us] ullius
v[est]ra[m] d[omi]n[ati]o[n]is s[er]u[it]u[m] h[ab]ere v[est]ra[m] s[er]u[it]u[m] uno a d[omi]n[ati]o[n]e s[er]u[it]u[m] p[ar]tial[is]
q[uo]d hoc s[er]u[it]u[m] d[omi]n[ati]o[n]e quodam a d[omi]n[ati]o[n]e relicta et p[ro]p[ri]etate ab herede n[on] ab
ip[s]o s[er]u[it]u[m] d[omi]n[ati]o[n]e, d[omi]n[ati]o[n]e a d[omi]n[ati]o[n]e, quod in codicillo n[on] directe institua[n]t
s[er]u[it]u[m] nisi ex privilegio et velut contigit quod in militia, sed t[er]m[in]u[m] aliq[ui]d
circa s[er]u[it]u[m] explicit[us] n[on] d[omi]n[ati]o[n]e addat, aut noua legola insti-
tuam[us] a d[omi]n[ati]o[n]e codicill[is] aut p[ar]tial[is] aut imperfectum s[er]u[it]u[m] d[omi]n[ati]o[n]e.

Triplex etiam fuit s[er]u[it]u[m] ut refert magister Claudius de ferrier in
s[er]u[it]u[m] institutio[n]um p[ar]t[is] anno 1696. edita mihi fol. 50 unum q[uo]d
celebrat[us] comit[us] in pace f[er]u[it]u[m] i[n] s[er]u[it]u[m] legi[us] conuocato populo romano.
alberum in p[ro]u[er]b[is] seu h[ab]ere belli s[er]u[it]u[m] per cap[itu]l[um] et lib[er]u[m] p[er] ina-
g[er]ar[um] familia[m] p[ro]u[er]b[is] coron[is] s[er]u[it]u[m] civib[us] romanis lib[er]i-
pende[n]t[is] familia[m] emp[or]e. al[ter] de h[ab]ere n[on] h[ab]ere minorat[us] h[ab]ere nisi g[er]u[it]u[m]
quod v[est]ra[m] si p[er] hoc illud ab intestato fieri solidum in illis ubi
comunit[er] ap[er]u[it]u[m] ut sola heredit[is] p[ro]p[ri]etate et affirmata aut
v[est]ra[m] aut in heredes p[ar]tial[is]: verum cum id ab intestato obferari
sollat[ur] nisi in p[ro]p[ri]etate auctorit[er] d[omi]n[ati]o[n]e s[er]u[it]u[m].

3.15.

3.16.

317.

Tripliciter memorato testamento iaminante alio quodam postilla introduendum e,
 qd si paganus, Galum partim ex iure civili partim ex iure prelatorio et prinu-
 pum consuetudinibus hoc dividit in solemne et non solemne, solemne
 dicitur qd fit cum certis solemnitatibus, qd sunt ex iure civili, dum ex iure pre-
 lorio et principum consuetudinibus requiruntur. Solemnitates sunt in testamento
 requisita sicut iure qm civili ut scilicet in presentia testium masculorum,
 paterfamilias annos et liberalis usum habentium, sed et eodem tempore presentium
 et nisi ad id rogatorum sponte consentientium, quorum unusquisq; testatorem
 videre et audire soleat, nec ipsi vel testis sint quodam iure impeditioni; iure
 autem inveniuntur ab hoc testimonio prelatorio infra recensendis, mulieres
 impuberes furiosi et prodigi nati, et surdi a natu oes ii, qui in potestate
 et familia testatoris sunt. Iure quoque testium, hanc scripsi et sic legat,
 et qui ipsi rati patrie potestatis quidam sunt ut unus proavus ex ipse pater
 dum hereditas testatoris ne minus liberum sed testatum propter reverentiam
 qm talis testator sibi debet scripsi pater, nec n qui horum officio aut
 legato funguntur, qd p. Adamus burghaber ad id religiosus, quos in h
 intelli testimo sine licentia suorum prelatorum, quomodo e pacisci pnt.

318.

In iure prelatorio requiruntur hae scriptura numerus et testium, et eorum
 signacula. ex consuetudinibus principum requiritur subscriptio testatoris
 et testium, et ut non hereditas nam propria testatoris scribat, de iure
 novissimo ut dicitur in magister Claudius Ferrer sufficit si ab alio ad id
 requisito scriptum fuerit non hereditas scribente testatore scribat in ipse
 qui fuit loco testatoris scribit testatum et subscribit, si autem ex ipso
 illo testium numero, sed adhibendos e octavus et reliquos et distindos ut adven-
 dit amicus, qui loco testatoris scribat et subscribat nec n omnino testi-
 atoris proprio si habuerit, seu alieno signet, testium quoque signacula
 apponi debent, scilicet facta et unguis proprio annulo et uno eodemq; si plures
 hi habuerint ut sibi hae consuetudines et d. sed cum parlatum est
 de testibus ordinandis. Preter oia haec tamen memoranda
 locorum specialia statuta attendenda sunt, sicut vocandus notarius publicus
 qui et si iuxta quodam sed testis vices agere potest, sicut in chartis legitur

sumis, ut passim notantur. Nisi oia legitima observata testari ne
 ut maxime in ditionibus regis gallicis utitur ex huius testam. invalidum.
 Testam. n. solenne ita dicitur, n. quod sine ei peritely solennitate fieri sed
 in galia solennitate n. requirit, et ex privilegio paucioribus firmat. Et an
 huiusmodi testam. p. n. privilegia praescribere possit, sed testam. et legola ad pro-
 cas, testam. in libere, testam. in libere, testam. in libere, testam. in libere, testam. in libere,
 singula quae sunt, et ad sui valorum requirant, sed in sectione rescribimus, ne
 de ulteriori divisione testam. agendum est. Dividitur ulterius testam. in
 in scriptum et n. scriptum seu nuncupativum, scriptum ordinariis obsequi
 n. et n. scriptum, et illud quod scriptura et adhibetur supra dictis solen-
 nitatibus, sicut in factum testator suum ultimam voluntatem et coronam quali-
 ficatam, et dicitur et testam. una secum subscriptis recognoscit. Contra
 testam. n. scriptum, sed nuncupativum, quod n. dicitur testam. in libere
 et nuncupativum heredes ob. testam. coronam et testam. obsequi signantur
 et subscriptionibus L. per nuncupativum. Cod. de testam. et d. ultimo
 testam. de testam. ordinariis ubi dicitur, si quis sine scriptis voluerit
 ordinare iure civili testam. et legibus adhibetur et sua volente coronam ei
 nuncupata, sicut hoc perfectissimum testam. iure civili, firmum et stabile.
 Propter supra memoratos testes agere impotentem legatum annuam, imo
 quod hermaphroditum, in quo prevalenter uliebria s. quoribus de statu
 hunc. 2. qui n. e. testam. capax sicut spuris testatoris, heredes, dom-
 natus ad metalla et huiusmodi, quos leges proleget et in testam. in testam.
 et, et dicitur de crimine famoso, maxime ob carnem et dardem
 in testam. in testam. et per statum, et a iudice.
 Invalidi testam. maxime nuncupativa et aliorum casus, nisi testator n. filio-
 ad testam. quoniam testam. inhabiles sunt, sicut n. dicitur. et si testator
 aut nullum in testam. heredes, aut saltem qui in testam. capax orationem de testam.
 testam. n. in testam. heredes, cuius capax incapax e. heres, heres n. et huiusmodi
 si praesentis in testam. iam, quem in testam. et in testam. debuit. et huiusmodi
 et huiusmodi testam. requisitis testam. n. testam., nec in privilegia bon. et huiusmodi.

319.

320.

palma flexum fortitudo. 12. Hardig i. Loberalg, nam eius bono iure
 et confignata Capit. cum sit lege de heredijs in d. 13. Dubij de
 statu suo, an sit filius in statu tali ut testari possit an i. de statu
 ff. eodem eius Exemplum ponit Angely ut. Male, cap. q. d. Caloribus
 dubitat an sit filius et liber, et. La. Dubij hanc testari nequit. 14.
 Obides in ille de illis Christianis apud infidels daly aut de illis quos
 captivi populi Romani, et am de illis quos capta una civitate dari videtur
 aliter ad fidelitatem ut h. l. Obides ff. eodem. 15. Jamnaly ob
 Carmen famosum seu libellum in alteris iniuriam, quoniam infamis officio
 L. i. cui. ff. si quis ob carmen. ff. eodem notat h. iurisconsultus ibidem,
 et quoniam heres, qd. e. prohibentur testari condere, qui ex alia causa facti
 infamis. 16. Item lege Augustali. L. quiquis Cod. ad legem Juliam. 17.
 Caplum apud hostes L. eius ff. eodem qd. h. restringit ad hostes Romanorum
 Imperii sui.
 Heimocharis impeditur testari ut rogo oculo loquy. ad de
 hoc hodie aliter contingit testari enim permittitur,
 Quomodo fuerit q. notari. h. ac consulti summa Cod. qui testari facere n.
 pot. Ad am requisita in dicta lege sequentia uno qd. testari sint vocati hoc,
 ad non una cum rebellionem. et ad ut nota horem illa exprimitur coram illis
 qm. nulla dubitatio oriri pot. Et qd. palam animal suam vellem lamia hanc
 qm. circa legata coram testibus qm. et rebellionem. et qd. eodem iure et loca
 testis, una cum rebellionem sese subscribant. et qd. ubi huiusmodi rebellionem
 et h. h. adhibeat testis octavo litteram perit, qui se subscribat. originem
 Oblij d. tanta testium copia testium privilegia h. maxime illud in libery
 de quo inferis: dicta hoc nilong de testibus coram e. observari debet
 in eorum codicibus ut in citato lege h. consulti summa.
 Ultimo d. rigis testari impediunt qui Cardinalis hostiliter insecuti, periculi
 erunt aut coeperunt et h. fuerunt, aut fieri mardarunt, aut consilia
 dederunt, aut favorem quendam exhibuerunt huius h. iure Cardinalia
 dignitatis testibus, imo neq. huius h. h. ex testibus aliqd. capere aut
 aut ab intestato succedere ut h. l. Capit. h. iure de ponis in d. 10.

323

324

haec novemdecim illa generata, quorum meminit Angelus de Longo, quasi
eorum qui lapsari nequeant, qui in ad quindecim genera revocari possunt,
quemodo sequitur in versibus continenti.

Lapsari nequeunt impubes Religiosus.

Filius in sacris, mortis damnatus, et obsequi-

Prodigijs ac stultis dubijs, servus, furiosus.

Crimine damnatus cum nullo fratre, et ille-

qui in ierusalim legibus, sui coeque ipse.

325

Circa qua breviter notandum est imo dicitur in his versibus filius in sacris, non quasi
filius in sacris, sed quod in sacris est, lapsari potest, de supposito, et cum qua
saltem, veli bonorum copia destitutum, illa est lapsandi incapacitas et perinde
ipse poeta magis de filio in sacris loqui voluit quod in introductionem despectu-
dinem, quo filii in sacris spectati ante parentes et vixit sublatis, bona
sacra, non illa duntaxat quae industria et patrimonialia supra dicitur
de clericorum dicitur agere, sed et sacra id est ea quae fabricis renovandi
aut pauperum impia subleuando depulsa sunt, sui parentibus aut amicis
contra decreta Canonum per seipsum relinquere cogitabant, hos ergo
lapsari non potest intellere, de quo nilong in multis, loquitur gharico vixit apud
udo. videantur ea quae dicitur supra de dicitur clericorum. 206. Notandum est
nec solum mulum nec solum furdum de mulum sed et furdum excludi
a facultate lapsandi si altero respicit, non licet scribere solent, et
signis vultus suo falsis expressivis scriptum rati habere possunt. Etiam
nec excludit ^{collum} furdum uno verbo de obsequi et quod a solo lapsulo scripto
et clauso, non ad a lapsulo nuncupatio si error, ut dicitur et debite
procurat. Atque per crimine damnatum intelli publicum operarium
percussorem Cardinalis, aut quomvis insignis lesionis cooperatorem,
item damnatum ex libro famosissimo qui in publicis innumeros post beatum dicitur
excluduntur a facultate lapsandi, ut cum alijs dicitur d. Paulus cap. de
fol. 484. ad hoc de iis qui lapsari prohibentur sunt dicitur. Tabis.

326

Haec dicitur dicitur est quoniam in lapsulo lapsari agere, quine per se lapsari

aut quod testator a Lege prohibeant, restat ut e dicam qui heredes scribi
 qui n scribi possunt. de his rōi in genera loquendo quini. §. 1. sententia
 in nāale heredes inflititiae oēs hōiē amale. Juris vultus seruo co.
 itio solas hōim communitates Civitates regios. Pure hōi possitio quidam
 inhabilitantur et per hereditatem succedere nequeunt. §. 2. ino.
 Apostata et heretici rōi ad heredes, si hōi intra unum annum n pœnitueri-
 nt et satisfecerint. §. 3. ino. C. 1. q. n. 2. o. notat Hugo sect. st. et burgh.
n. 95. 2do. qui Cardinale persequuntur eoss, perculunt & capiunt capitale
 sedicij de parisi in dō. 3to. Civitates hostium §. 4. ino. ff. ad Trebellianū
 sicut et communitas Judaeorum §. 5. ino. de Judaeis. 4to. Damnali ad matalla
 quine ob crimen aliqd active testari nequeunt. 5to. hereditarij iniquos
 & ipse heres et eij legatarij, si testatorem occiderint §. 6. ino. §. ultimo
ff. de bonis damnatorum, idem e si acciderint ad uxorem testatoris, si
 dum testator mente capax fuit illis curam n habuerunt, aut captivum redime-
 re neglexerunt.

Quam vō hereditas in hys casibz ad iudicij adeo certum n e in §. 7. ff.
 qui volunt heredem huiusmodi censeri pro n scripto, adeos succedere in bona
 testatoris eos, qui successerint ab intestato, qz hōi heredes e ante sententia
 iudicij tenent illi cedere bona testata, et hanc sententiam tenent plures quoz
 refert Sanchez C. 4. C. 1. de Testam. d. 38. n. 1. et probat hanc
opinio ex ff. Lege si ab hostibz §. si vir. ff. soluto Matrim. ubi dicitur
si vir uxorem suam occiderit, solus dicitur hereditas uxoris datione e proculqz
ait et recte. unde inferunt idem de hereditate dicendum e.
 sunt alij plurimi qui volunt huiusmodi hereditatem devolvi ad filiam p̄le
 velicum heredis, adeos legem huiusmodi e penalem, proin cum lege penale
 ordinarie n obligent in q̄tia nisi post sententiam, volunt, reum heredem ante
 sententiam iudicij sibi hereditatem n sinere p̄le, nec tenent eam filio respicere.
 hanc sententiam de herede occisore ut certum prosequit molina
§. 1. p. 1. §. 48. in principio pluresqz alij patronos ggerit et sequit Sanchez
et videt quasi innegabilij ex lege ultima ff. de bonis damnatorum ut
adversus Hugo hūi sect. 5. n. 75. fol. 35. v. ubi eam hereditatem sententiam
appellat, nec n ad legem pro altera opinione qz proposita respondet.

327.

id e[st] speciale i[ur]isdictum de bonis volis, adeoq[ue] ad hereditatem e[st] exten-
dendum, proheres inferens, q[uo]d si vir uxorem in adulterio deprehensam ex
propria auctoritate occideret, n[on] lucraretur dolen, nec illa bona qua[m] ab
adulterium uxoris leges marito adiudicat, quoniam qui in se proprio
auctoritate dicit lucrum legale n[on] acquirunt nisi i[n]t[er] sanctas. n. 56.
hoc e[st] extendendum e[st] ad eum casum quo filius patrem aut patrem filium
occideret ut cum alijs docet molina d. pul. 178. §. debi. obil. forte.

328.

*Testatorum
+ Testatorum
causante
legatarij
Germanice
Insigne
n. 1008*

Dixi h[ic] hanc sententiam de herede occidite ut certum prosequi molinam
aliud e[st] ut notant ff. proculati. dicendum e[st] de legatarijs legatum etiam
in hoc casu n[on] pertinere ad fixum, sed absq[ue] ulla sententia iudicij devolvi
ad heredem defuncti fore concors ff. opinio e[st], q[uo]d proheres se extendit
ad fidei commissum, item ad legatarium qui testatorum testari prohibuit
aut fecit testam[entum] revocari, ubi et legatum dei fixo ut notat molina
communiter h[ic] tenet, legatarium ante sententiam iudicij legatum in raedem-
ni et iniuria illata tenet restituere, quorum intererat testam[entum] fieri
aut factum n[on] revocari q[uo]d universaliter in hac ma[n]u seruum arbitros fuit
ut res testata aut legata ex huius occasione fixo danda e[st]m dicitur h[ic]
ante iudicij sententiam, debeat h[ic] pro rata damni illi satisfieri, quorum
intererat testam[entum] fieri, si suae portionis in quodam habuerint.

329.

Si heres auferat ad uxorem testatorij, idem e[st] potiori e[st] de legatario, h[ic]
dicitur ei ut indigno auferri ad h[ic]m[en] fixo ut ait lugo n. 99. q[uo]d e[st] f[ide]i
in eo casu, quo dum testator mente captus erat, heres ei[us] curam n[on] habuit.
Si v[er]o captivum redimere negaverit, et testator in captivitate moratur e[st],
hereditas auferri heredi ad h[ic]m[en] fixo ad redimendos captivos, ut
cum molina docet lugo loc. cit. ubi e[st] adverbis, q[uo]d q[ui] in captivitate heredi-
tas fixo applicat, h[ic] tenet ad o[mn]ia debita defuncti s[ed] sine hereditate
ex l. n[on] p[ro]p[ri]o ff. de iure fixi item ad o[mn]ia legata si fixo p[ro]p[ri]o illa
bonorum pars, h[ic] a[n]t deficiente poterit ex legalij istam satisfactionem
deducere.

330.

Non heredes institui n[on] p[ro]p[ri]o illa comaritalia religiosorum, q[ui]b[us] saltem in
comuni bona imobilia possidere permiffum n[on] e[st], qualis est conventus minorum
de observantia s[ed] Capucinarum iuxta Trid. sess. 25. c. 3. q[ui] annuorum

Professi Societate Jesu ino sola Societas ubi un alij h[ab]ent Laym[en] l[ic]et h[ab]e[re] q[ui]d.
 C. 2. r[ati]o[n]em addens, quoniam privilegium illud seu g[ra]tiam d[omi]ni: bona
 imobilia et redditus possidendi Societate n[on] acceptabilis, ubi e[st] refer[re] partem
 suarum g[ra]tularum ex p[ar]te d[omi]ni C. 2. §. 12. in hoc v[er]o n[on] solum partem
 professi, et Coactivorum, formali hereditaria p[ro]prietate n[on] erunt capaces,
 verum nec domus nec Eccl[esi]a, nec Collegia eorum r[ati]o[n]e: s[ed] e[st] d[omi]ni l[ic]et h[ab]e[re]
 contronens p[ro]prietate p[ar]tibus cum o[mn]ib[us] ad Dei gloriam meli[us] p[ro]prietate
 ex q[ui]bus polan[ti] e[st] religiosus p[ri]vatus d[omi]ni h[ab]e[re], sed nec integram
 Societatem hereditaria acceptanda e[st] capax.

331.

Quod in hac g[ra]tulatione, q[uo]d bene soland[um] e[st] nec domus, nec Eccl[esi]a, nec
 Collegia eorum r[ati]o[n]e. in hoc si differ[re] Societate Jesu a conventibus minorum
 et Capucinarum q[uo]d hi absolute heredes institui nequeant, sine deis hereditate
 transferant ad eos r[ati]o[n]e suorum professionum, sine simpliciter, et n[on] in h[ab]itu p[ro]f[ess]o
 professionum, e[st] contra Societate Jesu in iudicari eorum r[ati]o[n]e, id e[st], in h[ab]itu suorum
 professionum, unde bene p[ro]prietate p[ro]f[ess]o, si in alio titulo heres instituat, ubi t[ame]n
 ut si in h[ab]itu hereditate bona tenent imobilia, q[ui] n[on] eorum s[un]t p[ro]prietate
 n[on] qui et habitari deseruiant, vendi debeant, alia e[st] possidere nequeant
 ex p[ar]te d[omi]ni suarum g[ra]tularum C. 2. §. 3. Ita t[ame]n de hereditate p[ro]f[ess]o
 intelligenda, n[on] de legat[is] ubi bene advertit Jo[se]phus Burghaber h[ab]e[re] n[on] g[ra]t.
 dicens: sicut minores et Capucini legata et alia dona admittere p[oss]unt,
 ita e[st] Societate Jesu, et si ea in h[ab]itu aliorum professi deserant, modo
 legata n[on] fiand[um] tanta q[ua]ntitate, ut aequivalent hereditati, et si fraudem
 legis prohibentis ne scribantur heredes, p[ar]ta censentur, hoc ille loc[us] est.

332.

Proterea ad validitatem testam[en]ti requiritur, ut absoluat[ur] quare ut recte
 dicitur Amicus h[ab]e[re] s[un]t. 2. n. 8. etiamsi eorum legitime testam[en]ti irrita[n]t,
 si t[ame]n illud n[on] p[er]datur ad finem. Equia testator n[on] p[ro]hibet, et oblationem
 eadem in iudicis testam[en]ti nullum e[st], non §. ex eo ad p[ar]te d[omi]ni. q[ui] n[on] d[omi]ni
 testam[en]ta infirmum absolute concludit, imperfectum testam[en]ti sine dubio nullum
 e[st]. irrita[n]t e[st] testam[en]ti, q[uo]d testator n[on] p[ro]vidit de posthumo, id e[st], de eo,
 qui post testam[en]ti e[st] natus, nisi idem posthumus morer[et] ante testatorem, id
 e[st] ut ait Angelus de quasi posthumo n[on] e[st] arrogat[us], e[st] illa qui h[ab]e[re] testam[en]ti
 s[un]t n[on] erat, e[st] am[en] s[un]t q[ui] n[on] morit[ur]. Et q[uo]d r[ati]o[n]e alia e[st] hereditate

improbat eadem hereditatis, si e per sententiam rescinditur. §. 110 si testator
 patitur capitis diminutionem, ut iterum fiat civis, Romanus, id est sui
 juris, aut incolae civitatis. §. 111 si contra iuram testamentum conditum idem in
 quo iuram revocat. §. 112 si hanc scriptam hereditatem non adit, aut si
 ante eam aditam e iuris decesserit. §. 113 si quibus sub qua hanc insti-
 tutus e decesserit. Videri poterit hanc de re legi vultus §. 114. §. 115
 modis §. 116 de testibus inferentur.

§. 117
§. 118
§. 119
§. 120
§. 121
§. 122
§. 123
§. 124
§. 125
§. 126
§. 127
§. 128
§. 129
§. 130
§. 131
§. 132
§. 133
§. 134
§. 135
§. 136
§. 137
§. 138
§. 139
§. 140
§. 141
§. 142
§. 143
§. 144
§. 145
§. 146
§. 147
§. 148
§. 149
§. 150
§. 151
§. 152
§. 153
§. 154
§. 155
§. 156
§. 157
§. 158
§. 159
§. 160
§. 161
§. 162
§. 163
§. 164
§. 165
§. 166
§. 167
§. 168
§. 169
§. 170
§. 171
§. 172
§. 173
§. 174
§. 175
§. 176
§. 177
§. 178
§. 179
§. 180
§. 181
§. 182
§. 183
§. 184
§. 185
§. 186
§. 187
§. 188
§. 189
§. 190
§. 191
§. 192
§. 193
§. 194
§. 195
§. 196
§. 197
§. 198
§. 199
§. 200

§. 117
§. 118
§. 119
§. 120
§. 121
§. 122
§. 123
§. 124
§. 125
§. 126
§. 127
§. 128
§. 129
§. 130
§. 131
§. 132
§. 133
§. 134
§. 135
§. 136
§. 137
§. 138
§. 139
§. 140
§. 141
§. 142
§. 143
§. 144
§. 145
§. 146
§. 147
§. 148
§. 149
§. 150
§. 151
§. 152
§. 153
§. 154
§. 155
§. 156
§. 157
§. 158
§. 159
§. 160
§. 161
§. 162
§. 163
§. 164
§. 165
§. 166
§. 167
§. 168
§. 169
§. 170
§. 171
§. 172
§. 173
§. 174
§. 175
§. 176
§. 177
§. 178
§. 179
§. 180
§. 181
§. 182
§. 183
§. 184
§. 185
§. 186
§. 187
§. 188
§. 189
§. 190
§. 191
§. 192
§. 193
§. 194
§. 195
§. 196
§. 197
§. 198
§. 199
§. 200

333.

Cum dictum sit heredes natus in portio sua legitima parte in n. p. sed cog
 inofficiosa testatore compelli merito dubitari pot. et fieri oportet, que
 hae portio legitima sit. De hoc ergo dicitur in authent. de triente et semipre
 et authent. nonisima Cod. de inofficiosa testamto, portio legitima filii
 trientis hereditatis, si n. plures liberi, qm. n. p. masculi et femina exist
 anto, si v. plures liberi ex liberis, qm. n. p. portio legitima eorum filii
 semis. pro an. hoc claris pateant, ita intelligenda sit, ut ait bartholomaeus
 si plures filii, qm. n. p. fuerint, legitima filiorum erit pars dimi
 dia honorum patris in his filios dividenda, si v. n. p. fuerint liberi
 etia pars honorum ipsius in eos pro legitima dividenda, et hoc iure qm.
 coforeo in dicitur authent. statutum e pro diversis h. requiritur provin
 cii huiusmodi legitima diversa portio institutio e, qd. ait Laym. hic C. 5.
 n. 10. in numero filiorum e numerorum a illam, qui oisio hereditati
 renuntiavit, n. exheredatum ex iusta caa, neq. eum, qui ob ingressum
 religionis et solemnium vota e factus incapax fuerit, ubi sit
 professi minoribus, Capucini, et Sepilla de q. p. prior. sectione
 dictum, unde aliorum ordinum professi velut Benedictini, bene numero
 filiorum veniunt.

Aliud qm. insigne e legitima, qd. a testatore
 e parente nullum ong. aut gravamen illi apponi pot. ex l. quoniam
 Cod. de inofficiosa testamto, idq. tenet, etiamsi filii ipse ostendant cum
 in iudicio fuerint descendendum, quippe q. in legitima portione
 noceri nil pot. ut docet Vasquez de testamto C. 6. n. 9. aliud
 tenet, si filii ostendant liberos n. h. b. et e. sicut legitimum abste
 quebare n. tenet, sed alij donare pot. ita e iure suo cedere poterit de n.
 insonando onere p. legitimum.

Quoniam de legitima in presenti agere cogimus, eius quastione n. tenet
 descendens. unde imo sicut filii legitima dei trientis, si n. p. h.
 aut pauiores fuerint, ita si n. p. descendendum rationem adfit, legitima
 dabitur parentibus sicut trientis, si superflua fuerint, et ei, qui n. p.
 superflua fuerit, qd. si v. n. p. iam dabitur decem, legitima dabitur
 ita, ubi locum patris veniunt, aq. potestati, in locum matris, materis duc

ad lib. in cit. §. ff. de am. aut. de heredit. ab intestato, ita quod, si
 si alicui seu descendenti seu ascendenti portio legitima iure institutio
 sine hereditate non relinquatur, attendendum est, num in aliqua minore
 quā legitima portione leg. her. institutus: si adiecta iniqua dicitur, casus
 an vo in nulla? si in minore portione institutus est, competit ei ad
 petendum complementum legitime authenticæ ut eundem appellat quoque.
 §. hoc am. de proqui. dicitur, si ad 30 annis vel quibus tenet. qd si
 ab illo prosteris, ita ut nil penitus ei relinquitur, et per, an casus
 ex hereditate appositus sit an n, iterum si appositus sit an legitima sit an n?
 si legitima non fuerit, ipso iure legitimam nullam erit qm ad hereditatem
 tenetur in legata et fidei comissa ratione tunc a iure authenticæ
 ex ca. de liberis prosteris. si vo casus legitima ex hereditate appositus
 appositus fuerit, cum in leg. institutus sit, non potest libero prosteris
 dabit querela inofficiosi testam. per quam infra quinquennium legitimam
 evanescit, huius querela movenda non dicit nisi quinquennium, infra quod
 quod agit, agere potest, L. si quis filium iure L. si quis §. illud
 prosteris, Cod. de inofficioso testam. qd si nulla penitus casus adiecta
 fuerit, cur ex hereditate fuerit, ita dicitur qd si non legitima casus
 appositus fuerit, qm legitimam nullam erit.

336. Hæc in de legitima portione rationum hereditum non est intelligenda nisi de bonis
 privatorum, et in qm qd est de successu patris, non item ex bonis feudalibus
 qd dicitur ex parte et providentia in gratiam et liberalitatem concedentis, ut
 ex hæcra Zachario docet Laym. loc. cit. aliud est in hereditate summa
 Principum evenire docet experientia: regna est dicitur, Comitatus ordinari
 ad inoponitum devolvuntur sedulo filio adogenito alijsq; masculis illi in
 sufficienti posteritate pro servanda dignitate staty ac familia assignata.
 atq; hæc iura legitime de iure sunt, iam quomodo est qui in testamto
 unigenitus de iure institui potest, Ideam.

337. Quomodo institui potest ex parte leg. her. utrali omnium bonorum, si iurium de
 fundi filij familia non solum legitime, sed et in defectu legitime nascitur in
 quibus et in defectu legitime et nascitur, ut per dispensationem fuerit legitimatus

proloc subseqmery Matrum naly In Felio familia co rudi a iurij Corpato Caro
 He in profertia legitimarum or hereditate patris unia unia, et Matris de heredi-
 tate permittit, ut naly cum legitimis succedant equis portionibz ex si. figura illu-
 stris. Cod: ad fonalz consulum. Officiamun. Dixi hi pt in fuitu Felio
 naly horez, eoz e pater n honoris ftilidare, ni legitimah firt, utoz coeunt
 Caro Dec. Naym. loc. cit. n. 14. ad quorum meliora inllentian rotardum e
 filioz familiaz aliqz e legitimo aliqz illegitimo, legitimi ft, qui ex thoro
 legitimo marito fultet uxore in faie Felia Matrum adinuitem poluicly. Illegi-
 timi e contra ft qui ex thoro illegitimo naxunt, duplex an thoro illegitimo viduar
 vel potoz conuincunt vir et mulier, qui in faie Felia qd n adinuitem de ptopali n
 ft, saly in persona ft, q dirimere aliqd crathii in pntm n hnt, saly filii ex huius
 coite de iurij filii naly. qui per subseqmery Matrum ante partum huius Felio
 inihum legitimon. allora longilicly d. Donatly coitz, qui se qtingit, qdo
 quo persono hnt in pntm aliqd dirimere conueniunt, yg. duo de sponsala qm
 ad alteri n adinuitem, duo qsqmca in thoro gradum aut um alterutra persona
 Felia Felio monato, Emoralis p et filii ex huius Donato coite proge-
 niti spurii dnt, qui in thoro Janerum q. 7. n. 3. d. et nullo parente aliqd pnt
 pnt, e si alian pntem n habeant, pnter alimenta, q eoz a parentibz dnt eo
 eazu quo aliunde sustentare se nequient ex Caput. cum Felio, de eo qui dicit in
 Matrum, et hoc in utrozqz foro coidei receptum e.

Do heredes iustitue pnt et debent, ni caa exheredatoy ad sit nepoz et neply
 eo fult casu, quo Felio testatoris legitimo nepolum eiuz di paretz pny vniuz
 de qstis, hoc bo dixerimine ut coidei tenent d. q. Felio familiaz hnt
 pntes succedant in capita, nepoz e contra ten in filioz, qz nrm fil pnti
 in solomo occupant, qm capiet eorum paretz superstoy dicens de legitima.
 seruata bi salua Felio familiaz legitima nepoz et neply per testam in bonis
 au plura participare poct. Etio heredes iustitue pnt parente testatoris,
 et vniuz loqdo a testatore dnt in legitimon iustitue heredes nary, qui
 pnti, et priorum liberi in bonum dnt e parente, aut si hi non
 faly hnti firt eorum auz, in aliu an fbi appropriatly bonis iustitue
 pnt, quosqz volueris, dnmodo heredes ee iure n prohibentur de
 qst supra Felio e, qbz adnumerat Franijaz hntet Epuz
 Vapionaz in sua Felia morali sol. mlti dngil 24. fm

338.

ad heredem illam vel acquirat in ad rem circa illam hereditatem etiam
 antequam illam adeat: quoniam cum illam adierit, id est, in eam vel
 suam generet, in re et onus, unde per vires hereditatis tenet
 ad omnia verba defuncti, et non ad ultra saltem in foro consue-
 tus, et aliqui velint, quod in foro civili etiam ultra vires tenent
 eo casu, quo intra septuaginta dies Inventarium non fecerit, quod si
 vero intra dictum tempus Inventarium confecerit, neque in foro
 civili ultra vires hereditatis tenentur, immo de rebus expensis
 funeris, et solvendi debiti solum partem hereditatis restantibus sibi
 competitis, quod si in probe legata ultra non adit, de his eam de potestate
 et beneficio salubritatis vel communiter tenent doctores.
 Altera definitio ab aliunde ad testamentum a iure requisitis solemnitatibus solum
 in parte absolvi, ut valeant sine eis, dictum est supra, nunc de testamentis ad pro-
 prias personas in liberis, testamentis nuptialibus, et testamentis rusticorum: quorum
 quod non haec sufficiunt requirantur, in propria resolutione.
 Nunc ergo in testamento huiusmodi solemnitas est testamentum ad proprias personas, idem
 a posteriori de legatis dicendum est, quod sicut testator ore verborum sui
 testamenti obligat, et bona a se relicta in redemptionem captivorum
 et ad infundendum vitulum, Eusebium domum dei edificandam, cibandum
 exornandam et in alimentum pauperum expendat, quoniam ut huiusmodi
 suorum bonorum heredes sint sua libera et efficax est voluntas. hoc testamen-
 tum gaudet privilegio, ut non nisi perfecta ultima voluntate exceptione
 quomodocumque manifestata sine omni propositi iuris solemnitate firmetur
 sicut cum illorum et Canonistarum sententiam ex capit. relatum in 1. de
 testatoribus et l. in a. Cod. de ff. Eulij. unde patris proter hic n. 1. 1. 2.
 docet quod si testator tale testamentum scripsit, et scriptura non est testatoris
 est probata, et sine ulla alio teste validum foret testamentum: item si testamen-
 tum nuptiale, quod sufficiat quocumque signo externo facta voluntate
 sua ultima declarata, quod et maxime verum putat si gemens saltem
 testis, qui iuxta mulierem et feminae est pulcherrimus fuerit, quoniam
 Bonifacius Alexander in 1. in ill. capit. relatum nardas in dicitur

342

ut res eulis & p. leges sed coronum decreta duobus sibi testibus coram
tractant, quippe scriptura testante in ore duorum & trium stat ac
verbum. Unde si heredi undecumq; indubitabile esset, etsi in foro antea
pbari & p. testatoris animum ita intantum fuisse circa p. casu
terebit in q. huiusmodi legata in casu p. expendere.

343. Dicitur sed qd si testator pro salute sua ac aut heredem aut legatari-
um scripsit euliam & aliud opus p. qd in euliam suscipere n. vult,
an illud heres pro se retinere poterit, an adhuc tenebit in alio p.
usq; expendere?

R. Cum Franc. Geresh procul dubio e, qd heres vel pro salute ac
heres aut legatarij instituti suo legato simpli defraudari n. debeat,
sed valore in qm p. presumi, unde esset e. heredem aut testamti
occlusionem teneri huiusmodi legata in alio p. usq; impendere, nisi abesse
q. testatorem eo casu, quo instituta euliam legatarij suscipere n.
vultet pro annuatario eterno valore, p. q. huiusmodi legata arbitrio
heredij indifferenter applicandum, reliquere.

344. Illud qd testamti aut legati ad p. casu speciale quoddam privilegium
e, qd illorum valor & firmitatem teneat in testamto alioq; maneo ad nullum
p. p. motum supervenientem, etsi circa alia verbum sit on. f. i. qui
ff. qui testamti facere p. et hoc fore casu d. e. saym. p. p. p. p. p.
modis, ut p. qd n. apud Hieron. p. p. b. b. resolutione q. p. p.
videri, neq; n. q. affirmandum e illud qd hoc testamti aut legati volent
etsi alterij arbitrio committat, v. g. dum di. coronum meorum instituo
heredes pauperes illor; aut illa loca facia, q. q. p. p. p. p. p.
ut dicitur p. p. p. q. n. n. 70. ino e. audientia e. q. p. p. p. p.
quo per testatorem dictum e duob; aut trib; testib; presentib;, p. p.
illo casu super certis legatis ad p. casu dispositurum, demodo id factu
verifile habeat qd locum maxime obtinet in testamto occultis ubi
ad parcendum famo testatoris in testamto leges colligari p. p. p. p.

Confessario certa summa tribuat, si quidam in laicum illocum expendenda,
 cuius nulla ratio ab illo exigi potest, quod ob paritatem dictorum et si valeat.
 Si confessarius sine causa testatoris nomen signatam ostendat, in qua certa
 summa ab herede danda confessario ad usum pios non manifestando statuit.
 Si vero legata et testata ad pios causam valeat, quocumque de allegata mente
 testatoris ratabili dubitanda sunt.

Testamentum privilegiale est Testamentum in liberis, quod tanta nihil gratia
 ad de iure velori nec numerus nec quibus testium requiratur, nec sigillatorem
 subscriptionem. Haec generalissima est imperfectio Cod. de testibus nisi
 forte fiat in scriptis, sed est ad cavendam fraudem infidelium iustitiarum
 de testibus imperfectis dicitur: non est validum, nisi subscriptum a testa-
 tore, aut certe ipse testator cuius liberorum nominationem suam portiones
 assignet, et si ibidem nec testis requiratur, si nobilitas de scriptura testis
 aliorum adit, cum ubi nova constitutio nil praecipit, standum sit iuri
 antiquo, sed quod valet et sine testibus in la spores fol. 398. Saltem
 nihilominus maxime in testamento nuncupativo adhibentur duo et tres testes
 notabiles, compuncti clari, ne forte quia errorem aut fraudem quodam
 modum presumptio: haec de testibus in liberis, quod describitur testamentum
 ab alio apendente patre matre, avo, suis dependentibus facta.

Testamentum in solenne est Testamentum militum, ad cuius valorem, si miles sit
 in actuali belli acie sufficit qualicumque, sine in aera sine in vagina
 fixa ultime sua libera voluntate facta ante duos et tres testes et non
 rogatus ex L. militum de testibus militum.

Testamentum rusticorum, rusticum est conceptum est L. ultima Cod. de testibus
 quod si ruri testentur, nec plures quod et testes liberi possunt esse sufficientes
 tam in scriptis quam nuncupativo testamento, ita quod, et nec subscriptione
 eget si scribentium copia absit, sed si ea facile liberi possunt, sed
 est et si unus in aut duo eorum scribere possunt, illi loco sui et aliorum
 se se subscribere debent, ut cum coram presentibus praesentibus.

Testamentum ad numerum potest Testamentum coram Imperatore aut alio quodam
 summo principe factum, ut patet quod ex Legge cum Cod. de testibus nulla

345.

346.

347.

alia solemnitate adhibita validum est nec per alium testatum conditum
 Ipse testis ad cuius validitatem ob periculum contagionis ab H. V. Baldy
 Cum sa verbo testatum sufficientem & testatorem imo ut alii putant
 si sufficienter explicat saltem testatoris sufficientem duo & tres
 testes masculi si & ubi potest fin e. Jamina e. poterunt. si uel
 orig alii, qui quoniam speciale legi spiritum circa testata hoc ipse
 condita nullibi apparet, requirunt ordinariam iuris solemnitatem et
 in testes hoc uero admisso, qd si testes rade periculi n. debeant fideliter
 ad ee, sed sufficiat si sine fraude ad sint, neq. ego optimo requiri, ut testa-
 torem actu videant, sed sufficiat qd de fraude n. inueniente certiores
 eum audiant obulo in eos pariete rade periculi papiro aut s. Linda
 velato.

Sectione sta.

Executore testamti, qdne Confessario ad formandam
 testam in Consilium vocato agendum sit.

348.

Cum testata firmem morte testatoris ut Affly hab. g. et exco. conu-
 cum Canonistarum s. l. et Legistarum s. l. adeoq. sit ultima uoluntas testandi
 qui illam in propria persona exequi n. pot, alii in testamto nuncupari, ut uicij
 testandi subeat, aut si in testamto specialiter n. nominat, neq. heredi hoc
 ony imponat, a Iudice s. l. g. affirmat, qui postq. officium acceptabit, tenet
 in officio fideliter testatoris uoluntatem adimplere, idq. ante completionem uideum
 mensur nisi legata fuerint ad p. q. aq. hoc e. intra sex menses consequi
 debet, ita ut e. sub pena exco. ab Ep. ad id compelli possit, n. mirum qd
 a iudice seculari s. l. et Ep. ad id adigi pot. ad subigendum suo in hac p. te
 officio, si intra undecim menses secularia legata expendere neglexerit
 cui proinde ut suum officium recte adimpleat.

349.

Signandum e. quoniam scilicet in testamto testatoris fuerit, ultima e. uoluntas testandi
 ut ait D. Gregorius c. 3. q. 1. g. ubi non dicitur firmari s. l. adeoq. s. l. sari.
 sicut in authent. de testamto lib. 1. et Ludouico miranda colligit.

proer si a testatore pauperes simplr heredes instituti sint, neq; aliquo
 colligi poss, qd no pauperum e monia instituit, hereditas tribuenda e
 vere pauperib; que facti quolibetq; viba nario destituti aut officialim
 silem cogunt aut domi famer sufficent, n am monia Herodochijs
 qui annualem eunq; sufficientem vita sua sustentanda persua libn, in
 monia qqs preferenda st cloustra monialium qm virorum, u pole odizant
 magis egentia ut idem Ludovicq; Miranda dicit.

350

Quod si in testulo legatum fil dubium rade persona qm facti duo st
 qui eodem noe in testulo assignato appellati, nec aliunde de mente testatoris
 sufficienter ostere poss, equitoy qm natioj pedere videri, ut legatum portioi
 eq; im illos, attn ad cauenday lites bono publico sume noiaq; statutum
 e, ut legatum eiusmodi corruat et pro nullo habeat. L. si quis de plurib; 27.
 ff. de reb; dubis, id tñ de d. legatij ptopatij in intelligendum e,
 de Eulassius aut ad piz can, q qm pñt vñ obliuente or autenti. de Eulass.
 iug libulij C. 9. Ceterum Exemtorij testatorum e pñt ut libn
 Angely vñ Exemtor sine laici sine clericis sine religiosi exceptis fratib;
 minorib; nisi in legatij ordini monialium s: Care in monica, vñ do
 religiosi ad exequendum a suis superiorib; licentiam obliuente: proterea
 exipit ut exemtor n sit qui iudg e et nully semy pñdign; furiosy p.
 n. in qñsdam locis e pro nullore femina deputari, de quo videri pñt
 cid. Angely Coc. cil. ubi plura alia de exemtore resoluta attendenda
 qqs st specialia locorum statuta. iam breuiter qd qñario agendum sit
 si in consilium vocer, videamus.

351

Confessorij qñ qui ab agrote Informando testulo qñt in ante oia
 bene et cum Geo faciat qd facit n supri; luri graa, quoniam res
 agenda e qñtis, i ardui admodum moniali e. vñ de vno qñtal De statu
 agroti spiritali, num n sint aliqua vota exequenda, aut aliqua fortasse
 iniurpñtia in ad seu debita, et iniqua rerum possessio, ut inde restitu-
 tionis ony triri poss, cuiq; si qd de pñs hereditat, rogat, instet oportere
 immortuie u Magroly ad huc in vnoq; superflay salu faciat, et Experiendum
 ingamia u moret, ut sibi sit ratam debiti aut alteri alini certan fuzion

profat, quo oculo satisfieri potest nisi ratio sanctorum servat publici
 publice respicitur facienda est, aut certe sui propria de testamento
 casu heredem obliget, ut sibi tanta summa antea daret, quoniam in la gōcila
 sine onere regum profalute testatori ad exheredat: cum e si dimittit
 potest nisi exhibeat oblatum possibenti Confessor potum seriam imper
 tou n̄ ardet, quoniam de sufficienti satisfactione in testamento curata e
 n̄ ḡlet.

352.

Animo statum sui solum vel oportet reile ḡstibulo si unum auctat ad
 consulendum in eo, in quo eiq̄ ḡstium rogabatur: imo qm̄ liberorū
 das testatoris heredarum, ut sibi ultra legitimom eiq̄ s̄m̄ in civile n̄
 teneat, nilon̄ maiorem eorum ratem habeat qm̄ aliorum, et si legitima ad
 eorum statum iuste ḡservandum n̄ sufficit, heredes vel legitimom de suis magis
 dividem faciat, item ne sine caū ex mero inordinato affectu uni lib
 erorum plus tribuat qm̄ alteri, qm̄ ita iurgia facile oriont̄ et inje
 dia, ac et n̄ pauca q̄ra ḡstiam adeoq̄ id in ḡtia & Valde et civile
 favore queat, periculum v̄ Charitatis aut e ḡstia distributio facile
 imineret, si im̄ liberos, quorum nōa q̄n̄, in equalitatem hereditati
 popuerit: inordinato huius affectu censore, si idco inaequalit̄ ḡ
 tueret portionem, quoniam unq̄ in physiognomia sibi magis asimilat̄
 qm̄ alter, unq̄ matrem magis dilexit qm̄ alteri, aut quoniam ex suo
 consilio alter religionem clericalem ingredi neglexit, dum alter
 cui magis tradit̄, ḡraciā ḡstium illam ingressus e, q̄ plane improbant
 foret. unde

353.

Sic ne sine caū ex mero appetitu inordinato uni liberorum
 plus tribuat, si e caū in ḡstia sine oī noxa, imo e laudabiliter huius
 inaequalit̄ ḡstia potest, et ab ipso ḡstione ḡstia s̄stiderit legitimom p̄
 altero sufficientem, in sufficientem e pro altero, huius caū s̄t, si testator
 filios habuerit diverso aetate et rariū q̄, unq̄ non e Academicus, aut
 ita ḡstibus, ut sibi ipsi de rariū facile ḡstire p̄ot, contra alter
 im̄ e rudimentosa, aut tenorā nimium aetate, qui moxinde pluris
 indiget d̄fando parente ut s̄lon naturalit̄ decentem v̄stibulo, qm̄
 alter: in hoc casu p̄cedit v̄bio sine noxa testator de suis et hereditate

iam utriusque legitima minori plura testari potest, quam alteri mihi, sum quam
adhuc pupillus est, sum et quam plures sumptus ad studia sibi rariis et quam alteri
idem ferre est vero, qui suis obsequiis et officiis de testatore plura meritis et
qui magis probus alibi et attendi debet ad ius penitentiam, quam quod testator
probria et certa iura indulget.

354

Filius ille pro fratre suo bene provisio quod testator quod testator, ut in testamento
insignitiam suam aam per naturam mortem dei auctore sui auxilio de testatore
extra ea, quae liberorum pietatis aut propria sua suffragia eidem conferunt,
aut Christum suum: adeoque rogat, ut pauperum inopia sublevanda,
redemptionem Captivorum, aut in aliud opus pium certum aliquod legat,
idque magis per se in vita adhuc superstitem, quam per suos heredes post
mortem exequendum iudicant, quod heredes et testamentarii heredes quodque
vno nec se saltem fideliter exequendi legatibus se se exonerent, unde magis
attendendum est illud de. Lucia, quod mariti sua dixisse ferri in Martyrologio
anno Decembris in hac vita in salutem Ieo Chang est, qui illi dicit, quod se cum
ferre non potest: si vis Ieo gratiam et, hoc illi dicit, quo adhuc vult potest.

355

Quod si testatorem ad huiusmodi pia legata impellantem quod, sed adhuc dubitantem
videat in geram opus pium huiusmodi iustitia legata querere debeat, quod ni-
hil quod frequenter audivere aliquoties ego iam per me in officionali
aliquo et pulchro experiret, magis consultandum est arbitror, ubi in sub-
stitutum pauperum redemptionem Captivorum, aut Missas pro se adhuc in vita,
aut post mortem legatibus, quam in annuatim et perpetuum aliquid
legatibus saltem quippe est meo iudicio vno anno eorum vno post mortem ferre
suffragia quatuorcentorum 30 missarum, quam aliquis in annuatim perpetuum
legatibus centum daret, quatuorcentis 30 annis in flammis cast-
ralibus vastoleri modo saltem numerum missarum, dum posito quod ad sui
salutem recentis aut quatuorcentis huiusmodi ferre quod daret placaret via
vno anno obtinere potest, quod sed annis expectare cogeret: caeterum quod ver-
minqua huiusmodi quis facile frustrari potest si non solo certe la magna parte
fructuum sibi legatibus ab exequo debendo et tunc ille, quod de acatho
huiusmodi vna cum successoribus possideri, unde multa annuatim proculdubio
et electio.

Ceterum ut plures quocumque veritatem Confessarii magis libera Confessorii sit
 Voluntas, sume expellitur, ut Confessor in genere in de legalis ad pios ius expulsi
 si vero turpi luctu gratia aut sibi ipsi, aut in indio huius Libelli quentibus labores
 quod maxime religiosi attendant, ne dum suos quentibus nimium recomendant anson
 hibernant Confessorii Credendi, eiusdem Confessorii potius iudicij et comodi sui quon-
 dam, quam ad Confessorii se solliciti, unde spiritus et sermo in bonum dulciter facile
 degressore poterit. Ipsa et a Confessorio attendenda sit, ita, ut si forte
 alibi inqueret, merito ad misericordiam Confessorum disponeret, suadendo
 ut pauperum inopia potius conpulsat et ita per elemosinas redimantur suam
 de manu ferri iudicij, quam miseras legi final, quoniam de lege potissime
 illud valet, quod uni ex meis fructu minimis, michi fecistis, et de lege fructu
 opus misericordie Deo misericordissimo pro tali necesse quilibet longe
 erit, quam ipsa sacrificia misera, si e dicente propheta melior e obedientia
 quam ultimum, nemo facile negare aufert, supplementum extremae ul' graui
 proximi necessitatis placidus Deo e quod. Sic, ut pole qui charitatem proximi
 in comendat. ad de Confessorio ista nobis sufficiens, propria e viri Doct.
 discretio facile supplebit quod in presenti minus dictum e.

Sectio 2a.

Supplementum materiae de Testamentis.

Et si sal copiose nra de Testamto dicta sint, variat in ad plenitudinem
 doctrinae, quoniam aut in Testamto exeriant, aut quandoam cum eorum
 hntz dicenda superest, quo breuiter hac sectione disquiram in ea imo.

35. Codicillus qui e quasi paruus Codex, seu ultima Voluntas dispositio qua
 circa Testamto antea aliquid explicat imitari adiri demissa sine directo
 heredis institutione. L. finali Cod. de Codicillis de huius valore requiritur
 Testes e qui e si rogati imo femina e pnt, ut in L. ultima Cod. de Codicillis
 ad l. l. cum huius capite e. In Codicillis e Testamto imperfectum Testamto
 quod e ultima Voluntas dispositio, imperfectum quam L. finali dicata heredis

358. Aliud e de legalis conditionalis: in his e si ante adimplendam conditionem legataris moriat, legatum ad heredes eius non transit, si ratio obicitur quod legatum factum fuerit: rem in exemplo sic ostendit B. Adamus burgkober. n. 99. qui legatum anno pauperi reliquit hoc si fuerit iam pietatis: nimirum ad pauperem eius subleuandam. Anna mortua eadem de re legatum esse in puella pauperi dandum e, si ante legatum in vita personae, quae sit. in puella e; extinguitur legatum: hoc ille est optime, in primo e casu valet legatum, quoniam e ad pietatis causa dolum et subleuandam pauperem puella, aliunde de suo pudore facile periculanda, legata autem ad pietatis causa dicitur si valet: in posteriori casu vero non valet legatum anno mortua, quoniam quod legatum est spiritus simpliciter per mortem anno.

359. Aliud quoque de legato iudicium factum fuerit e, quod etsi si ad perpetuum legatum sit: ut si quis legat annis 1000. finem in anno 300. anno testatoris iuxta burgkober, quoniam iura honorum in finitatem. legatum e puella facta aut femina viduata sub custodia si caste vixerit, hoc illi si decem annos caste vixerit. quoniam supra dictum e adita hereditate legatarium fortiter dnum. In rerum legatarum usura cum fructibus e illis qui ante aditionem post mortem in testatoris provenire, fuerit e non sicuti dicitur e de damno casu suborto, quasi si testator heres post aditam hereditatem e tenetur compensare, adeoque eorum solum est res danda e, quae e reposita ab herede pro eo dno quo hereditatem augetur. eorum factum in solum legare potest qui potest testari, ita e regulariter loquendo in solum legare potest, qui heredes in se habet, duo in regulariter ut e casum notant B. e mendicantibus fratribus minoribus nec in pauperibus eorum legata fieri potest, quoniam in tanta summa sit, ut potest hereditas e videant, quoniam simplicia legata: legari potest quae res quaevis a iure non prohibita. ubi in

360. Notandum e ex patre Richardo ardesin in sua Italia in partibus dno dno fol. 118. quod heres in legato anno gravari non potest, nisi hereditas reddat inutilis, accipere potest de legato de habere hereditatem id e non partem hereditatis, aut rebellianicam id e ut in partibus dno dno fol. 118.

honorari e compellit. Item p[ro]p[ter] ista bonorum relictorum, salicidia in Anselmi
 a n[on]na ul' d[omi]ni auctoritate non debent detrahi n[isi] p[er] si legata ad fideicommissa
 sint ad p[ro]p[ri]os cas[us]. De hac ma[ter]ia sup[er]ius tractat Angelus verbo legatum
 ino, qui p[ro]in ne nimium in hac ma[ter]ia errare cogat videri poterit:
 urum. In ad huc de legatis volo ex D[omi]no Francisco Geroldi Ep[iscop]o Vofiorum
 sub hoc cap[itu]lo quo legatario a legatore vs quodam legare, cuius adhuc ante
 mortem testatoris honoroso quodam g[rati]u legatoris Inim[us] fuisse g[rati]u
 teneri heredem legatario p[ro]p[ri]um rei legata in viam rei legata redire q[ui]m
 rem dare n[on] p[otes]t, ut p[otes]t et antea legatarii iam fuerat: n[isi] illa, si testator
 g[rati]u legatario rem illam sibi scripsit fuisse, ut ex p[ar]te testatoris fuisse
 ang & b. in p[ar]tibus de legatis in hoc v[er]bo si legata aliena legata fuerit, ad
 eius rei viam testatoris legatarii Inim[us] fuisse fuerit si q[ui]m ex ca[us]a emptoria
 ex testat[or]is aut p[ro]p[ri]um g[rati]u p[otes]t: si v[er]o ex ca[us]a curatua & veluti ex donat[io]e
 & ex alia fili ca[us]a, agere n[on] p[otes]t, non traditur e[st] Inim[us] cas[us] curatua in
 curatua hanc et eandem rem fuisse n[on] p[otes]t.

Cur in hoc verbo dicitur sine aliena hoc q[ui]s sciendum e[st] supra testate
 si fal ex p[ro]p[ri]um n[on] e[st] e alieno legatario, qui tenet ^{curatua} vel
 hereditate tenet emere et p[ro]p[ri]um legatario & a curatua solvere
 talis sit q[ui] est ex teneri p[otes]t ut Angelus addens q[ui] si testator
 legatum legatario q[ui] g[er]at p[er] quinquennium, hanc solvere debet p[ro]p[ri]um
 legatario vs habitus sit usum fructum fundi sine aliqua solutio[n]e ex
 l. qui concubitan d. qui ex l. ff. de legatis nobis de legatis hoc
 sufficiant qui plura desiderat scilicet Angelus de gl[os]a g[rati]u.

A legato fideicommissum particulare videtur, q[ui] e[st] si p[ro]p[ri]um legatario
 moris ca[us]a qua p[ro]p[ri]um g[rati]u sub sua p[ar]te vellem hereditate quodam
 alteri cui l[eg]at[us] respicere. De fideicommissum q[ui] comissa l[eg]atari olim
 hereditum fidei comissum: generale aut fidei comissum e[st], quo fidei heredit[us]
 comissum generalis o[mn]ia legata et comissa n[on] s[ed] particularia.

Ex huiusmodi v[er]bis videtur q[ui]d obli religio[rum] s[ed] p[ro]p[ri]um tenere nequeat
 p[ro]p[ri]um religio[rum] ordinum militarium nisi fortassis ex specialibus p[ro]p[ri]um
 dispensatib[us] si exp[re]ssit fuerit de q[ui] sua industria acquiritur, & si factus
 fuerit Cardinalis aut Ep[iscop]us n[on] p[otes]t n[isi] heres institui, eius loc[us] ip[s]o & nec
 requisito i[n]no in v[er]bo Morium acceptare et adire p[otes]t hereditatem, q[ui]m ip[s]e

302

Decisione
 de p[ro]p[ri]um
 testatoris
 mortis
 moris p[ro]p[ri]um
 l[eg]atari
 ex l[eg]atari
 hereditate
 respicere.
 362

iurarij n̄. ceteri sed iurij mortij, cuius incidit magis in re qm̄ religiosi
 unde nec religiosus sine q̄sente sui prelati aut capitulo iudicari pot̄.
 hoc t̄o de iur̄ mortij in l. ceterum e, q̄ s̄m̄ in q̄m̄ q̄m̄. **De si**
 religiosus ante ingressum religionis et valde probabiliter e. ut Novitius
 n̄ requisita sui superioris licentia testam̄ faciat, et postea proficisci valeat
 testam̄ nec ultra per illum revocari pot̄, eo qd̄ professio religiosa liberat
 ad instar mortij civilis, mortui aut̄ cum vivis nullum sit commercium. imo
 docet Sanchez C. 8. n. 25. q̄ta mortuam, qd̄ testam̄ post v̄a simplicia professi
 in societate validum sit e. si repugnet imperiali, aut q̄ta canonica superioris
 factum sit. **Et t̄o** est leges civiles iurata testator uxori ultra sua donata
 item fratribz et sororibz nil relinquere cogat, si ut observat spores sui
 C. 3. n. 100. iur̄ r̄ale caritatis et pietatis iur̄it, si sint pauperes aut egeni
 partem bonorum suorum ipsi desier, qd̄ si v̄o egeni n̄ sint, maior si h̄benda
 e. r̄o pauperum, Chri, et sua ad v̄g. per aliquam donationem iur̄it faciendam
 e. simpli, e. in ornamenta eig, aut sacra vasa maxime Calicis, vel cum v̄o
 sacratissimo liquori de suo legat, ipse de eius infirmitate prelio uberiorum
 operi oblineat.

363. Testam̄ obiter e. supra testatorem heredes n̄arij institui non tenet, nisi legiti-
 timo exheredandi caā adfit. testat̄ igit̄ ut breviter de his cais̄ aliquid
 addam, revocari aut̄ in authentica vel in de appellatione cognoscitur C. 8. q̄. 1.
 His generaliter e. enormis ingratitude e. iniuria in testatorem, sedul
 si filij magis iur̄it in pot̄em inreus gravem inbulit contumeliam, in
 iur̄ q̄ n̄ q̄ta Principem rem publicam aut fidem catholicam et criminat̄
 accusavit, aut facta accusat̄ q̄ta patrem testis aut advocat̄ fuit ad id
 n̄ coact̄, si v̄la ip̄ius infidelijs machinavit si ei in gravi necessitate de-
 sento e. rogat̄ succurrere noluit, si pro v̄o carcerato rogat̄ sine iudice
 recusavit, si filia in d̄d̄m̄ patrij aut familia cum huius damno n̄ possit
 impari iur̄it parentibz, aut si sufficienter dotam d̄at et d̄ignat̄ parentibz
 maritanda v̄l non meretricem magis elegit qm̄ nuptias n̄ q̄ si s̄m̄ in occidit
 huiusmodi, largosq̄ penit̄ sit occultis q̄ ut adveniant. **De** plurim̄ in citata
 authentica videri poterunt.

364. De revocac̄e testam̄um s̄m̄ pauca differam. Et aut̄ testam̄a alia iurata
 sive firmata iur̄m̄o alia n̄, qd̄ bene attendendum e. si nam si testam̄ iuratum e.
 iuratum
 et ultra qm̄ n̄ t̄o revocari.

aperturam, q̄ ordinariē celebrato trigesimo defuncti q̄lingit. hacti
in oīa terle p̄cipua m̄a de h̄m̄ly f̄ solonira, q̄ abunde q̄gunt
pro bono q̄tia cui in presenti laborant civilia am̄l̄p̄i relinqueret
q̄ an̄ dicta f̄, in honorem defuncti Claudi J̄ci, q̄e per h̄m̄m gr̄a
legem l̄l̄id. Cui D̄ni dicta f̄nto.

Quaestio 2da.

De Contractibus in specie.

Ea hactenq̄ tractantur, q̄ dum de q̄rabilibz in q̄re tum de semina-
contractibz donatibz promissis et testam̄ly dicenda fuerant, superē
ad iuxta promissa de q̄rabilibz utriusq̄ obligatoris disputem, q̄ hactenq̄
operire intendim, quo meliū an̄ rei q̄ulam, solam questionem in duobz
articulis sequimur in imo actu de mutuo, usura et censu, in altero
de emptione et venditione, quae ad illas pertinent, in 3to deniq̄
de reliquis q̄rabilibz.

Articulus ius.

De mutuo, usura et censu.

In ea, q̄ ex sua q̄rabilium q̄fessionalia ut plurimum replent ma-
gramm̄ q̄fessionibz sollicitudinem imponunt praecipuum, facile ē et
deseritum usura infamatrix hōm̄, laqueare d̄monis, uniuersalibz
neganda perturbatrix aīo praecipue f̄re, quo Christianism̄ exulax
dominari Judaism̄ s̄x n̄ solo orbe efficiem̄ usura p̄cto. h̄c it̄
recte cognoscenda praesentem articulum inscribem̄ mutuum s̄l̄ examinantibz
et censum, mutuum q̄m, q̄m ex mutuo perperam nascit̄ usura, censum
vō q̄m hunc multi iniquē ab usura n̄ d̄quid. s̄l̄

sectio iua.

Quid sit mutuum, et q̄, et quid ad illud requiratur?

366. Mutuum si ē h̄m̄m pelax, idem s̄q̄, ac de meo tum, si rom, ē n̄a
q̄rabilis qui mutuo. V̄, sumit̄ h̄ ordinariē pro ipso q̄rabilis, et varie s̄
modum dicendi, eodem in modo s̄m̄ rem d̄q̄t, in qua d̄f̄ione duo pra-

colerij placet, aliam hanc amig d. p. 20. feb. i. dicitur, ad hanc traditio
rei ad usum gesserit, pondere numero et mensura ut statim fiat, cuiusmodi
cum obligatio respiciendi solum in specie et q. l. c. f. n. ad hoc dicitur in i. i. i.
Ibi Justiniani dicitur q. l. c. notis et contrahitur obligatio in illo ubi n. h.
lego, mutui dicitur in i. i. rebus gesserit, quo pondere numero mensurave gesserit,
veluti sine oleo, summo, pecunia numerata, cre, argento, auro, quae
res aut numerando aut metiendo aut appendendo in hoc dantur ad accipientem
sunt. Et quoniam nobis dicitur res, sed alia estiam n. h. et gesserit dicitur,
inde et mutuum appellatum est, quia ita a me tibi datur, ut ex mutuum fiat
hanc Justiniani, quo cum datur defensionem explicent eorum bonitatem
mutuum commendent hic appositive superacaram si fuerit.

Alteram conuenit non et ita solum mutuum est quod ad alium non pondere
numero aut mensura gesserit aliam ut solum in specie et bonitate reddat
explicat dicitur in i. i. gesserit realit, q. d. loco generis solum et sigillat ad mutuum
requiri utriusque generis, nam nisi uterque in mutuum gesserit,
sed utriusque mutuum alteri depositum aut comodatam hanc soluerit, nihil agit.
Ad id realit ad ostendendum hanc gesserit si fieri solo gesserit ducunt,
quia gesserit si tunc nisi vim promissionis, sed requiritur traditio rei ut in
priori dicitur loco generis dicitur, et quoniam ita ut statim fiat accipienti, unde
dicitur deo rex alieni non in gradu mutui natio transferri dicitur a mutua-
lore in mutuarium, sed quod differit a comodato et deposito, a comodato quoniam
quoniam hoc gesserit est, quo res aliqua ad solum usum pro certo tempore et ab aliquo
volunt gratuito conceditur. Deposita contra gesserit est quod res aliqua custo-
dienda traditur ut integra restituantur et eadem numero, adeoque in neutro illo
gesserit dicitur transferri, sicut si gesserit in mutuo dicitur hanc non pondere
numero aut mensura gesserit, quod est iuxta Burgkaber spale ad mutuum
si sit, ab alio si est iniurabili gesserit pro spale hanc, quoniam illud gesserit
Justiniani in dicitur mutui onere dicitur, et sicuti commentum
in hunc locum Justiniani dicitur q. l. c. 94. ait, gesserit, equalit
ponderis numeri aut mensura equalitatem rei inferit, hanc res gesserit
si pondere numero et mensura, unde de cum de officio mutui iuxta dicitur
si reddat equalitatem palam est, quod est spale solum rem in mutuum daturam hanc
constare pondere numero et mensura: unde illud gesserit pondere numero
aut mensura si ita intelligitur est iuxta dicitur comodatam Justiniani

367.

quasi illa res solam in muluum dari potest q̄ ponderari numerari aut mensurari potest, ut in magis ordinarie intell̄itur. Sicut ad vba polig qm̄. neclem Justitia attendentes. Et q̄ ille q̄, q̄ ex certo pondere numero aut mensura sua estimari et dignosci potest, ut res muluo data et res vniuersi restituta unum et idem esse videantur, nec alia ab alijs differant, qd̄ ego h̄ dico in coram me dictum estimo qm̄ muluo dari videtur eius q̄ proprie n̄ ponderari aut mensurari aut numerari q̄ panis, panni, lapide, ligna ad extruendam v̄g. domum ut ait. Hoppius in eadem reelle notat. Et q̄d̄ de hoc, hoc certum est, muluo dari proprie n̄ censeri nisi res in n̄m̄ alterius hac obligatōe, ut filij in q̄lle et specie reddantur, sicut statim, ut loc. cit. Justitia. ait unde

muluum dari
n̄ censeri nisi
in n̄m̄ alterius
cum obligatōe
in q̄lle et specie
reddantur

368. In ultimo cum obligatōe restituendi filium in specie et q̄lle, sicut in ultima dōsione claris ponit, ut filij in specie et bonitate restituatur, obum v̄g. pro oleo, viliuam pro viliuam, pecuniam pro pecuniam, n̄ pro viliuam pecuniam aut viliuam q̄ permutatōe d̄r̄ aut venditōe ēē pt. unde r̄aā mului et sole res q̄ similitudinem in suo ḡre recipiunt, id ē, q̄ in suo ḡre s̄t illa filij, ut in contractibz et solutionibz v̄ra aliorum sicut fungi potest ut viliuam, pecuniam, lignum n̄ am equi, boues, liberi, ad ḡra. ut recte advertit Hoppius loc. cit. q̄ est equi v̄g. ad numerum dari potest, ita in int̄ se specie s̄a, q̄lle et probitate differunt, ut si alij restituatur, n̄ idem restitui videantur, autēnt qd̄ si huiusmodi animalia in alterius usum transferantur, n̄ filia, Et ipsa capita restitui in induo potest, unde comodum potest fore et contractibz innotescat, qm̄ muluum, nam de r̄aā mului ē ut filia n̄ eadem restituatur, et qm̄ in eadem q̄lle et specie v̄g. vinum vely pro vino veteri, n̄ nouum. nisi fuerit in ḡtate q̄lle comensurante.

369. Muluum iuxta Joannem Althusium in iuriconsulturn in sua Dicoologia l. i. c. 78. f. mihē 239. ē duplex n̄m̄. Verē et proprie muluum et quasi muluum velut alij dicunt mutuum, reale et muluum virtuale. Verē muluum, s̄o muluum reale ē qd̄ d̄o et acceptōe rei fungibilij inmediate perficitur, id ē n̄ muluum reale d̄r̄, qd̄ per veram rei fungibilij traditōem et expressam mutui declaratōem res in alterius n̄m̄ transferuntur obligatōe filij in specie et q̄lle reddendi. quasi muluum ut idem Althusius ait dependet

et mutuum ex post facto ab hoc & Leges quod nunc non inveniuntur expressa de
 rei in mutuum traditio sed in res longibilibus alio titulo potest fieri que
 dicitur et fieri, a sumis et veteribus sub titulo mutui, quasi mutuum et nunc
 virtuale dicitur, et quoniam hoc contingere potest et primo pacto bonum & Legem in
 ante, de qua sit pendens et mutuum ex post facto ab hoc & Leges. in talibus
 mutuo tenentur iuxta statuta. Et quod in mutuo tenentur ad reddendum ab hoc
 oculo nec illam ex parte ante legem mutuum rite clausum, mutuatarius contra
 tenentur sine pacto clauso rebus in eadem bonitate mutuatario restituere
 non obstante casu fortuito, quod si fortuito perit, perit suo proprio, si autem
 erat mutuatarius non mutuator; quod si. Voluntas, qui ponderari numerari
 rigorose sunt, quod ad mutuum proprie dicitur recipiatur ut res adenda
 in mutuum proprio suo modo dei. Vg. pecunia non dei ponderari et mensu-
 rando, sed numerando, quoniam pecunia ipsum est quod numerari, ab hoc hodie
 minus attenditur, nec plus requiritur, quoniam quoniam numerari, ponderari
 supra explicatum est, tenentur ergo in specie et bonitate in datum et
 acceptum, sive de in ponderando, sive numerando sive apperando.

370.

Quod de mutuo magis certum est, quod si hanc legem parat obligacionem restituendi filium in
 mutuum, ab hoc ex parte huius si parat obligacionem restituendi filium in
 specie et bonitate propter casum sine accepto ut quod ab hoc solo titulo
 insubstanti quod modo re quod obligat. et quod in in a restitutione
 pecunia mutua ino filium et filiam familias sub cura patris exist-
 entem non libentem bona castrensia et quasi castrensia, nisi eam in bonum
 patris expenderit Vg. victum et provisionem suam expolverit alij per
 patrem solvendam, et bona fide sui iuris et puberari, id est non solum
 pro specie quo patrie cura subiacet, sed et postquam sui iuris factus fuerit,
 ex hac quoniam causa ne liberi si alieno cre graventur, ut se se suis debilibus
 liberent, vltia parentum insubstanti L. si ed. r. ad senatus Consultum Ma-
 donianum. Caput huius hoc senatus Consultum ut ait filius loc. cit.
 r. 32. ino quo filij familias potest familias factus debent agrorum
 r. do si liberis peculium castrensium et quasi castrensium L. si. d. g. ad senatus
 Consultum Maedonianum. Et quod quod est miles L. 2. ad senatus C. Maed.
 r. do quod infra solter, et quod patris mutuum auerit, aut acceptum
 potest ratificaverit L. 2. si permittente Cod. ad senatus C. Maed.

De mutuo

370. *Sto qd perperit ignorantia mutuatori se potest familiae et hoc
título. Et qd in rem potest pecuniam mutuo acceptam convertit
L. 7. §. 1. r. h. l. ubi ex mutuo filij tenet.*

371.

Excipit rdo minorannus, cum eo qui necdum 25um annum expleverint
ut si eorum tutor mutuum pro eis susceperit, et id in bonum
minorannium conversum esse probare nescierit, minorannus si mutui
ad nil tenear, mutuum proinde solvi debet per mutuatorem tutorem.
qd si minorannus ipse susceperit mutuum sine assensu tutoris, et inde litem
reperiar, concessi ei iuris privilegio restitutio in integrum ita ut si
tenear restituere nisi qm completio facta est. Idem qm si simutua-
tor fuerit utrarig, in penam utrae ipsius in se probare qd completio
facta sit, sin minus suam laesionem minorannus probare debeat.

372.

Excipit 2to Audentia de n alienandi Cod. de ff. Julij §. ob eius
propreum loca pia, Julij et Congregatio Religiosorum ita, ut si
bona immobilia et pretiosa talia alienanda sunt, mutuum non talia
acceptum a Prelato et unum capitulo, Creditori restituendum non est
nisi ab ipso probaverit illud in utilitatem talia verum esse, qd si vo alien-
anda sunt bona im mobilia et minus pretiosa, tenetur talia solvere
mutuum non suo susceptorum ut Collegio et Capit. i^{no} de solutionibus.
aliud vero est de Religioso privato sine licentia sui Prelati aut Capituli
mutuum suscipiente, hoc est casu nec Prelati nec Monasterii ad
aliquid tenetur nisi ius in docentur, et inde liquet qd nullo pacto
sine licentia Prelati a privato religioso in se valeat, neq; ex eius
delicto Monasterium gravari potest supra dictum est. atq; hoc extendit
Amicus et ad scholares Societatis Jesu ita, ut non obstat qd sic
scholares suorum honorum suum restituant, qm in liberam administ-
rationem eorum honorum non debet sine licentia sui superioris, contra qd
in nullo invalidum sit et nullo.

373.

Excipit 3to civitates et ob raritatem rarior quida ita, ut mutui accepti-
one obligari non possint, nisi aut mandatum habeant, aut pecunia in eorum
utilitatem versa fuerit, et nisi talis ordo Consilii, aut alius representans
civitatem consenserit, quo casu ut ait. Clusius executio aut mutui solutio

in bona singularum, sed universali; sed nisi bona universalis nulla
sint, aut si sufficiant, ut e privatorum bonis ea excolui debent: unde
profide, et administratores Civitatum perpetui eadem reprobantur
non autem potestari, mutuum non Civitati & communibus & Collegi
accipiente ipsam universitatem obligant, si mutuum in eis utiliter
usum esse non debet. Cod. de iure rei publicae. Sic ipsi prolati mu-
tuum accipientes, presente et gerente Capitulo, si auri de bonis mobilibus
alienarunt, non tenentur dare pecuniam personam fuisse in utilitatem Ecclesie, imo
sive per defuncti prolati qui mutuum accepit, restitueret tenentur pro iudi-
cis arbitrio mutuum, si aliquid rerum Ecclesie in fractione potest, et non pro
terro versum in utilitatem Ecclesie.

374

Dare mutuum per se licitum est Catholicorum, non est qui arbitrat, igitur
si scriptura illud cononante non solum Matth. 5. v. 22. ubi dicitur
entis mutuari a te non amentarij. Ita e. luc. 6. ubi mutuum fere re
dare si non imperat. Item consulis saluator dicens benefacite et mutuum
dare nil inde sperantes, et erit merces vestra multa et certis. Felix
Mellipini quia ipse benignus est super ingratos et malicia. quos in ed
illud illicitum fieri potest triplici ratione ex capite, imo ex fine, si
quis in suum et alterius detrimentum. Item luxum promovendum, bellum
iniustum propagandum, et mutuum daret. rite ex modo si ultra sortem
Cuerum traxerit quasi debitum ex officio titulo mutui quod usura. In de
qua mox sequenti sectione dicitur. Item ex personis quod nimum a
iure mutuum dari prohibet, de quo paulo ante dictum est.

Section 2da

Quid et quomodo sit usura ista an et quale peccatum
usurarium committat.

Sectione precedenti mutuum ex parte mutuatarii potest ob-
ligationem rem mutuo traditam reddendi in fili gratie et bonitate. Et
et cum Catholicus qui hac obligatione minime contenti non in rem mutuo
traditam elapso tempore in fili bonitate et gratie reponit, sed et non per
mutuationem pecuniam alio modo rem probum probra exigunt sibi titulo
mutui quasi debitum ex officio. De his in praesenti dubitatur an
iuste hoc competere exigantur, quod quo plerumque intell...

De usura et usurario.

salutem. De usura est ut in re vel alio quocumque modo ultra sortem
 datur ^{non} usura. De usura est ut in re vel alio quocumque modo ultra sortem
 versat rati non nisi ex debito aut libere cum in oblatione datur
 usura, si est usura aut cum quibusdam dicitur. De usura est ut in re vel alio quocumque modo
 excusari, qui rati danti emergenti & curi operari aliquid accipit in mutuo
 ultra sortem de quo seditione legitur. Usura est ut principali iure usura pro
 veniat ob emendum quocumque debitum ex mutuo. Usura est ut in re vel alio quocumque modo
 si est usura: si excusari ab usura, qui mutuat quod dicitur, qui cito abere et
 sponte aut ex mera gratitudine si in quasi debitum aliquid datur. Usura est
 denique ut usura ipsa sit rei rati estimabilis aut pecuniaria, si est estimatio
 pecuniaria non est usura, ut dicitur loco citato: aut dicitur: non excusari qui mutuum
 datur ad amicitiam comparandam, amicitia est non solum dandi aut prolicis estimari,
 sed et si dare mutuum inde sit mutuatari obligatus sibi iniuriam a
 la illam remittere, hoc est usura est, quoniam doli iniuria pecuniaria estimabilis
 est ipsa quae satisfactio saepe per pecuniam fit. De usura est ut in re vel alio quocumque modo
 excusari videat, ex quo solo cum bonitatem arguit.

378

Usura modo definitur et explicata brevis est species quaedam est mentalis quam
 exterior explicata, quaedam exterior implicita seu virtus quae est ratio non
 palpata dicitur, mentalis usura est, quod quis sine intentione mutuat, vel ex mutuo
 usura ultra sortem recipiat, non in manifestum ullo signo expressum
 suam intem, talis usura dicitur mentalis, quia id quod usura facit: puta si quis usura
 supra sortem ex mutuo, mente fit, unde non dicitur usura mentalis, sicut alia
 peccata dicitur mentalia aut homicidium mentalis, fornicatio mentalis, hoc est peccata
 si in mente sine ullo actu externo, usura mentalis non peccat reale mutuum
 quia sub sua ratione non desiderium et delectationem in spuris accipiendi per se
 mentalis est dicitur potest. Usura exterior explicata est quod dicitur et
 manifeste fit patet de usura rati mutui implicita contra opposita est
 quod usura ultra sortem explicite in pactum quod non deditur, verbaliter con-
 ditione eiusdem admissioni habet mutuatari facile intellere quod sit sine usura
 ultra sortem promissio mutuum non accipiendum, sicut usura promittit
 aliquid non promissum ut mutuo tibi ducatur auro, veniunt non quod dicitur
 spero pecuniam non sine usura reusurum fore.

379

Usura usuram magis aduertendam est, notandum est ut quis intentione et pro-
 positum habeat accipiendi aliquid ex mutuo ultra sortem quod quo magis

in illis qd ait. Tali. loc. cit supra fol 434. fol. m. 434. ubi
dicitur qd dicitur e diffilia in spem seu desiderium. Et dicitur: aliud e e
operare seu desiderare rem, aliud intendere rem: intentio e in falon dicit
velle rem. Sed dicitur finem operatioy, ut scilicet rem illam hoc operari, hinc
quomodo quis intendit aliquid alium sperare seu desiderare se aliqd ob multum
habiturum, si comitatur usuram: sed si intendat, id e hoc animo de, ut
curum habeat, usurariy e ex Luc. 10. multum dare nil inde sperantes.
in quo locu sperante pro intentione sumit e ad eam operatioy, si pro nuda
spe aut desiderio. hinc ita prave volatiz fil.

380. Offertio iure dno ad hmo ipso e iure naturali illicita e ois usura habens
expleata. Ita Thilo Catholici contra hereticos Albaronze d'gravi
schismaticos quo ad geminam ^{inven} p^{er} emersionem ad coisponem quoad ditione de
iure natli.

Dei offertio iure dno et dnoy gravitiz p sol. 34. ex parte im qd dicitur
eius qui apte e habitare in dono dno parit qui pecuniam suam dedit
ad usuram p ita e p sol. 42. usura numeraria offensas dei dicitur de
petore et dicitur de plateis eius usura et dicitur. mo p sol. 41. usura
ponit in ea pete de qd ois orbem salvalor redimere venerat h hoc vlt
insinuant ex usury et iniquitate redimet aq comm. p sol. 48.

In usuram afferre molam aia et gravissime a deo in dicitur p sol. 22.
serit. 22. et alibi passim in veteri testamto, qd insistens in novo testamto.
Lucas Evangelista ait multum dare nil inde sperantes. hoc ex p sol. 41.
ab hmo aut hmo veritoy hmo n miry vlt e, nam in Conilio Niceno, cui sumi Conilio
vel Evangelio dicitur hmo volens carone 18. sic loco quoniam multi Coni
curantia eia supra luera scilicet obliq. A dno pcepto h quo dicitur
e qui pecuniam suam dedit ad usuram p sol. hoc hmo p. Coniium si
quis invenit p sol. post hmo defensionem usury auisere dicitur a dno.

Admi pnerit usura dicitur in Conilio vnerit a dno. hinc vlt
sane si quis in illam errorem incidit, ut pertinaciter afferre p pnerit
cei usury nec peto, dicitur eum veluti hereticum puniendum. Cocum
nitong ordinariy et hereticis pneritatis inquisitoribz dicitur in hinc
et contra eos, quos de errore hinc dicitur dicitur dicitur dicitur
hinc qd dicitur dicitur dicitur de hinc pnerit dicitur n omittant.

usura sine mentali, sine exteriori explicita sine patida e ex qre sue pta morte. hanc.

95

381

namq in dli usura in qffiditioibz Carolini de qffiditioibz usurarij, et
iure caezaro novo qd qd fil de iure civili antiquo, cui post coronam derogata e.
Etia par qd ptem usura remonet legi naturali varie a varijs ptra, qdby eno
ita sufficual, qm dicitur de Angelis 22 q 78. an. hys ptra qd dicitur qd dicitur
pere usuram pro pecunia mutua e sine se, iniustum, qd dicitur id qd e ptra
qd manifeste inaequalitoy qffiditio, q qffiditio qffiditio. ex qffiditio dicitur qd
ptra qra qffiditio conulativam remonet legi naturali ut ptra qffiditio
arbitum e, atqui ptem usura e ptra qra qffiditio conulativam, ptra e per usuram
in qffiditio dicitur qffiditio qffiditio qffiditio qffiditio qffiditio qffiditio
acipit usuram, aut idem hys vendit, aut vendit qd n e, atqui utrumq e qra
qffiditio conulativam ut ptra qd e vendit maioris se ostendit qui ex mutuo acipit
usuram in rebz usu communibz e sel vendit, ptra qffiditio rei sel usurari,
qui usura in rebus publicis n dicitur, adeoq vendit idem hys ptra qffiditio
et usura, qui usura ptra qffiditio n dicitur, et certe ptra qffiditio acipit pro usura rei,
qui ptra qffiditio rei ptra qffiditio rei e, cum ab ea dicitur n e, et sel vendit
qd n e: qd qui ex mutuo acipit usuram et idem vendit hys, et vendit qd n e,
qd utrumq qra qffiditio conulativam e.

382

Est igit ptem usura sine mentali sine exteriori explicita
ita patida ex genere sine ptem mortali, qm n solum gravissime
indiditum e in utroq sine dicitur, senn e ptra hereseq a Comente
orto locut: equiparari. qd ergo vltim ut melly cognoscat q sine qnt de
illeud usurarium e, qd hys dicitur ex mutuo e intendit et ptra qffiditio
qffiditio usurarium e obligare mutuarium si mutui dare hys dicitur
mutui qd dicitur, senn et vltim usura a mutuo usurarium idem e impe
nore mutuarium subvanti laudem senn senn e ad dicitur qffiditio
ad beneficium conulativam. Ad usura a laque, imingusurarium e mutuo
larium obligare si mutui, ut senn senn e, vltim conulativam
e e usura ad obsequia.

383

Neqz licet sine usura ptem acipere aliqd ptra qffiditio ptra qffiditio
mutuo dicitur, nec hys dicitur in ea ptra qffiditio e numeranda libndum
qdq dicitur et Caromuel noster dicitur, e epim ex ptra qffiditio
ab hys. qd no ptra qffiditio in domolo adine qffiditio qffiditio
Cum numerata ptra qffiditio ptra qffiditio, et numerata et vltim hys, qui n maioris

De usura.

faciat pecuniam proferentem, quoniam habet, et creditur ultra sortem accipi a mutuario
origine et colligat ab usura excusari. sed si sine pura nil accipi potest, quasi
debitum ex mutuo propter comobilitatem mutuatario inde repetendum aut mutuali
deficientem, nisi si dicitur oritur libel qdanni emergentis, aut lucri ex parte, de quo
sed. f. q. t. negs accipi potest pro sorte mutandi, quia cum mutuo est parte
transfertur in unum vel a mutuatore in mutuatarium, quod quod sine sorte trans-
ferente quod legere nequit, ipsa sorte est parte sequetur nam mutui, ad eam
quod ex hac sorte cum debitor petere, id petere ex mutuo, pro in usura
foret. negs sed si longe distinet quia paucos lucrum est, aliqd supra sortem
accipere pro promissione non repetendi mutuum ad longum tempus, nam dicitur
de ab Alexandro primo pro quod sic sequitur ordine 12a. licet est mutuatario aliqd
supra sortem exigere, si se obligat ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.
intelle in si originer quasi debitor ex mutuo, usurarium est si faciat ita cum alio
paucis, de tibi 1000 florenos ad 10 annos hoc in pacto, quod si ego supervixerem,
denariis tibi reddere 100, aut 10 pro 100. si vero non supervixerem ad nihil denariis
quam huiusmodi gratia non est contractus mutui, sed gratia in nominibus de, ut
de usura, ut facio usura am non oritur ex gratia in nominibus, sed ex gratia in his solum.

384.

usurarium in uno dare mutuum cum pacto remittendi obligationem restituendi et
in bono famo, honoris pro id obligare mutuatarium ad emendam aliam gratiam
et recipere mutuum dare quasi debitor ex mutuo et tunc in ea solit. ad
et alig usurarium est dare mutuum cum pacto id solvendi si in specie usque
pecuniam pro pecunia, sed pro pecunia solum obtem. frumentum mutuum est
exigit ad reddere in specie et bonitate idem. Verbo usura est quod pretio
estimabile pacto sine expresso sine tacito originis aut si mutui gratia debitor
ex f. q. t. in conditio, aut petere cum ad exigendum rate mutui. mutuum quo
in hoc gratia cavendum est, ne mentionem iniquitatis sibi et forte litolograh.
Indignis beneficiis pallier posse benefactis oculis hominum mala baptis usura
oculis dei corde non celanda. Apule episcopus servator corda obreng. his satis
constat quod sit usura quomodo oritur ut si per sit ad gratiam oculis dei
abominatio sit usurarii sit modo

sectio 3tia.

De Effilibus et paris usura nec in de quibusdam lucrum
supra sortem in mutuo acceptor ex sortibus.

385

Quoniam usura abominatio deo est et hominibus, ut ex priori factio colligitur est
genus

lucrum cessans, aut damnum emergens qd; et occulat ab usura peto.

reddant in penam ultra capitale reddam i. e. et hoc non licite recipi potest si sua culpa mutuatoris moram fecerit solvendo, non item, si mutuator bene providens mutuatarium intra tale tempus multum solvere non potest. Igitur solvendo sufficiens sed si hoc noluit tibi certa facultate per te solvenda dominari usura: in hoc usura multum est. Sed et recuperatio capitalis multo concepi, non autem lucrum ultra sortem ex multo, quod usura est.

388

Aliter libellus est in quo ultra sortem in multo aliquid accipere et lucrum cessans ex multo et damnum emergens ad quorum terminorum in illum adverte damnum emergens si dicit, cum quis detrimentum potest in se si habebat ex eo quod multo dederit: si quis lucrum cessans, et non si hoc id, quod ultra sortem ultra ea quae habebat ante multum, id est propter multum quod dederat unde vel licitum est et non usurarium aliquid accipere supra sortem accipere in multo ob lucrum cessans aut damnum emergens, requiritur ut laborum immediate cesset ex multo non accipere, neque mutuator aliquid pecuniae habuerit ad negotiationem non applicatam ad eorum usum superfluum, quod lucrum cessans componere aut damnum emergens evitare potest, ubi hoc invenitur, ut rarissime est omnino. Non reputari lucrum cessans aut damnum emergens ex multo, adeoque ultra sortem quod accipere palliat foret usura et grave peccatum. Quis igitur est ad licitum accipere lucrum, ut pecunia multo data sit negotiationi opposita, cum est qui illam pecuniam non erol negotiatur, non si ei lucrum cessans, nec damnum emergens, unde si talis in multo aliquid accipiat ultra sortem usura est, ut dicitur in d. de sortibus c. 23. necesse praeterea est, ut qui mutuat, non habeat aliam pecuniam extra negotiationem ex qua damnum procurrat aut lucrum fieri potest. Quod oportet, ut si in multo possidet de lucro ratione damni emergentis aut lucrum cessantis, quo licite possidet aut ex pacto sine pacto quod superius, lucrum quod cessat aut damnum emergens si sit solus, non est sufficiens potest esse lucrum, ut dicitur lucrum, sed oportet ut sit ratio et coniectura lucrum subvenit esse si sit negotiatur, aut si dicitur damnum emergens. Item bene advertendum est, quod lucrum cessans mutuator non statim extrahere debet ex pecunia mutua si sit suspicione usurae. Sed qui mutuat aliquid ideo non debet statim extrahere lucrum cessans, dante quod si forte lucrum cessans erol. Sed debet multum integrum dare. Hoc est autem solutus est expectare lucrum ab illo cum voluerit ducere in ea aliquid igitur neque debet accipere lucrum quod cessat ex tali pecunia nisi si sit solus, et non sit, quod si sit negotiatur, in negotiatione, quae aliquid maiorem aliquid minus sit, aliquid fore nullo. Sedulo et labore in negotiatione deservendo nisi forte coactus fuerit mutare, hoc est casu non tenet deducere operam laborum pro quo promissum exhibere sicut operam non tenet deducere laborum in a mercede

389

Item bene advertendum est, quod lucrum cessans mutuator non statim extrahere debet ex pecunia mutua si sit suspicione usurae. Sed qui mutuat aliquid ideo non debet statim extrahere lucrum cessans, dante quod si forte lucrum cessans erol. Sed debet multum integrum dare. Hoc est autem solutus est expectare lucrum ab illo cum voluerit ducere in ea aliquid igitur neque debet accipere lucrum quod cessat ex tali pecunia nisi si sit solus, et non sit, quod si sit negotiatur, in negotiatione, quae aliquid maiorem aliquid minus sit, aliquid fore nullo. Sedulo et labore in negotiatione deservendo nisi forte coactus fuerit mutare, hoc est casu non tenet deducere operam laborum pro quo promissum exhibere sicut operam non tenet deducere laborum in a mercede

si cogit ab aliquo se non laborare. Et hoc eadem de iudicio periculo nam cum lucrum non sit
proprie sed dubium, minus valeat quam certum, unde arbitralia boni viri estimari debent
pretium periculi in se suscepti, et hoc pretio unicum labore et dispendio deducitur
licet respiciat lucrum et partem maxime firmiter vi et fraude cogere, pecuniam
negotiationi expositam mutare, in quo casu iura eorum et licite percipi potest
de lucro et parte et ultra solem recipere lucrum pro ratione lucri et partem.

390.

Aliud facit si mutator sponte suo oblatum pecuniam, nec coactus nec rogatus
ubi nullo modo percipi potest de lucro et parte et licite percipi potest
et extenditur ad eum casum, quo quod rogatus et non coactus, ut pecuniam nego-
tiationi expositam mutare, sed etiam si rogatus, quod quod in hoc casu ratio damni con-
gruis percipi potest de lucro nulla longum arbitrio lucri et partem et huius opinionis
videtur esse s. f. 2. r. q. 48. ar. 2. scilicet et alii gravissimi s. f. quos videtur taliter
coacti. Et licet alii quos in sylvestro verbo usura Caselano Periculis qui
strarium sentitur ad hunc in officia, quos sequitur solus C. 33. n. 2. dicitur, quod
ista est materia moralis, in qua problematum gravium s. f. sententiam potest quis scire amplius,
sunt opinionem probo, nec repulo usuram si percipi potest, pergit idem dicitur
de eo, qui licet rogatus, in non lucro sed charitable ad subventionem precioso
mutat. nec improbabilem istam sententiam ego iudico. f. ad hunc
ratio nulli, remissionem concedi cum suo damno proximo succurrere, imo e contra
officia videtur orire, aut certe verba gratitudinis, ut mutatoris in damnum
sui benefactoris ei si beneficii sibi praestitit. f. ad hunc succurrere
si potest cuius potestae possibilitas hinc supponit. nec obstat lex huius scripte
et pigmulum dabo nil inde sperantes, sensus est non est mandatum nisi
in non, in quod mutator exinde donum non capit, aliam vero hinc gratitudinis
est ex parte benignitatis. Cum igitur lucrum et partem virtute idem sit ad damnum
mutatoris esse videtur huius percipi de lucro et parte s. f. de iud.

391.

Aliud proterea videtur est et casus, propter quod in mutuo lucrum peti
potest: cum aliquis mutuat rem quandam pro tempore, quo minus valeat,
ut reddat specie quo plus valet, nullo tamen huius existente pacto,
nullo dubita probabilitate maiore illius valetioris, ad te ergo
nec huius gratia facta ut mutuat qui alteri sinum et frumentum
hoc anno vel reddat altero anno, anno autem altero plus cariorum
legem s. f. quod per averlat, frumentum carius venditur, in
sali casu aliquid potest excipere pretium esse usura, aliquid non, ut reulle-

notat sollicito loci illi. Et multavit vinum, frumentum eo tempore
quo minus valebat propter prosequi decem Charitate decemque spe
curi, et simpli sine prosequi Charitatis? si inveni e
usura quod quisque vellet prosequi doli frumenti, scilicet e immediate
ex muluo quereret et forte curum. si vero secundum non e usura
sed licite potest recipere frumentum in eadem quantitate, qute
et bonitate, imo etiam huiusmodi exigere si huius mului sit
simile, scilicet si similitudinem non est, ut coiter tenent prosequi cum
sotto l. b. q. i. ar. 2. et sylvestro verbo usura §. i. b.
Arto e potest huiusmodi curum non sit quasim vimului, sed
habeat se pulle per accidens ad intentionem muluonli, scilicet
fortura aut capis propter intentionem, quod iam magis valeat
quod prius minus valebat, unde si tempore clappo mului fru-
mentum v. g. minus valebat, qm tempore, quo dolum e muluum
muluonli tenetur recipere frumentum simile in qualitate
quantitate et bonitate licet minus constet, quam con-
stiterit tempore doli mului. nihil desit.

392. Affamen circa hoc duo Solanda sunt. —

Primum e tempore quo muluo huius solutio proscriptum non est Affam consultationem
qm exigere ut respicitur colone, que in fili valore e, et ante denter acceptoriam
si peccare qtra Affam, qd si huius colone quo minus valeat recipere nullo facile
fide peccatum qtra Charitatem et liberalitatem potest auaritia. alterum
e qd diffinibile iudicium, tenendum sit de peccato qd de frumento, si equis
alteri muluaret 100 aureos, quorum unusquisque valeret 100 flororum postmodum
vobis e prius regionis augetur valorem aurialis q flororum, hoc capis
muluonli q tenetur reddere 100 aureos, sed huius fundat qm equivalent
pactio aureorum illo tempore, quo sibi muluo doli sit, cuius 100 vobis tollitur

usurarius notarius ad qd ante absolutionem fuit, sed post absolu-

98

ista e qd in pecunia prelium n dicitur ab ipso sicut prelium dicitur ab alio rege unde aucto prelio mulat pecunia n mulat res sicut igit si augetur modus fumentis, tunc ipse modus mulat aucto cum mixta ora mensura n bene dare hinc modus maior mensura sed in qm equal minor, ita e de pecunia. hinc in illenda fit nq multoq pecunia a mutalario peltat eay fcti reddi in eadem maia sine ming sine pax valent, hoc e case pecunie cont sic danda sine aucto sine miralg sed pecuniarum valor

393

Quas de restitutione usurariorum aliqd addere, nec n quomodo cum hinc pntes Confessor procedere debeat. inum qd attinet ad obsequia in loco habito de usuris, facile conueniunt de usurariis tenet ad e qd tam prae auct perat, ad qm sub pena excommunicationis si fuerit notarius usurarij hinc tenet imo restituere ad fructus, sicut ex re usurario qm se perceptos illos e quo mutualario perscipit si de sui dicitur per mansisset. tenet rto n solum rem si fuerit ab usu per manere sed eig fructus sicut upe consumptibili fuerit rem solum n am eig usum fructum restituere tenet, ad can J Angelico 22 q. 8. ar. 3. coibz tenent de qd si usurarij rem usurariam cum sua comiserit eam e d puruendum, qm de permissioe dictu e, cum sit qm dicitur de pccni p d ab imitiam, tenet ad restitutionem rei et usuf, sicut ad qd tenet rei aut d seruatiore usurario, hinc hanc n solum tenet usurarij sed e eig heredes, nec soli mutualario sed eig heredes ad qd ad ca Capid. Iuanos de usuris.

394

Ad hoc ut confessor in sui officii ratione sine scrupulo procedat, attendere debet num poenitentia usurarij notarij sit aut manifeste, num in occultis. d. am notarij, qui in iudicio per sufficientia testinoria usura qm dicitur e sponte confessus aut se ea damnalz, aut ipsum factum notarij sit publice vq. ad usuras dabi aliq am notarij n tenet. qd igit de notario agendum sit hinc in Capid. qm qm de usuris in d. tibi statim ut nullus confessor usurarium a pccni absoluat aut facion synonia largiatur, donec restituat usuras, e si restituere n pt, sufficientem cautionem dederit per pignora e fideiussores, idqz mutualario a quo usuras exegit, aut si qm qd usurarium n ad eal, hoc cautio e restitutio proffat, qm pro absente mutualario acquirere pnt, e si ea si coram d. h. fial. Ego aut eig vicario aut certe proprio confessorio. si vo ita de rumpentibz sed, ut no restituat, e ne cautionem reddere quiseh, iurel. e n pde alterutrum proffat e cum inum pnt fore restitutum. Nisi horum aliqd pnt mittari nullz fauores usurarium debet absolueri, aliq pccal mortalita, ad qm e si ipse rarij promittat se in testis pccatum ut usuras solodm, rarij

constitutum est a naturaliter potest accipere sine usuris non obstante lege charitativam
in hoc casu sub gravi obligant ad fructum pro vicino, in hoc casu potest
multum peti ad usuram sine peccato: hinc dicitur casus esse potest si quis in infideles
captivos inberi aut pro dare aurores aut vitam perdere, ubi amicum esse qui
sine usuris facile daret pro aurores, in hoc casu captivitas licet non est
oblatum pro vita redimenda inducere vel ad usum, et est suadere minus
malum ne fiat magis, unde si mercator peccet ad peccatum magis malum, quod
in hoc casu foret non multare, sine peccato peccet multum ad usuram, quoniam ubi
est de his 2. 2. c. 3. multatoris in hoc casu se in libere permittit ad
quod malum est oritur ex sola multatoris malitia, quoniam multatoris non tenet impe-
dire cum gravissimo suo incommodo, quod est de ratione vita.

Accipere autem quod usuram per se malum non est, accipere autem per se non invidiosum nisi
multum, et hoc est maxime sale deo casu, quo quis pro necessitate accipit,
nam ob luxum et vanitatem accipere ad usuram peccatum est. v. g. si quis pro pulchro
et solido veniale, quod est invidiosum, daret, nisi per dare captivum foret
necesse prodigiosum, aut notabile peccatum, familiarissime rei de hinc non
sunt foret mortale peccatum vel vitium peccatum. Ex hoc inferunt solent c. 37.
est solutio cuiusdam dubii, an potest mercator sumere pecuniam ad usuram,
et eis negociari, quod plus negociatur lucrari, quam si in usura solueret. peccatum
loco cit. ait hoc super re. Thomam a mercatore florentino consulunt
est, et respondit accepisse negotium scilicet id licitum non est; ipse si peccatum
licitum esse putat et dicit longum dicit licitum esse veniale, cui consentit solent
J. Thomam in probis de eo qui aliunde potest habere pecuniam, quod negociari,
quem veniale dicit peccatum si ad usuram accipere, non licet peccatum si
aliunde accipere non potest neminem inducere ad dandum sub usuris: ego
si doctorem Angelicum magis intendendum puto de eo, qui inducere ad
dandum de usuris, non de eo qui simpliciter accipere, et certe ex eo responsum
dedit negotium, ne laxitudo viam aperiret, et per hoc sine peccato
aliquo fieri potest a peccato, non autem pro dandi ratione minus. Cupidi
mercatoris suo lucro magis intendunt, quam officio.

398

Apponam pro integritate mea brevia et praecipua usurariarum responsalia
quod si usuram accipere licitum est ostendunt. in sum est nullum peccatum ex hoc, quod
si quis exemplum dicit, alqui dicit de se ipso dicit sic. ego veniale cum
usuris accipere illam scilicet pecuniam, quod non est peccatum ex igitur usuram. dicitur
est ex veniale. ubi dicitur si venerabilis frater suo ad usuram pecuniam

399

praeterea dabo qd hae usurae quondam penae quaedam habuerint, uniuersim
In orbis Christiani iam usurae, qm multum sum in sequit, stand rei poss
moribus publicis usurarijs Christiana gaudere possit sepultura et ideo nullig
robore et virtute ee pnt. ad de hae factis sct

Seccio 4ta.

De Contractu Censuali et eius licitudine.

403

Haec Censualis post multum et usuram contractum censualem in nomen
vocasse mihi videor, dum A multorum sct. sentia, sed minus quae bona
eandem quasi usurarium damnabit, quia n' solum Imperatorum dicitur sed
longe ceteris efficientiorum proxijs usuram an esse condemnare, in Censuali
censum quia q'ue hodie declarat, imo sapienter inaudi Augusti p'ime monacho
Iosephum inueni Romanorum Imperatorem ad istam eilium conuulsum
Iohes deuenisse per totum Romanum Imperium edere censum et proioo
inde facile constabit per censum ad de eo in presentia agit n' inter tribula
a p'ualij seoprinijs exsoluenda de q'ib' in s. script. Matthe. 22. C'ry sol
citaly. sicut non licet dare censum Cesari ubi et respondit dicit Cesari
q' Cesari s'ca sed de eo censu, quem ordinariē h' d'ni videm' quasi in re
cognitionem sua obligatio, qd q' alteri mutuar' f'acere qm ino in d'bu
censum huiusmodi haud aliter qm usurarium reputari p'oe, cum reuera licet non
multo quod situm in d'iale videat, qd usura e' atq' si forem in d'agare
illam examinari contingeret, facile appareret quomodo usura n' sit. nam

404

Censum huiusmodi defringit ius q'libet aliquo q'st' h'um pericipiendi annua
pensionem ex re et persona alterius q' s'ere s'ct' et micy d'ipub. 22. s'ct. j.
censu inq't e' ius origendi certo q'q' s'p'o certam aliquam pensionem ex re
et persona alterius, qd in re idem est, ex hoc censum defringendi modo pat' q'm
censu distat a mutuo usuraria, n' e' ori' censu ex mutuo, qd usura e' sed
exemptione aliuig ius in rem et personam, et si censu n' s'p'ic' multu, sed
exemptione et s'enditionis: In q'o ius id e' facultas aliq' facienda s' s'ct'iam, et
q'm q'libet aliquo q'st' h'um id e' multa duorum aut plurium p'ctiois a que
s'um n' ostendat, qd censu sit ius huiusmodi, qd per se usura e' usurarij
accipioem soltem q'st' h'um, n' p'ail' celo h'ie pensio ius, unde d' d'rigend'
pensionem: s'ic' q' an pensionem quodam quodam t' s'ct'iam et pecuniari
q' alicui soluit: unde censu s' facili' exigend' s' s'ct'iam pensioem seu

plena aliquam fructuum in alterum transferri et huiusmodi est censu habent ex-
plicati de quibus queritur licet. unde in foro gressu in usurarij, qd in foro fori
tunc licet conseruare ut n corum e sum ex praxi quoduliana hunc ex capel:
Iulione Carolina in Comitibus Augustonij anno 1545. ubi pro iusto pretio
ad ioo lazarum pro huiusmodi resolutione fit.

Affertio censu sine realy sine personaly sine fructuarij sine penurarij 408.
nullo modo usurarij fit, aut oriandi ex muluo, sed licetli provenientia ex gharu
omphilio, ita hodie confina et ab auctoritate moralia de la sentia qd ea pauca
censu verily aperta qum e ex habent dicit nihilong.

De illis gharu n e usurarij qui n ori ex muluo vi mului, usura e de fer
lucrum imediate ex muluo provenient, alqui gharu censuali n ori ex muluo
ta e gharu omphilio; qd e m q sola ambigi pt pbar ille gharu n e
ex muluo vi mului, sed gharu omphilio, qui fit ex gharu iuste omphilio,
et n nisi fit generica nam gharu gndicum muluo, alqui huc oia fit gharu
censuali; qd e m pbar conditione ad istam omphionem requisita fit, licet

contractum gharu, morx et iustum como prelum pro merce, alqui huc
oia reperunt in gharu censuali: imo e supenit liber uling gharu sine
quo censu nullatenus subsistere pt, et qd si de fionis censu filij gharu
quodam gharu habent: scind qd gharu e mulua et libera duorum consentis,
ad pteat, ita e huiusmodi gharu opponit liberum censuali, et censu gharu

do aut morx emenda, qd ut pteat, bene sciendum e qd ea quodam caronij
in censu n vendi pensione, sed vendi in origendi pensione, istam per
oia et qualikiana comprobato experientia iura iuste vendi pteat oia, adeo qd
eius iura veram e omphionem morem, nam in gharu censuali immedit morx

et fit hoc censu e differat ab usura, nam in usura ultra sorty orignit ipsi
fructu ex nihilo mului qd n gharu in censu, n e ut dicit fructu gharu orig-
endi ptem fructuum emir. et hoc e immedit iustum prelum, nam si ipso
nam censu perpendamus, ipsum a censendo a passim volent fit provenit huc in
e rex ad bona civium recongabam ab Imperatoribz et iusta fieri dicitur

offimao ad tributum solvendum ut dicitur. qd e De censu et hoc
affimao dicitur censu: fit hro hro et deureto Imperatorum sanidum e
unicale hoc prelum e. pro tanto, et qui in iustum dicitur qd repubblica
et Imperatoris equitoly via regula equum darentur? qd e.

409. alij hinc e pota quomodo gualij an puelij fructu filom phionis qu rda
 parafapherli diuili Nam quomodo inane conuentum filin gualub conpualit n
 inuadere veram mercedem, nam q magis propria merx qm inu persequendi fructu
 cum in istud ity fil parpiliij iury, qd censurarij it in re qm ad censum obli
 gad. hinc merito Rebellij hanc sententia vocal oraulum de fide kneidm
 ut pote a g Pontificij furiy per speciale bulle approbation nempe a
 Martine etc in bulle regiminiy unicaly dicit, Nicola etc in bulle
 sollicitudo pastoralis Calixto etc in bulle regiminiy unicaly dicit paulo
 etc in bulle dicitur et Pio etc in mod proprio cum cong. filia seruilibz
 et hoc de licitudinal censu per se sint dila falsz, rei e larla auctori
 tatez proter radem supra positam qd addere superacacem foret. dila
 am facile cuius in gre applicari pot, huc e reddam fructu in induo
 sine pro ity reddam pecunia, parum in re, n est enim emm pecunia aut fructu
 seu inu originendi pensionem in fructibz et in aliquo fructibz equualente
 nium pecunia. Sed n ming prelio asstimabile, et fructu industrialy
 persono qm reale, unde scilicet, illa et si vendi o soni pnt qm ad inu
 illij gaudendi.

410. Attine ex licita fact illiis huius gualit, bene Notum e ex soluto hinc
 C. 15. qd si res ita percat aut fructu rei percat on gra censu pnt, ity ob
 culpa venditoris seu censurarij, Komptor n potit perire fructu adcoy, nec
 exigere censum, cum e gualit ipse fil emptio quodam, ity lege offenox
 emptiois, in Emptione am si res ompta perit, damno Emptioy perit unde
 cum censurarij fructu rei sua venditoris, qui omib, de suo emet periculo
 periret e re fructifera inu qm in fructu perit. Notum e et qd dila
 potissime in intenda et de licitudinal de iure nate et Ino, non de iure
 pontificio post bullam Pii etc prohibiti, et censu personale, et de solo
 ut liciti renuntiali, qui et reale, et qm ut nonnulli volunt solum superre
 immobili fundati agro vinea p vna

411. Ultimo imo n d usurarium illam qui contra decretum hoc pnt in rebz
 mobilibz aut in industria persona inu exigendi pensionem. Scenun fupit
 ut e ex a portione censu, pbaos exinuit, gualit huius usurarij n e sed
 iure dno et nate licit, proinde nec usurarium erit huius gualit hinc inu.
 pecunia. In si fuerit gualit hinc decretu, et inu adobitur et aut
 respindet contractu, ut pote gualit prohibitionem inu.

412.

Offensio igitur ratio de licite et sine de penitus nota. Consonantibus igitur quod
 quo libere sponte hinc hinc partium pecuniarum, ut alibi tradit hoc obligatio
 ut pecunia ubi sint aliorum ita in ad vi harum pecuniarum hinc prole
 meritis ab altero dicitur in annualiter ex fructibus remanentibus domi
 agri sine sibi provenientibus partem equam percipiendi quia non
 prole, et vicissim ab altero pro parte pecuniarum hinc prole vendit in
 partem alteri percipiendi certam quoddam fructuum et loco eius
 exigendi prole hinc quodda acquirunt in pecunia hinc. Ita etiam non
 solum vim suam obtinet facta ad asserendum sibi, sed prole ob
 ternat. Culla sibi sibi, et hoc modo consuetudo germanica s. pro centum
 ab eis peto excusari, interdum e negari, quod quidam falso imponunt pecuniam
 emi pro pecunia cum in pecunia prole sibi non merita, verum ita in prole
 per pecunias a consuetudo consuetudo dicitur emi in percipiendi ex fructibus
 remanentibus s. pro cento, q. s. prole in ore sibi fructibus traduntur prole
 consuetudinem quibus receptam.

413.

Neque cessat peralibet adversariorum Achilles, quod est illud quod exigunt ultra
 sortem supra sibi, in gradu an consuetudo quingero pol, ut Deplacit
 triplo plus exigat prole sortem quod sibi ipsa sortis, qui est tradidit 100
 ut sibi tradidit s. quo dantur in viginti annis iam prole capitalium
 ut alia 100, adeo quod sortem consuetudo est usurarium. si cessat inquam
 non s. verum quod est et illud quod ex merito exigunt ultra sortem quasi
 debitorum usuram est, falsum est et quod usurarium sibi ex titulo consuetudo
 una cum meritis consuetudo exigere fructibus ex meritis prole consuetudo pronon
 entes eius falsitas manifesta est. sed est exemplum sibi hinc 100 aureos
 emi agrum pro 100 aureis, aperit iste sibi annis. Deductis ex prole
 pro lauro sibi duos aureos et ita iam sibi ducentos aureos, et adhuc prole
 ipsum agrum adeo, sortem prole et ultra sortem 200 aureos, nonne
 in iure gaudet sibi fructibus et sine de peto a eus ipsi non est usuram, quod
 exigunt ultra sortem sed illud quod ultra sortem ex merito sibi merito exigunt
 quod in consuetudo non est.

414.

Dicitur ita, facile monere iniquitatem sibi, et hoc a dicitur ita
 inprobatum, et adcoipiti ab usura excusari potest in in platea ut in magis
 hinc iuri consuetudo falsitas ignorari et hoc consuetudo sibi. ad sibi
 et hoc de platea repetendo consuetudo licite agere, dumodo hinc hinc repetentur

ut facere velint id quod faciunt doctores, quod si republica & Principe
 regionis iuste fieri agnoscitur, nam sicut leg. si requiritur in casu quo
 pater omittit vendendi in alterius sylva, Felij or presie cogit de iure emplo
 ad licite vendendum iure reuera subsistente, sic et si requiritur ad or pape
 referre et explicitè rememores conspissa eno mibi in sed sufficiat
 emplo virtute fundata in praxi cõtrahit, et certe laudum de rebus
 Principum obtemperare quod et sine iure nono fit quod de iusticia
 de rebus rãdoble dubium non occurrat, sicut occurrere non potest in consp. respu
 plabei aut minus docti, dum non fecerunt, duntaxat sed et magno docti
 rina clerici in hanc sententia de licitate consp. sua praxi abire videntur

415.

Prater hadeng adducta diffinitio consp. in mutuo aliam adhuc affert
 Azor institutionum moralium pte 2^a Tit. C. 10. C. 11. fol. mibi 25. si. q.
 nimum ex mutuo obligatio oritur ex pte mutuatarii non attendit qualicunque casu
 evenit sine re perente forniculo sine sua culpa si scilicet rem in specie
 et bonitate restituendi, dum contra in consp. sine culpa consp. perente
 ex dicitur nulla consp. dandi fit obligatio sed si scilicet, ut in usu fructu qui
 desinit re perente in qua usus fructus tibi daret, id est ex eo quod fructus
 usus fructus est in re ista et consp. unde re perente uterque desinit. hoc in
 intelligendum est si consp. fit super re detrita, si est et super fructibus rei in
 de traha, laudum consp. persisteret, quod in consp. fructifera bona possi
 deret, quoniam non magis super re perente, quam super adhuc persistente consp.
 obligatio erat.

416.

Sive adhuc de consp. nobilitaria dubia solvenda fit in unum et non liceat consp. qui
 apponere partem a securitatis, quo scilicet periculum est ex pte venditoris ad eam
 quocunque modo res pereat, nil tamen et consp. redere et respicere pretio
 redimere bonum hunc est cupiditas simplicis emptione consp. non est
 ut ait Tollet. C. 11. timens periculum fructuum rei: quia contingit rem sepe
 perire, aut sterilem fieri, et licet nullo et parum facere fructus, contigit tamen
 modum quo tale effugere periculum, petis est a venditore ut fructuum quantum
 a securitatem faciat obligando alia omnia sua bona in no suam ipsam personam.
 De hoc quod dubitari an licite fiat, et si non cum spore et tunc licite
 et huiusmodi gradum, nam ut idem tollet et al. Nicolaus Papa qui fuit
 parum ante Calixtum et post Martinum anno 1450. bullam edidit
 ad petitionem Alphonsi regis Aragonie, in qua huiusmodi gradus operavit
 et placuit et licite, nec obstando. Martinus et Calixtus in q. 10

pro diverſitate ſpūm locorum perſonarum a diverſo pretio frequenter
 iuſte emuntur. Et qđ ſummo pretio emphiteuſis venditur pretio infimo:
 qđ ſi vō iuſtum pretium a Principe locatum fuerit, facile illud proleſerit
 vti nō debet, imo ſi aliqui qui ſcđm veniali pēcti fructu regis affinent
 qđ in aliis oblig negant, ſi aliunde circumſta pecuniatoſa nō ſuſcipi, nam
 ſi a nung pro cenſu auipere locato pretio a Principe, ut in dubium
 vocari nō pōt, et proinde hoc annoſy qđ quidam Civitate Fryburgenſi,
 cui ſit magni nobis et Doctrina gravem pecuniarum ſumam guberal, et
 Civitas redderet vti nō pro cento, dum in aliis, ſi locati ſent, nō cur
 in altera venditione emptorem proiſte rade taxa pēcti arguans qđ nūm
 taxa minoris emil. Dico in proiſte rade taxa nam proiſte dūbio rade
 alteris cuiusdam circumſta qđqđ illud rade pēcti cenſu rēn de cenſu
 hoc dicta furto.

Articulus 27

De Contractu Emptionis et Venditionis alijs ſpecialiter ad eum relatis.

In Contractu hōm magis frequentem nō eē qm Emptionem et Venditionem
 hōm ſi eē qui ignorat, Atq̄ perſepe in hoc qđ tractu pecuniarum et proinde
 ſcilicet nō dūctus illud ſiē novo proleſere laud valeat: quare quoniam
 in precedentis articuli ſent. ultima iam aliqd incidenter de hoc qđ tractu dicitur
 eē, quoniam Emptionis ſpēcijs cenſu affectus ſuit, aliqua de ſtrato labore
 hoc articulo examinabim. cui 40.

ſectio Ima.

Quid ſit Venditio et Emptio qđ ad hūc qđ tractu
 licitudinem requirant.

Emptio Contractus ex ſummatōe oritur, et emenim pūcipim pecunie
 et uſu orant, nec oribz ſingula naria eaderant, ne ad hūicem ſummatōem
 rerum ſummandarum qđ ab earum utilitate rātilate, ſuſcipi qđ offerant
 ta nō ſuſiderata ſi eē pūcipim pūde ſi Auguſt. l. 2. de civit. C. 10. nō licet
 iuſte eē pūcipim in domo qm nūm nō obſtante qđ nūm ſuſcipi, adeo qđ iuſte
 pūcipim pūcipim nō licet nō hōm induſtria ſignaculum quoddam
 ſcilicet illud qđ pecuniam dicit et qđ pūcipim pūcipim in ſignaculum orant et qđ

sicut olim a multitudine perierunt, ab illo pro & multitudine perierunt
 dicitur mensurari, et hoc significat uniale pretium quod dicitur, quo oia
 in mundo comparari possunt, tunc permutatio multiplex e in venditione et emptione:
 unde contractus emptio legi i. ff. de contractibus de emptione dicitur
 pactio pretii promerere venditio contra pactio meris pro pretio, magis
 scholasticis in dicitur quod sit generaliter mutuo consensu quod sit mutuo
 pro pretio et pretii promerere, ut scilicet sit tam de emptione quam de
 venditione: bonitas dicitur per quod dicitur ex se aperta e unde videtur
 ostendenda n in hanc excepto quod generaliter sit loco quod meris pro pretio
 et pretii promerere loco dicitur.

Ex ista dicitur emptione venditione, palam e potissimum civiliter
 huius generaliter dicitur existere in ista pretii et hanc meris n quasi ex modo
 in hoc generaliter perari n potest, sed quia in his ratio generaliter principaliter con-
 sistit, pretium igitur quod attinet, quo meris sit emi potest, duplex aspectus
 a generaliter alterum legitimum alterum naturale. Legitimum e quod lege de veto
 Principis aut republice dicitur et ut iustum generaliter, unde et legitime
 dicitur, estque pretium huiusmodi pro iusto habendum, quod n generaliter Principem
 inique igitur odio, avaritia muneribus induci ad ista laxandum. naturale
 pretium e quod scilicet generaliter legis utriusque, paciscentium generaliter iusto
 estimari fm equitatem et qualitate societatem pretiositatem et huiusmodi
 pretium triplex e, summum, medium et infimum, summum e quod habitare rei
 quantum generaliter et ad summum valere estimari, minimum contra e quod ad
 minimum valere indicari, medie quoque in hoc summum et infimum e pretium
 naturale medium.

420.

Istam meris quod spectat illud in primis attendi debet, ut nunc sentiat si huius
 pro si huius, ita etenim qui induceret inique in damnum quod iniustum e
 vendi aut ad omni potest oia nra sine in iure sine in spe sine in credito, istum
 nra sit aut pretio estimabilia sit excepta hereditate aliter persona
 vivens in civitate, quem huius, circa quod de proprio pactum conventio obligatio
 ad eam aliter cedendum penitus irrita e, si iure nulla e ista ut occurrat
 firmari potest et ultima cod. de pactis, quia huiusmodi pactioe odiosa e
 videtur et plene Christophini et periculosi eventus sit ista legis et quod
 ut ait glossa supra insidias que parantur cum vita supercuius.

421.

bonis paucis incipiunt tñ aliqui si persona illa esset perit cuius hereditas
 vendit, aut si super hereditate persona penitus incerta, quae in exceptione
 parum utilis est, imò qm̄ qd̄ ita licet hereditas in testamento et periculum
 est, minus qd̄ fieri n̄ debet. secundam a n̄ qd̄ non morte iusta n̄ est, eo qd̄
 incerta sit ad partem verum.

422. Proinde licite vendi potest ab eo qui sui iuris est, si scilicet illa omnia quae ad ea vel sua
 retinet et possidet, ita et quorum diu possidendum sperat, et potest ipsa res
 bonorum bonorum vendi potest, ubi si iure vel pro me minus spe magis minque vel
 iam exigat, et hoc potest quotidiano proxi, qua videmus anticipato esse vendi
 greges, fulturas sicut potest pecorum, fulturas fructus agrorum vinearum silis
 varum, glandes vel aliosq; fructus arborum iachum vel rem pignoris, qd̄ oia
 si n̄ si nisi in spe iure qd̄ venditoris, et diligenter adhibita moralis,
 qualem scilicet sibi adhibet et ut emptor optum qd̄ quoniam, alij est tñ respicere
 debent, qm̄ sua negligentia moralis deperditum est. alij n̄ pro bona diffi-
 dunt propter huius capite s. scilicet s. r. 49. in partem ad alium vel iachum vel rem
 ad pignandum scilicet, si nil nasari et parly sicut n̄ proverbial, emptorem
 ad nil teneri, imò prolium iam datur repetere potest, et contra qd̄ in pignore nil
 capiam, prolium tñ valere et solui debet, cuius de parly ad id redem qd̄ in imò
 si perabat aliquid nasiturum n̄ am in rdo: unde ego optino, qd̄ si parly qm̄
 ad id ad id monstrum, aut penae n̄ viny, in hoc validum qd̄ parly, emptorem
 est nasiturum, qd̄ et nalam est, per auctorem am est de monstrum aut n̄ viny.

423. scilicet vendere potest oia in iura qm̄ qd̄ tenens et ad id et altero inuito, in qua in
 hōm̄ L. venditor ff. de hereditate et ad id vendenda exempla in ad id et ad id
 diligiosa, qd̄ alteri potiori vendi n̄ potest rade officii et potest, inveniende in
 + venditor debitor huius est venditio iurata est, et venditio primari iure agendi s. rdo. cod.
 ne licet potestioribus. vendi est p̄ illi oia nra et in credito id est ca, qd̄ nobis
 + attin per qd̄ Cyrographa scriptura, alioq; modo credita s̄, et si tñ in iure est
 ne vendam potestiori: emptor huius iurium per bonam emptorem n̄ solvitur
 ius, qd̄ et n̄ am in rem debitor, imò et in pignus et sicut huius ex f. emptori
 sicut ff. de hereditate et ad id vendenda est, huius de mente in gente de iustitia
 iam ad creditorem emptoris rade proxi.

424. Sicut in iure coem ff. de iudicium proximo, licet tñ de emere et ven-
 dere rem quendam prolium primo medio et sicut. rdo. ff. de iudicium

prelio amore licitum e, uti solum non negare potest, aliqui rem amore sine fine
 sine medio sine infimo prelio, e, uti amore dicitur prelio, nam ipsum prelium
 naale dicitur in finem, medium est infimum. hoc rem solum ad medicum
 infimo prelio amore licitum e, eadem ratio e de venditione huius infimo prelio
 e finem medium est infimum si minus ac emphoriz. porro ipsum prelium e
 dum finem huius finem huius infimum prelio e, hoc ex tenuitate nra
 ratio cui prelio huius ratio innedit, suadet etiam ista e illud ipsum prelio
 e, quod ratio vera et neutrum dolosa qd dicitur circumspicere ad
 qd e, meris iudicial, fidei omnia ratio e, da indivisi biliter iudicare nequeat
 ad punctum prelii ad punctum meris terminet, iudicial huius congruenter qd
 ad minimum qd ad finem valere potest ex ista e, da ex qd dicitur minimum
 ad finem prelium equiparal meris hoc solo discrimine qd ad finem qd dicitur
 ad minimum tanto valeat utrumq, in infimo sit. qd finem et infimum et
 ex ista e, multo magis medium meris prelium ipsum e, et licitum, et magis
 equum videatur eligere medium. huius

Infero in foro officio eam conditionem ultra finem rei prelium, omnia
 emphorem infra infimum iniquitatem qd dicitur, illud e, et profficitio-
 nem ad equalitatem sui valore meris revertendam e, nisi liberalis datio
 e remissio ei qui deceptus fuit sicut in praesumpta acceptis, ut f. August.
 l. 13. de T. in illa e. 3. deest f. Aquinas 2. 2. q. 77. ar. 1. ad unum huius
 huius sicut legem dicitur illud repulsi si in emphore et venditione nra sit
 equalitas ista observata, et licet ille qui plus pro recompensare ei qui
 damificatus e si sit notabile damnum: curam addat notabile damnum
 ita ait: qd ideo duo qd ipsum prelium qd dicitur nra e, sicut punctualiter
 retraham sed magis in quadam extimae qd dicitur, la modica additio e mis-
 mulio nra videri tollere eij bono officio. ita f. Doctor. Nisi in
 nisi liberalis datio auferat circa qd aduersus Gabriel in utrum dicitur
 q. 30. ar. 1. notabile q. in dubio plus e, et estimandum qd qd dicitur
 iniuriam remittere et condonare vel qd dicitur in hoc qd dicitur notitia et nra ad
 notitia iniquitatis inuenerit aliud in eis f. notabile officio inuenerit
 huius facile donec nono profumit. addo e qd notant Navarra
 cum e notitia disput. 3. 2. 1. nec sibi duplicare aut saym: huius dicitur 5. 1.
 in dicitur qd si qd dicitur huius ipsum meris valore, alius fore cogent
 necesse nra illa si aut fraude inuenerit supra aut infra ipsum prelium

425

426. contractum emptionis aut venditionis celebrant, donat profumendi sicut
 infero rdo ad penult vendi pot, qd rura nō ē, et in iure fixa, et in se, et in dolo
 non fuit venditio ē. de postho qd tra in allegis altero requisito, de re allegis qd
 de sua, qd in iustis 2. qd an rura ē, et vendere p̄ se ē, et ut dicitur in dolo
 et si venditor sciat p̄ se hunc meriti, mox ē minuendum, ut in iustis et in se
 Arguerit Tor. 2. p̄ 2. J. 5. C. 12. qm̄ p̄ se hunc meriti, ut in iustis p̄ se hunc.

427. Infero qd. qd et si meriti p̄ se hunc meriti, et ego et p̄ se hunc meriti, licet nilong meriti
 eadem caris vendere, si nō obliuē sicut melior, qm̄ dum locata sūt, aut nō caris, et p̄ se
 fieri debuerunt, qm̄ qd et p̄ se hunc meriti, non et nō obliuē, melioribus, et
 expensa, et qd labor, et nō in iustis p̄ se hunc meriti, qm̄ qd meriti, ad eod qd dicitur
 harum rdo sufficiunt habita ē sicut, p̄ se hunc meriti, qm̄ equo ē, et p̄ se hunc meriti
 vendere licet: attē in iustis expensa, labor, et nō veniunt labor, et impendit
 enter impens, de qd sicut. J. 8. C. 12. in fine, et p̄ se hunc meriti p̄ se hunc meriti
 cum de compensare expensa, quos in iustis et impendit sicut. sicut ex modo
 emendi, et vendendi p̄ se hunc meriti, et minus, sicut rogat vendens
 in geam exploratōis, et vendens p̄ se hunc meriti, qm̄ ab dolo sua p̄ se hunc meriti
 comoditate, et in hac venditione qd sicut, et p̄ se hunc meriti. contra qd emil
 rogat, et dicitur a venditore, p̄ se hunc meriti, qm̄ meriti, et obliuē p̄ se hunc meriti
 viderunt: sicut circumferant in iustis, qd sicut meriti, et exploratōis obliuē
 nō tanto p̄ se hunc meriti vendere, qd vendens ab iustis meriti, qd obliuē
 conueniunt, et multum laboris et p̄ se hunc meriti, qd sicut meriti, et p̄ se hunc meriti.

428. Huius et referri pot anticipata solutio, p̄ se hunc meriti, qd qd p̄ se hunc meriti
 emere sicut infra minimum p̄ se hunc meriti, per accidens, et qd sicut et licet in p̄ se hunc meriti
 ino qm̄ sicut solutio p̄ se hunc meriti, qd sicut venditor, qd qd meriti, et in dolo sicut
 habito, et nō sicut licet et expensa, et nō sicut rdo qd qd illa desinit periculum
 lucri cessante, aut damni emergente, et p̄ se hunc meriti, et licet emil et p̄ se hunc meriti
 qd anticipata solutio induit copiam venditorum, sicut contra meriti, et dicitur, et
 copiam exploratorum, unde sicut in hoc modo p̄ se hunc meriti, ob circumstantiam quod non cessare
 illa in anticipata solutio de re p̄ se hunc meriti. ab hoc sicut p̄ se hunc meriti, et infero ex terra
 ad rescindendum qd habito et supplementum p̄ se hunc meriti, nō concedi alio, nisi qui legi
 fuerit ultra dimidium per legem 2. C. de rescindendo oblig. non alia obligatio
 nō alia infero inferno addendum id in quo alio ultra iustum p̄ se hunc meriti de re p̄ se hunc meriti
 ē, in iustis qd sicut. J. 8. supra ut. sicut et qui p̄ se hunc meriti, et nō alia sicut sicut

432

ita namq; manifestum iniquitas faciendo periculum est, nisi venditor alio quodam
affectu erga emptorem rem minoris vendat.
Ab hac gentilibus in aliis gentibus locis civilibus in quo proximo venditoris qui
neocomerit facultas in tra certum tempus, auctus habet venditorem se fundendi fallum
iura rem immobilem, aut sibi pro alteri rem venditam ad iurandi per retractionem pro
alio emptore prodeo potest in rem intrinsecus esse retractione possessione palam et
anillo e ad extrinsecus, si praesentem, et hanc vel licet, de la. ten. et in qm in eo ob-
servanda. immo e, hoc in retractione n. talore, nisi in qm retractione n. de f. reru
f. reru permittit auct donat, venditorio, aut permutatorio cedat, n. si quis. 2.
v. d. e. qd. si quis eodem pacto rem emere velit, et sua volit, et possessionem
facere. Vnde in tra. sp. h. d. quoniam n. ex. a. facta legitima donatio, et
requisitione, qd. si hoc requisitum est facta n. e. s. solamno et d. die in retractione
si quis, vel si. Laym. h. d. 5. b. et h. e. hoc in retractione n. a. h. g. o. n. i. si
procurum acquiritur, n. a. n. e. i. g. h. e. d. e. s. h. e. n. e. u. l. t. hoc in retractione n. a. p. u. n. a.
n. i. n. p. r. o. p. r. i. a. n. s. i. u. l. t. i. l. i. t. a. t. i. o. n. e. n. o. i. n. u. l. t. e. a. l. t. e. i. g. s. i. q. d. f. a. u. d. e. n. p. r. i. m. i. e. m. p. l. o. z.
e. i. q. u. o. d. i. u. s. t. u. m. n. e. e. t.

433

Inorian Contractus Emptionis et Venditionis sine negotio et in propria
quod p. l. e. in potestati de negotio quodam dicitur abriunt: de h. e. b. r. negotio
Comparationem eo animo, ut exiis postea venditio curig. euerum capias. unde
negotio propria n. erit emere man. aliqui, ut ore a aliq. confutar, et si la. post
vendi. negotio ita explicata per se qm mala n. e. qm maxum prelia n. a. l. i. a. n. i. n.
ind. s. l. i. sed d. i. s. t. i. b. i. q. u. i. s. t. e. n. d. u. t. e. i. g. i. c. a. r. i. g. s. e. n. d. a. n. q. u. i. e. m. p. l. o. z. s. i. n. t. i. s. t. a. t. u. s.
prelio vendi p. l. e. per accidens, in illicita et mala e. e. p. t. i. l. i. c. i. t. a. t. u. s. i. g. i. d. e. c. l. e. r. i. c. i. s.
fauis inlicita, et p. l. e. r. i. g. i. o. s. i. b. i. g. u. l. t. e. q. u. i. p. r. o. h. i. b. i. t. a. e. i. n. c. a. p. i. t. u. l. q. u. i. s. t. i. c. o. p. i.
fornicari d. i. s. t. i. c. t. u. s. e. u. p. i. d. u. l. t. d. e. v. i. t. a. t. i. o. n. e. c. l. e. r. i. c. o. r. u. m. v. i. t. a. t. i. o. n. e. n. e. d.
nulli q. u. i. a. m. o. r. t. a. l. i. n. o. n. e. x. e. n. t. c. l. e. r. i. c. o. s. p. r. o. p. r. i. e. n. e. g. o. t. i. a. n. t. e. q. u. o. d. s. o. l. p. r. o. h. i. b. i. t.
i. n. i. s. c. o. n. s. u. e. t. e. t. p. o. n. a. e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a. t. i. o. n. i. s. e. i. d. e. m. i. n. d. i. c. t. u. m. s. i. n. q. u. i. p. e. n. n. o. v. o. l. e.
p. p. o. n. e. r. e. v. i. d. e. n. t. q. u. i. s. i. n. a. l. i. i. e. a. b. a. g. q. u. i. p. r. o. v. i. d. e. n. t. c. u. m. c. a. t. e. l. o. n. o. q. u. i. p. e. n. n. o. v. o. l. e. a.
p. l. e. n. i. s. i. d. e. m. e. r. i. t. a. s. c. o. n. d. u. m. n. o. c. i. a. c. o. n. t. r. a. r. i. a. e. t. s. c. a. r. d. a. l. u. m. i. n. c. e. d. a. t. e. o. q. u. i. p. e. n. n. o. v. o. l. e. n.
s. e. n. t. e. n. t. a. t. a. e. t. p. r. i. m. u. m. f. e. r. e. n. d. e. s. e. n. t. e. n. t. i. a.

434

Si e Clericus proprie negotiantes, nullatenus e in iudicium e Clericus ad sui condi-
torem sustentationem res ad proprium usum coemptas de novo et caris iusto in prelio
vendere sine animo negotiandi, aut fraudis suorum agrorum pecorum gregum, aut alia
fructu dare venalia nullis in iudicium e autem quando propterea honeste
in, aut e agriculturam per suos famulos sustinere, quoniam hoc a se factum e
Paulus clare iniquum. d. c. o. n. s. u. e. t. i. s. d. i. c. e. n. t. l. a. b. o. r. u. m. q. u. i. o. p. e. r. a. n. t. q. u. i. m. a. n. i. b. u. s. q. u. i. s. i.
erat a. n. s. i. n. g. u. i. s. t. o. r. d. i. c. t. u. s. i. n. h. o. n. e. s. t. a. t. u. m. e. t. i. a. m. a. i. o. r. e. m. c. l. a. r. i. t. a. t. e. m. a. u. t. h. o. n. e. s. t. e.
per accidens etiam et hoc in iudicium e p. t. i. l. i. c. i. t. a. t. u. s. i. n. i. m. i. u. m. e. x. a. v. a. r. i. t. a. t. i. a. a. u. t. a. l. i. o. f. i. n. e.
malo a. r. t. i. s. i. n. i. q. u. i. a. c. l. e. r. i. c. o. e. x. e. n. t. e. n. t. p. r. o. l. e. r. a. g. n. a. i. n. p. r. o. h. i. b. i. t. u. s. e. c. l. e. r. i. c. i.

Religiosi sibi in taberna enant vinum quod aegri minime bibunt, multi in
 cois q̄ncludo r̄p̄r̄p̄s̄it. mala negotio eē q̄t̄ q̄p̄o eē q̄ncl̄surg, q̄tia limiles
 quēdā s̄andū in infra officia limiles m̄n̄re ab̄s̄t̄ū, h̄ndū in em̄tione v̄l̄um
 infimum, in venditione an̄ sumum n̄ r̄cedit. neq̄ copul̄ licitū s̄i negotio q̄libet
 Philosophi 26. Duo sp̄ciū diff̄icilē, et periculosa n̄hi aparuerunt, s̄iff̄icilē v̄n̄
 negotioy et negliḡ. spiritali: et n̄ iustiḡicabit̄ a p̄t̄i. n̄ē aliud hoc b̄n̄t̄ū d̄i
 car̄m̄ negotioy s̄m̄ nulli p̄ccandi periculi, s̄ubiacere et r̄aso q̄tingere, q̄d̄ a p̄t̄o p̄n̄t̄
 iustiḡicari n̄ ē, p̄t̄m̄ nullum committat, p̄o q̄d̄ neul̄ q̄m̄ q̄r̄at̄y p̄o se s̄i d̄ic̄it̄ q̄libet p̄t̄
 ex alij q̄r̄at̄ib̄y licitij n̄ ob̄st̄ante, q̄d̄ plerumq̄ nulli p̄ccandi periculi s̄ubiacent.
 q̄ndū r̄q̄ officia v̄n̄t̄o p̄t̄o aut v̄l̄oq̄s̄ n̄c̄it̄ q̄d̄ eē ex modo agendi n̄ l̄m̄, negotio
 s̄ire p̄t̄o exerceri p̄t̄.

435
 Negotiationi plerumq̄ annectitur societas quoniam talis qm̄ sagax lueri cupido
 inuenerit, sicut Cuiuslibet n̄. 40. quā plures in v̄n̄m̄ conueniunt, ad quēst̄m̄, q̄m̄ s̄in
 guli obtinere n̄ p̄t̄, iuncta s̄c̄ōra q̄ sequam̄, unde et d̄ef̄in̄r̄, duorum et plurium
 conuentio ad v̄n̄ferendum aliquid in conuēturum et damnum s̄m̄ proportionem contribu
 tionum et huiusmodi per se licitum ē, q̄m̄ s̄r̄ay n̄ inuenerit, q̄m̄ n̄ p̄p̄m̄ q̄d̄
 alijs quolibet n̄a p̄ax̄ confirmari, v̄n̄t̄ s̄i n̄ ob̄temer̄ sequentia. **imo.**
 n̄ negotioy, in qua fit societas, fit licita s̄c̄p̄. per v̄s̄t̄ay de v̄n̄oob̄y in v̄rum et
 n̄ r̄oz̄m̄. **2do** ut sicuti luerum ē p̄negotioy, ita pariter, singuli s̄ubiacent conuē per
 culum, q̄a iuxta regulam s̄c̄. curij in v̄t̄o. qui s̄ent̄it̄ am̄d̄m̄ s̄ent̄ire d̄ē ob̄on̄y
 v̄n̄e. **3o** si n̄ fuerit. **4o** pro socio, in p̄bar̄ negotioy, in qua ad v̄n̄m̄ sociam̄ damnum
 solum pertinet, d̄ē et n̄ lueri. **5to** ut equales et proportio s̄eruet̄ in v̄n̄a p̄n̄
 dentem estimatōem s̄m̄ quoad lueri, q̄m̄ d̄ant̄i p̄rt̄itionem, ita ut q̄t̄o qui p̄g
 opera aut rei p̄p̄erit, tanto magis lueret, n̄ r̄ic̄it̄ ita conueniunt, ut r̄o
 damni et lueri et ex inteḡo corp̄ p̄t̄o. **6to** d̄ic̄it̄ ut p̄v̄n̄io d̄ē ad negotioy
 v̄n̄t̄o, et n̄ sub p̄t̄o lueri, s̄i ē d̄ē q̄r̄at̄y m̄h̄i et ex m̄h̄o v̄f̄era, n̄
 societatis, luerum ē quod r̄er̄i ex m̄h̄o v̄rt̄uoli q̄nt̄o in h̄oie p̄t̄o. **7to** q̄
 obligatōes h̄i q̄r̄at̄y s̄t̄ d̄e q̄. ita ē q̄ p̄t̄o d̄ic̄it̄ ad conuē d̄ic̄it̄ n̄ h̄i r̄q̄m̄

436
 Obligatōes h̄i q̄r̄at̄y s̄t̄ d̄e q̄. ita ē q̄ p̄t̄o d̄ic̄it̄ ad conuē d̄ic̄it̄ n̄ h̄i r̄q̄m̄
 ut s̄inguli d̄ant̄ p̄v̄n̄ioy, s̄ed v̄n̄y p̄t̄o d̄ic̄it̄ p̄v̄n̄ioy alij operam̄ et s̄c̄m̄ q̄m̄ con
 tributionis d̄m̄m̄ ubi societas q̄libet t̄oē. **1o** d̄ic̄it̄ p̄t̄o d̄ic̄it̄ q̄libet q̄m̄ p̄t̄o
 in negotioy d̄ant̄ p̄p̄rium s̄c̄p̄. **2do** obligatō ē adm̄n̄istrandi, et hoc q̄m̄ q̄
 t̄oē q̄m̄ q̄m̄ in societas imponit, qui s̄olent̄ sollicitudinem p̄r̄ere h̄er̄i, qualen
 de re p̄r̄ia s̄ua generat̄, s̄em̄ p̄o r̄ato d̄ant̄i r̄p̄t̄o d̄ic̄it̄ d̄ic̄it̄ de p̄r̄y, hoc ē s̄c̄d̄e
 d̄ic̄it̄ adm̄n̄istratōis ex p̄t̄o. **3o** d̄ic̄it̄ p̄t̄o d̄ic̄it̄ p̄t̄o d̄ic̄it̄ q̄libet q̄m̄ p̄t̄o
 observare, r̄at̄y acq̄t̄i et exp̄ns̄i s̄c̄ulo q̄r̄at̄o, et annuatim, aut alio q̄r̄at̄o
 v̄n̄t̄o q̄m̄ s̄c̄p̄ exhibere, ut q̄m̄ ip̄e, q̄m̄ alij d̄ant̄i, p̄t̄o. **4to** obligatō ē
 d̄ic̄it̄ d̄ic̄it̄ si r̄er̄ay damna et lueria: ubi aff̄ord̄ndum ē ex p̄r̄y, in p̄v̄n̄t̄o q̄m̄
 aut n̄ factoy r̄at̄o p̄t̄o d̄ic̄it̄ r̄ep̄t̄o q̄m̄ ē sociis, s̄ed s̄oli adm̄n̄istratōi imputari.

Quod si in melius fuerit, et alia ad expensas, cura bonna, sive realia sive personalia orla
 si societati, aut ex eis administrando, ex agro dividenda sit in partes, sicut in uniusquisque
 contulit. Et prolixi tractatus societatis in duo sociorum generum. id est in societate
 data percurat, et sic morale et morali et pia unigena socii societate ad parens de
 venire non potest, ita quod, ut ait Burgaber, quod neque ab initio in pactum venire potest, et
 in eis socii quod pro parte operum socii sui in societatem assumi si nunc, et sic pro
 voluerit. Ita. castione herorum ab alterutro sociorum facta. Et renuntiatione seu
 expressa facultate. Ita denique, clauso libro ad quod sunt in iura. et sic ex variis legibus
 colligunt et contrahuntur.

De

Agilis Contractibus ad contractum Emphyteuticum et venditioni relativi.

Sunt prolixi negotia et societatem alii quidam tractatus qui speciem Emphyteuticum, aut negotia
 profecerunt, ut A Cambium, Monopolium, motu, localio et quodam, quod tractatus
 sui sunt. Et in orationibus sunt quod nunc ad forum interam esse quod est.

137.

Cambium a Cambio quod permittit et scilicet in suo proprio officio sicut in permittit percurat
 cum altera pecunia, alia, ideo dicitur scribitur. quod sit permittit negotia pecunia pro
 pecunia, ubi permittit loco generis ferunt, permittit et est sicut in uniusquisque
 aut cum vero, oleo. et permittit in cambio non dicitur, quod in cambio in re, et pecunia
 pro pecunia permittit in que differentia est, et hoc non pro frequenter accidit et videtur
 propter varias pecuniarum fortis, quarum altera alibi plus valet quam haec, huius pro alia
 in hac pecuniarum permittit ille qui rogat, ut permittit, Campore, et ille qui rogat
 ad permittendum Campore et Campore. Et dicitur cambium in explicatione a
 multo, imo quod in multo per se requiritur tractatus ipse, quo cadere in specie est. et non dicitur
 videtur, qui tractatus ipse in cambio non requiritur. Et quod multum dicitur, et huius in re
 quod permittit vixit dum et contra in cambium tenet et post nisi pecunia in non ut
 non in eadem specie et benivolentia. quod in ad multum speciale est permittit, sed pro
 circa argentea, pro argentea cyrea, et per quod abunde patet, quod cambium in uniusquisque
 tractatus a multo, quem non adeo, in re bene videtur ad tractatus in nominato, pecunia
 per se de ut dicitur, sicut est in re. ita tractatus certum non dicitur, id est in re
 speciale, sed generale speciei appropriationem sicut permittit, cuius instar sic tractatus
 in solo consensu sed re et traditione perficitur. unde

138.

Inter per Cambium transferri dicitur pecunia a Campore in Campore, id est
 sicut la legem per valde dicitur, sola traditione pecunia alterutro, et si altera pecunia
 non est statim non dicitur, quod in re videtur, quod Campore pecunia accepta, quod in re

acquiri, & si reciprocom & fuerit, singulari ut sua ggentione comparet nec qd dicitur
qd optimum sequum est nisi translati, nec h' de honore dicitur, sed eo qui statim
pensionem numerat, si e' comparari per litteras cambiales, pensionem in alio loco assignationem
acquirere potest, & prius dnum earum pensionem acquirere, qm' pensionem in eod' loco
conspiciendo, & tradita, non contum fuerit et permulatio de tradita non proficit de deb'tis,
unde patet qd cambium a permulatio differat, ut species a genere & aliter.

439.

Quid sit Cambium ino in futurum e' reale, factum ita ete, qd horum dicitur in ista
planta arca e' illa permulatio pensionum, qua g'lingit in eodem loco, ta dno, po
dno, & q' re ipsa nullum in pensionem g'lingit, unde ex hoc cambio nil lucri accipi pot' sine
poto u' pro, sicut dicitur in dno, qd dicitur qd dicitur qd dicitur qd dicitur qd dicitur
inimic' cum fuerit accipit, aliter in eam pro no' pastoralis officio d' dicitur
unde et factum dicitur e' quasi infundatum. Cambium reale per dicitur
ad cambium factum dicitur pat' suum, qd illud qd legitimum ut dicitur ad
eorum g'pendium: Variet' subindit' cambium sit accipit, p' dicitur h' dicitur
e' in cambium locale, e' manuale, Cambium locale e' permulatio pensionum in hoc
loco qd dicitur d' dicitur pro pensionem in alio loco dicitur qd dicitur qd dicitur
ordinarie sit per litteras cambiales, qd dicitur qd dicitur qd dicitur qd dicitur
differt' pro h' dicitur comparari in presenti, e' manuale v' cambium e' permulatio pen-
sionem in eodem loco, unde forte manuale dicitur, qm' de non ad manum permulatio,
alio e' minubum dicitur, ut maxime g'lingit in diversitate factis, ut dicitur qd dicitur
pensionem argentea aut cuprea, & pro moneta gravi moneta parva. Cambium
locale ulterius subdividit' in cambium simplex et recambium, simplex cambium
locale h' dicitur, cum ita permulatio pensionem ut dicitur in alium locum ibi ob dno
g'ne quiescant, recambium v' illud e' qd reciproco fluxu ad priorem locum
revertit', et h' dicitur qd permulatio pensionem ita, ad in alium locum dicitur ibi
quiescant, ibi h' dicitur quiescant, sed per reciprocos cambiales litteras in eod' loco
et quod eorum comparari a comparari solvendo dicitur.

440.

Quid sit Cambium accipere aliqd supra factum, aut potius aliqd a forte
potiore eod' tradit' hodie dicitur, et forte iste dicitur vocari
dicitur, qua statim a summa numeranda dicitur, cuius
dicitur ut recte intelligat' fieri, & titulos cur aliquid
in Cambio accipi potest ultra factum, alio die intrinsecos
alio intrinsecos, que sunt intrinseci, quorum aliter maxime
dicitur in Cambio manuali & minuto, est qd ipse numi-

De Cambio

Prostantia, quoniam nomen datur vel comparatio pro nullo valore
v.g. aureum pro argenteo & quae est prostantia pretio estimabili
est, sicut enim est, qui aureum non magis estimat quàm argentum
sed si solum, quia magis opprobriat negotiationi et minori esse
numeratione, sed etiam ratione sua intrinseca prostantia, qua
aureum prostat argento, dicitur & alter titulus est polissimum
in Cambio locali, quo comparatur nullo onere et periculo in de-
portandis pecuniis beneficio Comparis sublevatur, quae suble-
vatio pariter pretio estimabili est. Extrinsicus titulus pariter
fuit duo. unus est labor Comparis, quem maxime Compar
publicus adhibere debet in conquirenda, aservanda, numeranda
omnium generis pecunia, quem labores gratis sustinere nullo tenetur
ex communi. alter est in re damni emergentis lucri cessantis
aut periculi imminenti, quae omnia Compari & in Cambio ordinariè
iminent, et pretio estimabilia sunt, nec oriunda ex mutuo, sed
potius ex contractu innominato. Idem de, pro propter differentiam
Cambio à mutuo supra significatam, sed etiam tota ratio Cambii
quia hoc lucrum lucrum est recognoscere voluit, erat, quod mutuum
virtuale in cambio intercedat, adeoque lucrum ex cambio
aspera sit, quod tamen alii auctores propter differentiam signi-
ficatam merito et communiter negant.

447. Unum de Cambio adhuc addo circa titulum ex interesti propter
damnum emergens & Notandum: pactum scilicet de hoc titulo
explicite iniri posse, uno modo de iure, ut videlicet ex stipu-
latione teneatur Comparis de damnum emergens et lucrum
cessans, quod postmodum de proferenda ratione non obvenisse
supplere, et hoc iniquum à se esse apertum est. altero modo de
certa aliqua pecunie quantitate solvenda pro periculo in se

recepto, et istum modum prohibuit Pius 4us in bulla de
Cambijs, quam tamen Bullam, vix alicubi receptam, sicut folij, dubi-
o 20. n. 2. unde ubi recepta est obligat, ubi recepta non est,
ita saltem non obligat, vel Campora ad restitutionem accepti sit
obligandus, idque propter gratiam similitudinem in locis vi-
gentem, ubi haec bulla recepta non est. Sed haec de
Cambio folij.

Monopolium a graeco Monos id est solus et Polin 442
id est, vendere proveniens, ut notat Franciscus Geneth
Episcopus Vasionensis in sua theologia morali tra-
ctatu 2° C. 11. fol. 126. est conventio quaedam
duorum vel plurium inita, ut sibi solus certis mercibus coemerent,
vel eas vendendi republice sibi solus facultatem appropriarent,
de hac conventionem quaeritur an licita sit, patet enim
ex una parte inde evenire, ut raritas mercium crepet
et pretium augetur, adeoque caritas rerum in republicam
introducatur, quod illicitum videtur, Confutitur tamen
ex altera parte neminem prohiberi posse de comparatione
mercium in ea quantitate, qua voluerit.

Verba illa de...

et si ipse solus merum huiusmodi venditor exinde faceret
quo igitur dicenda verum pateant Notandum est...
Atque potissimum modis huiusmodi Monopolia fieri possunt
uno quod per indulgentiam Principis quo conceditur licentia aut illo loco huiusmodi
soli huiusmodi et huiusmodi vendere licentia, quod circa rem Librariam perfructum
est. ratio per conventionem duorum aut plurium privatorum sine ulla licentia
qui eorum merum esse comparant veli preterea, ut earum charitatem in rem
publicam inducant, et ita in preterea eorum vendendi sibi facultatem faciant
ratio per facultatem plurium mercatorum, qua conveniunt merum huiusmodi et huiusmodi
preterea et in vendendis, quod denique esse mercatores merum in impedire
ne alii merum ad eum locum deferant, et ita preterea rei deprecat.
propterea sunt attendendae, an merum sub monopolio quodammodo valeat
natura sunt officio recipere aut velle civium, an huiusmodi quodammodo rite attendit

143. A. Monopolium per indulgentiam Principis sine detrimendo republicae aut
civilitatis et sine bara in rebus sibi non necessariis, aut cum bara in rebus sibi
necessariis licitum est ita opinio P. Gualterii de Regio, cum est Principi com-
petat regimen rei publicae, ratio sua obligatio sine detrimendo reipublicae
aut suspicari non debet de dolo malo, adeoque quod ipse fieri indulgentiam
fieri consentendum est, quod de iniuria sibi non esset, sicut in hoc casu apparet
non potest, in monopolio ubi est huiusmodi generis pariter non peccat iuxta
de Regio quodammodo summum preterea in huiusmodi non expedire, ratio est preterea eorum
summo res vendere et non debent, quod quodammodo in hoc non excedit, sicut
non erit nisi aliunde frax et dolo immerito, in ultimo monopolio quodammodo
quodammodo. Sed si unquam sine potest exarere et quodammodo officio si adhibere
merum si huiusmodi impediunt, et quodammodo charitatem si supra inductionem
id faciunt: unde merito reicere et improbari sub gravi para in lege
Juliana ad legem Juliam huiusmodi nequis novem transactiones voluerit
aut dolo malo faciat quo quis de libertate para 26 aureorum statuit
et de monopolio ubi est huiusmodi leges, namque procul dubio potest
et monopolium et obligat ad restitutionem cum damnum, hoc eo
quocumque modo passus est damnum proximo et augetur in ipsum preterea

mercium quarumcumque unde merito in huiusmodi negotiis gravissimum est
 s. Raymundus C. 2. titulo de usuris et rigoribus §. 9. dicitur illegitimum
 esse veluti nefarias detestandas, qui ea in hiis omnibus aureis & aliis
 moneta, & res ferales, et praecipue virtualia, ut de talibus caribalem
 inducantur. Satis est longum est vitare negotia, nec excludere
 nisi quasi ea se illicita essent, si iustum pactum non excedant, sed et peri-
 culum pecuniae, cui pro medico lucro uam proficuum est.

Mohatra graue est, quo venditor rem vendit statim ab emptore filij
 emendam, et postea est emptoris venditorisque questio rem vendendi caris
 ut filij vendendi. Sed pro exemplo: Tunc §. 9. ex 100 florenis vel
 moluare, sed non est qui moluare, hinc ad mercatorem rogantur filij molu-
 daret 100 aut 90 florenis, rem statim mercator memor forte illius
 moluare dante nil inde sperantur, luri hi cupit replicat, et alium
 gratum in illorum, daturum se illi merces soliduras 100 florenis hoc in
 ananimento ubi statim sibi reuendat pro 90ta et illa fore futurum
 ut statim a se auferet 90ta interim in ipse ex titulo emphorice moneret
 debitor post annum soluentem: Aliter & ex parte in pactum venire
 et virtualiter involuitur. Aliter si gratia mohatra, de quo queritur
 an licitum sit, adeo, sine pacto mercatori licet vendere aliam mercem
 et caris §. 9. 100 numeris post annum soluentis, fieri et retere eandem
 mercem sibi mox ab eodem pretio 90ta numerum presentium, tandem et
 si breuiter id nullatenus licite fieri potest sed et domnam suam pro-
 hibitum si solum a. f. Carolo in Concilio Mediolan. anno 1450
 ne cui presentem pecuniam querenti quod caris vendat, ut statim a
 venditore per se et per inpositam personam filij emat. Sed et ab hinc
 Pontifici summo propositione quatuoragesima job ipse in alia domata
 et ea in sonat contractu mohatra licitum est, et esse eandem personam
 et eam contractu reuenditionis praue in illo emittente luri. claris
 ad hoc sunt gratum reuendat ut parorum se solentem pte da hinc
 C. §. 3. hi vbi patet, ergo ideo id reuendit uno vendente pro
 pretio filij minoris, quia sub quadam quibus rade potest, quia sub reali
 venditabile solentem tradidit illi sibi 90ta et octoginta ab eo debent re-
 titre 100, quia ipse uno vendente et soluit sibi propterea sibi gratia

444

445

De Locatione et Conductione.

usurarius est, et si malignitate et duplicitate plenus sit. Antonius de
lib: et quo salis potest, quod iste gradus revera nihil aliud sit, quam si mercede pro
minus presentibus multo daretur cum pacto quod pro ei post annum solueretur,
quod usurarium est.

1146. Locatio denique et conductio duo sunt Correlativa sive sunt tempore. Verbi
gratia si quis unum idemque gradum excepit quod locatio dicitur respectu fructus, conductio
vero respectu locarii, eoque iste gradus conductio quodam duorum aut plurimum
qua rei fructus usque aut opera pro certa mercede conulari ad hunc gradum
et quentio, qua est rei immobilis ad hunc gradum decennio, et persona aut
rei mobilis ad quodamque hunc pro prolio tradit ad usum inde percipiendum
in hoc gradu qui rem tradit locator, et qui eam accipit conductor
dicitur, et si iure iste gradus, sicut exemplo boni gradus familia
Christi committitur, cum operarios dicitur, quos nemo dicitur, in
vincam suam agere imperat. in eo in hunc. Et quod si ipse, fortuito
eveniens impeditur ex parte rei conductae, sine culpa fructus non percipit, con
ductor pro rata huius quo fructus non percipit, a pensione mercedis
sibi exigendi adeoque ad nihil tenetur. Et si habitatorum sive locati,
aliud est si culpa ipsius conductoris eundem casum et infirmitatem
risit, ubi prout dubio in ad locum personam tenetur. huius qui dicitur
operarium ad id dicitur, si operarius interea fuerit factus equus pro
suo compere, quo a prolo factus laboravit in cubiculo suo et operari non
prohibet conductori, conductor ad nihil tenetur; et contra si ipse non con
ducta operarium facta, aut penitus dicitur operarium. Et de dimissioni
nitorum tenetur ad hunc ad solutionem operarii per dies, ad quos fructus
nisi operarius ita dimisit alium invenit conductorem pro reliquis
diebus, ut Navarrus. Lapius et alii quilibet dicent. Sed

1147. Quoniam an quis locans suam operam pluribus sit nitorum sive singulari
et legem in eadem recipere possit, legibus sive. Duplex sit legatio sive
ab utroque legatore indeque stipendium ducere soletur.
ubi respondendum est cum ostensione facta et ambo legatibus si in eadem
causa sit late impliciti, et si magis legatibus una sit legatio unum
et si videndum, utrumque legatorem partem suaverent obre legato

in nacia, neq; nisi specialia pacto fuerint, ab uno non sustineri debet, multo
 magis ipse legatus ab utroq; diuisus solum persum petere potest nisi haec
 legator specialiter merito est de utroq; aut diuisa utriusq; obsequia pra-
 estitisset, tunc si diuisa merita diuisa premia ad mercedem auipere
 potest. Et ambo non est eadem cura implicili, nec referunt ad unum, adeoq;
 est diuisa legatorum a diuisis uni legato imposta. Atk dicendum
 erit legatum tandem ab utroq; mercedem auipere potest et repetere quod
 nec se in legatorum detrimendum aut moram patitur, subacta iam mora
 ab eo solum cui laborauit, nil aut ab eo cui moram intulit pro rata
 more repetere potest, cuius ratio est quod haec legatorum utriusq; legatorum factio
 est inuicibilis, et dignus sit operarij mercede sua sumenda ab eo cui opera
 locata fuit: cum igitur in nro casu quodam mora nulla inueniret, utriusq;
 legatori legati opera locata fuit, etiam ab utroq; mercedem operarij
 peti licite potest, atq; hoc iussum fieri a legatis sum dulcissimum tum
 potestatis videmus, ut e quibus oritur (Abolitus proprius et honoratus
 quo de sua salute venerat

Archiepiscopus

Reliquis ad omnem Contractuum pertinentibus.

Propter huiusmodi explicatos gradus variis adhuc superest potest in ad
 forum civile quod ad forum officio pertinentem, uno in aut altero ex parte
 quoniam in illis variis peculiaribus, nullumq; per gradum saltem et generalem
 eorum notitiam intelli ad doctrina consilia ultimo hoc de gradibus
 articulo esse expendere animum est. erit ergo

Secutio ima

De Emphyteusi, Fendo, pigore, hypotheca et deposito.

Emphyteusis non quoniam ab Emphyteio id est meliore desumpto in suo dicitur
 latine contractum meliorantem sigat, alia etiam in Emphyteusis in nro casu
 inacta si magis fructifera, ut colorem, datus fuerint, ad quod propoluerit
 in nro casu iste gradus hanc in e resultat et fructifera in Emphyteusis
 variis sunt. Definiri potest Emphyteusis quod sit in utendi et fruendi re aliqua
 mobili et in perpetuum et ad eum hanc in magis detentio sub obsequio

(D. J. J. 10)

contractus facti ita qm ut hoc sit de substantia & valore q' dicitur ut dicitur in
 ad videre q' apud Laym. loc. cit. qd' e' maxime verum e' de q' dicitur Emphy-
 teusio iulianica, qui sine scriptura et debito instrumento n' valet: cum
 aut ex variis iuribus instrumentum hoc perdit, potest eo perdito Emphyteuta
 producere tenet p' se ad petendum quid proprietario q' dicitur q' Emphyteu-
 tam probet, et sub instrumento se auerit Emphyteusen et se hoc per-
 se, facere nequalet, petere q' d' a' dicitur, ut in d' dicitur p' dicitur iurim
 sibi d' dicitur. Tenet proinde ad petendum proprietario ostendit bona
 Emphyteusia, eorumq' sine, alioquin q' dicitur ipsum prosumptio fiet et oia
 eius p' dicitur Emphyteusia contestum. et hoc ubi q' dicitur et in casu
 qd' Emphyteuta se proscriptio iure defendere n' potest ostendit q' dicitur
 q' dicitur si causa p' dicitur fuerit et n' si iulianica fuerit, in quibus
 p' dicitur rei Emphyteusio ex dicitur, et q' dicitur Emphyteuta p' dicitur
 omni uniformem q' dicitur aliter. et qui ad hoc p' dicitur non
 in annorum spatium sufficere potest.

2^a Condicio e' qd' cum Emphyteusis sit q' dicitur meliorans, in quo fundum
 dicitur, ut meliores Emphyteuta dicitur fundum sibi concessum proprio labore
 et industria colere, nec n' cauere, ne res deteriori, alioquin ad damna
 dicitur qd' sua culpa factum e' qd' si dicitur sine dicitur culpa Emphyteuta dicitur
 agri et devastare, ut priore anno in n' dicitur p' dicitur per dicitur munitio-
 nem Fryburgensem, q' dicitur ex dicitur p' dicitur, et ad dicitur p' dicitur, ut ea
 dicitur p' dicitur cuius p' dicitur fundi e' q' dicitur Emphyteuta p' dicitur
 dicitur si Emphyteuta fundum ita restauravit, poterit ex p' dicitur a' dicitur repe-
 dere vel colligere ex p' dicitur q' dicitur impedi q' dicitur p' dicitur.

3^a Condicio e' ut in recognitionem sui qd' p' dicitur proprietario manet,
 Emphyteuta dicitur annua p' dicitur ut dicitur q' dicitur dicitur de dicitur
 ubi dicitur tenet e' ex p' dicitur. Cor: de iure Emphyteusio e' dicitur p' dicitur
 de dicitur q' dicitur Emphyteuta dicitur q' dicitur annis in Emphyteusis secu-
 lari et in iulianica duobus p' dicitur n' soluerit, e' a' dicitur dicitur n' req-
 uisq' amittat cum dicitur ubi oia Emphyteusio seu meliorantia in
 re Emphyteusio facta, casu q' dicitur dicitur dicitur. dicitur n' dicitur p' dicitur in
 iulianica p' dicitur authentica qui res eod. de sacrosanctis dicitur p' dicitur q' dicitur
 infra dicitur p' dicitur et dicitur, p' dicitur q' dicitur t' dicitur q' dicitur dicitur
 q' dicitur n' 87. ut Emphyteuta sel' dicitur qui aliter solutioe dicitur p' dicitur
 dicitur e' p' dicitur p' dicitur inuariat, q' dicitur dicitur dicitur dicitur dicitur

per patrem alium quodcumque est prole et filii sui, et de hoc si antiquum fuerit, factum est pro herede cum sui iure, nisi remanens proximo agnati succedat, a prole in cuius praesentium disponeret, quod si licet. Dixi si antiquum fuerit. Nota est de prole dicitur secundum novum et antiquum secundum novum id est imo alium acquisitionem est beneficium solius auctoritatis, secundum antiquum vero est quod ab ascendente iure operationis ad alterum descendente transmissum est, et in hoc disponere non potest, factum sine iure proxi- mi agnati, quoniam si huiusmodi ius in illud sibi hereditas est.

Quod bonorum feudaliu[m] ex parte et provincialia insignis est quod ex parte bona Emphyteutica in officio dandi non possunt id est de regulis quibusdum Julii Clari l. g. testatorum §. finali q. 178. n. 7. ubi dicitur in superi- trahunt omnia bona delinquenti, quae ad extraneos devolui possunt, quoniam ad extraneos devolui nequeunt, ea neque possunt, potestatem autem secundum gentilitium ad extraneos devolui non potest. eadem bona feudalia neque filio in legitimum computari possunt si secundum fuerit antiquum, in casu hereditatem aditum, ubi plurimae debita, quoniam hereditas solvendo valeat, sed haec bona feudalia ad nihil boni, adeoque solum pro parte reddenda ad debita solvenda obligantur, plura huiusmodi privilegia videri poterunt, quod supra l. 4. c. 24. n. 7. ego unum adhuc de feudo addo quod eius beneficium a feodato auferatur, si erga in feudatorem magna ingratitudinis res fecerit, si factum suum suum, quem in bellum committit, et in cuius periculis dimiserit, si machinatorum in necem Domini suo feodalitatis genere non potest, dum fuerit, quo sibi auctore potest, aut ipse inimicus aut machinator factus sit, et impie ruginem, aut grave insultum iniuriam, si uxori, nunci, filio foris in domo sui Domini, nati se iniuriam, et alia huiusmodi, quae auferat, si contra obsequia ponit, in huiusmodi secundum datum est profectum nequeat, requiritur tamen de priva- tionem, sed iudicij sententia vel ex co[m]muni dicitur, plura haec supra videri poterunt apud Angelum declaratio in sua summa Angelica, et feudi. Feudo et Emphyteuti subalterna libello hereditario, qui est translatio feudi a feodato in alium pro pensione sibi solvenda non pro dicitur quod circa Emphyteuti duobus modis, scilicet unum est ipsum in Emphyteuticum

455

456

De pignore

Seu dñm utile in alium transferendo, qd sine consensu dñi proprietatis n̄
est, & solum fructum nōe prioris Emphyteutae quum utile retinetur
concedendo, quod aliquid dñi proprietatis consensu licite fieri docet Molina
dignul. 463. hujus est autem superficies & an superficies gradus aut porij
in se superficies gradus ad aliquid in dñm aliquid dñi dñi aut
implantandum aliquid solo, sicut in mundinis mercatorij plateam ad sua
luxuriosa locanda dñi solent.

457. Pignus est hypotheca in generica ac lapsoria sui aceptione, ita pariter diff-
erunt, ut lege res hypotheca est a dño ff. de pignoris hypothecis
dicitur in pignus est hypotheca nōe h̄m longi differet, nam si scilicet h̄m n̄ adeo
eandem rem signat, pignus est pro remobili hypotheca sumit pro immobili:
sumi est p̄ h̄m pignus sum hypotheca est pro re q̄ dñi in pignus est pro re
actu suo tradit in pignus est dñi pro gradu quo res in pignus dñi, qua
gradus est h̄m pignus sum hypotheca dñi p̄ h̄m gradu quo res aliam tradit et
obligat in servitatem debiti: sicut ut si aliter satisfactum n̄ fuerit inde
satisfact. A dño pro actu sumit, describitur p̄ qd sit actu legitime quo
creditor in rem debitoris saltem acquirat, ut si debitum suo dñi n̄
soluar, eo dimendit. sicut satisfactum potest: atq; res h̄m si mobili
sunt pignus dñi si immobili hypotheca.

458. Dicitur pignus ita aceptionem sicut a hypotheca in conventionali et probatoria
et legitimum. Conventionalis est qd p̄ h̄m gradus multo consensu et rei
traditione efficitur. Probatoria est qd per iudicem legitimum qd per iudicem
dispositionem. Probatoria dicitur aliquid p̄ in iudiciale seu illud qd
per sententiam iudicis aliquid obligat, et contra iudiciale, qd n̄ in iudicem
iudicium in personam obligat, si debitor n̄ compareret, aliquid ad iudicem
donec aliquid super hac re decretum fuerit. Dicitur q̄ p̄ h̄m pignus
sum hypotheca in univalem quae sicut oia bona aliquid hypothecant, et
partem qua pars quaedam bonorum in aliquid in pignus aut hypothecam
demandat. Colorem hypotheca p̄ est et expressa id est multo consensu
stabilita aut tacita seu iuris dispositione et sicut idem est de pignore:
iuris tacitam hypothecam ut ait sicut sicut. s. dñi. n. q. ff. in
sicut seu ararium dñi in bonis q̄ dñi sui debitoris. dñi
pignus et minoribus in oia bonis sui debitoris aut creditoris. sicut
sicut est et quae castrense bonorum item adventitiorum et sicut in

bonis patris. pto mariti in bonis uxoris pro dote promissa prestanda
 et contra uxorem in bonis mariti pro dote restituenda eo mortuo. pto
 mariti in bonis uxoris qui dote promissis pro dote prestanda. pto
 pto proprietariis in fructibus fundi localis absque bonis in dote. pto
 et Emphyteuta pro solvenda pensione et pro dote facta ab alio prest
 arum. pto Valida in bonis minorum pro mala administratione. pto denique
 factum pto hypothecam mutuator in qualibet re mutuatorii pro remuneratione
 aut si pecunia fuerit mutuo data in illam rem q ex pecunia dicitur comparata
 et qm con prelatione orbis et alior creditorum.

proprie sunt
in pto

Rem qd alienat in pignus dandum et illa opignorari pot, q vendi pot et
 si vendi q vendi n pot, nec opignorari pot, res am q vendi non
 opignorari prohibita est. pto res facta sine mobili, sine immobili
 Nulla fundi sepulchra patronatus supplicatio extra regum neqz h
 res publica aut sola coitas. pto hoc liber nisi t pto eius
 primatam famis, aut civitas publicon nec ptem alio offugere nequeat.
 pto bona et iura minorum absqz curatoris aut magistratus auctoritate
 pto res religiose sibi potestati Consule legem inam pto canrem pto
 quoniam res pignori dari pot, in re e ne quis rem alio pignori det, qd si
 fieret opignorator n solum fraudem committeret, q pto alioqz vocatur
 et resuper teneret pignorio alio pignus eiusdem bonis dote dare.
 eadem hi re plures opignorari pot, co usqz scilicet donec tota opignoralia
 sit, hinc si ager sibi Cato produentis aurei opignoralis esset ipse
 se mille aurei valeret, eo usqz alteri eius opignorari pot, donec pro
 mille aurei pignora florentes n ultra.

459.

Et quoniam pignori pignoriis accipit pto pto. pto inq e in ad rem
 et am dnm qd plenum adhuc permansit ex pte opignoratoris seu debitoris.
 pto nec solum et potestatem pignoriis. Et e traditum sibi pignus de
 sicut, n hi detinet illud ut suum, sed ut alienum, et hinc e qd debitor
 bon n am pignoriis fructus pignoris accipiat, aut pto pignoriis accipiat
 et in solum con ptem non fructus pignoris solum sicut pignoris
 accipere usura e. pto pto e ad reals q de dicto in re pto
 et Hypothecaria aut feniara dici solet, et hoc ad opignorariis pto.

150

De Deposito.

Sum ad potidendum pignorum ad illud recuperandum si ablatum fuerit.
Si huiusmodi reciproca e ad personalis seu pignoralitia q duplex e
altera directa qm fit debitor ad recuperandum pignora sua pignoralia
post propositam satisfactionem L. pignoris Cod. de pignoralibz obliaguaris
q dicitur pignora creditoris ad recuperanda ex pte pignoralia
Sunt ad pignora pignora. qm effectus e pignoralis in ordine solvendi
de hoc autem pignoralia Genet. l. om. 2. d. 8. c. 4. §. 1. s. 1. g. pignoralia
solutio debitorum realium solutio debitorum personalium scilicet pignoralia
fit creditoris qui hnt aliquid pignora pro recuperanda debiti illi qui ad
hnt pignora o directe in solam personam debitoris in via de pignoralia
legum civilium, in qbz fit tunc L. 1. §. 1. Cod. qui pignoralia in pignoralia ha
beant; eos qui acciperent pignora cum in rem abem abent privilegij oia
q personalibus adbz spectant profertur glabo.

445

Itq deniq effectus e classis hinc in vendendi pignora, et in ex pretio accipiendi
qtm fiti dicitur cum repetitione super fluitat. de d. pignoralia ubi fit
sciendum e, qe si res pluribus pignoralia fit, itaq pignoralia scdm facultate
dem oblineat classis hinc vendendi pignora, scilicet si pignoralia adnotatione
debitoris de vendendo aut redimendo pignora, ubi qm pignoralia circa
proximum adrao fuerit, qe si vni plures res pignoralia fit, n oia, sed
qtm sufficit, vendant, et mobile pignora qm immobile, qm mobile pignora re
cuperant qm immobile, vendant, ea sub hasta, n creditor fiti resones pro
bono placito pretio, nisi cum qntu debitoris, scilicet et pignoralia: emptor pignoralia
eo iure gaudebit, quo gaudebat debitor, neq si debitor in habuit dntem
abile, qm pignoralia id impedire pot. qe si vni ipse debitor n requisito pigno
rario pignora vendiderit, protestetur pignoralia loco competente, ne sub iure
accipit vendat, et ita in rem permanebit in vendendo, donec ipse L. per redimenda
debiti. Ceter aliud casu bonum pignora satisfactum fuerit et hoc de pignoralia
dicta sunt

446

Depositi qm est quo sola rei custodia sine mercede committitur ut eadem
numero reddat, cum ad aliquam ex necessitate et si libera volute in cust
dionem tradi possit, hinc dividitur in depositum necessarium et voluntarium
deposita ad dolo, et contra aut per dolo pignoralia scilicet in dntem pignoralia
fiti L. 1. §. 1. d. 1. de deposito. ubi dicitur de deposito in

Judiciale, qd. iudicij auctoritate, scilicet et conventionaliale, qd. privatorum conventionione
 nec nisi sequensum est in hoc depositum in sequestro personarum vel aliquid
 vel singulari iura ita se sequentur in hoc depositum ut dantur res et diligencia
 sequester alij est datus, qd. nunc duo de iure quodam disputant, et de alij tunc
 damnum inferat fructus itaq. iuris et tunc eundem in sequestro aut custodiam
 tradunt usq. ad mutua conventionem aut iudicij decisionem, alij est natus
 qui nunc a iudice dantur, nec res diligencia perca. Et alterutri damnum
 singulari, ad hoc in ubi sequester natus, et sic praesens de re necesse
 ad huc propter appellationem duntaxat iuris de iure sit. Deponeat res si solum
 mobilis, sed et immobilis, et si res depositi nec custodiam. Deponeat si alia
 maneat et eadem numero restitui, de hoc depositarius de deposito quasi
 de suo diligentem hinc et perca, maxime si ad hoc per officium magistratus,
 vel tenent auriga, raulta, campores, stabularij opifices et quidam res
 victorum hospitum et in suam navim curruum stabulum inferri permittunt,
 quasi in suam rem recipiunt, nisi aliud sit expressum est. Principalis
 obligatio depositarii est ut reddat rem eandem numero si depositum respiciat
 res, et Charite tertii ut retinere tenentur ut fieret si depositum depositi
 in damnum et tunc perca. advertunt in hoc si tamen est obligatio rem eandem
 numero restituere, ut si in equali bonitate diversa. In numero restituere
 statim potest, maxime si hinc gratia gratia mutui et comodati officium
 et specialis amicitia aut beneficium depositarii si improbare aut sperare
 et non ex usu magis profuturum, aut si ipsa res deposita usu ipso consumpti-
 bilis est aut fieri potest diversi valoris, ut si pecunia, quarum valor
 crescit integre facile compensari potest.

sectio 2da.

De Comodo, Precario, sponsione, securitate, Cudo
 transacione et fideiussione.

Comodatum est qd. alteri ad usum concedit, si pro re comodata sumat, si
 vero pro ipso actu quo res alteri concedat, accipit, dicitur et alij rei ad solum
 usum gratuita concessio ad nullum non revocabilis usq. ad certum tempus per
 ultima hoc scilicet ad nullum non revocabilis usq. si precario, qd. est qd.
 precario petenti utendum concedit laudat, qd. si qui gratia patitur, aut si
 revocaverit. unde dicitur comodatum et precarium, qd. utrumq. gratuita

76.

Comodato et precario. et

comodatio fit utendi aliqua re, differunt se qd in precario usus meli spm
spatio alliger, sed pro velle concedenti reuocari potest, ita qd non potest
Quas concedo tibi usum ad mensuram infra mensuram non reuocari potest, reus
illa sed aliud important, qm ut inquit Hugo, qd post mensuram non reddi
debeat si prius non reuelat: contra in comodato res traditur ad usum, pro hoc
certo, ante qd elapsum comodatus sine iniusticia reuocari non potest comodatus
s. in comodato §. si scilicet ff. comodati actus ex hoc sequitur, qd si comodatus
sine iusta causa comodatum ante hunc reuocet, tenetur ad id damnum rati
comodati reuocati ex parte comodatarii eventum, scilicet et ille, qui comodatus
res rem ad usum scienter ineptam s. in rebz §. item ff. eodem titulo.
obligari aut comodatarius imo re comodata non aliter nisi, qm consensum
a comodante, alioq. si dicitur bonairia q. 56. pte. i. n. i. tenetur
ad refundendum pretium usuz. sed ut rem iuxta diligentia custodial
siquis in eius gratiam comodata est ex beneficentia. et tunc ut naria
ordinariis expensis in rem fiscalis qm dicitur ea vltis, s. q. pabulum equo com-
dato procul, si in extraordinariis. isto ut eandem elapso spm usuz
ex bonam refectus et certe nulla culpa deteriorationem.

1104.

Cum auideri potest qd res comodata perdat, quoniam potest cui perdat, qd ad autem
deinde attendendum est, an cum culpa et tunc comodatarius an comodans
perdat, cuius est culpa perit illi perit: qd si non reuocet culpa perdat suo
suo et comodati perire videtur, res est qd sine culpa perit suo suo perit
tenetur comodans ad duo, unum est ut compenset expensas extraordinarias
et damna, si qd vitio rei comodata occulto cenerint s. q. si vinum impuro
votio corruptum s. at elig. ff. de precario. idem est ne reuelat rem
comodatum ante hunc, nisi ipse maiori aut equali necessitate propriis
coheret. qd oia de precario et in illenda ff. exceptio qd rem precario
datam reuelare potest qd voluerit qui precario tenetur. s. in quin perat
q. tra. ff. de sine iusta causa reuelando peccare potest contra charitablem
eo capu quo et attenta necessitate alteris rem sibi non reuelare potest.
sicut qd precarium morte eius cui conceditur, nec transit ad heredem, qd
conferit privilegium personale, s. cum precario §. vlt. ff. de precario
nec si finis morte concedenti, nisi specialiter super hoc fiat ad hunc
sue partem est.

De Transactione et Fideiussione.

aut ad novum ludum invidiam importare cogentur. si autem burg. n. 202
penebit induantur et in multorum sententia de restitutionem leri tenentur
ludo acquiritur, quod tunc alii similes dicentes sufficere, ut in iuribus qm in-
tulis ad novum ludum induendo comparet, rebus vero, quippe cuius
universio invidiale ab hac iniuria non provenit, ex infortunio et
imperitia cadentis, Ita sentit in aliis Molina disput. 5. 26. et eadem
sententia ego ad similes si aliunde frax abest, nec abesse coacti sit ad
ludendum cum ludum quem ludere cepit. Ob rationem eandem.

468. Transactio ex Molin: disput. 5. 26. Transactio si gratuita de re dubia et
controversa, hanc pacem quod ad gradum in nominalis reduntat q. do
rio aures ad eam abest, in q. de iure lib. subiecta probandi, nihil
cedit de hoc gradu dignum notata e, qd ad burg. n. 204. si q. de
rem ee alteri invalida e transactio in utroq. foro, si facta transactio
infruenta in unum reperiam, refundi transactio non potest esse alteri laquei, sed qd
sponte exposuerit se eventui incerto fuit in ludo. transigere p. re
illi solum q. de lib, qui ad alienare rem potest, contra transigere non potest qui
rem alienare non potest ut ex eoi docet Laym. unde cum prolatu Cardinali
sine consensu capituli rem alicuius et noni alienare nequeat sine eius
consensu neq. super illo transigere potest. eadem neq. e ad officium
transactio ut ferret equalitate in p. iudicantibus ita ut parti in dei pro cano-
rone iuris sui dubii, qm aliud prudentis viri arbitrio vales ut dicit Laym.
et ad quem pluribus hanc notam citato capit: sine pertractatione neq.
in presentia hanc sufficiant.

469. Fideiussio de fer gradus quo quis alienam obligationem seipsum implendum
si debitor principalis non solaverit. unde requiritur ut ille pro quo fidei
inter revera debitor sit, si e debitor non tenet, nec fideiussio tenet, ut dicit
Angely vbo fideiussio ex quo e fidei, qd si quis pro reo qui decapitatus
est, fideiussor, ille non ex hac occasione suffragetur, fideiussor non potest
pro reo decapitari, qm nemo potest se obligare ex gradu ad personam capita-
tem, qm nemo e in seipso vita et membrorum nisi. Soly Ray, in d. de
lega ad commentariensem, qua lex eadem pena involvendum acquirit
fideiussorem, qua multandus est pro quo fideiussor, qm ut in p. de

De Compositione mandati

Angely Coc. ut: dicitur ex legem de illo, qui tñ in officio custodiam, qui punit eadem pona, qua erat puniendū in iuramentis si ē in dolo fuga & in negligētia. si vñ fuerit fideiusor in dolo, punitur pona arbitria vel notari in l. si quis reum ff. de custodia reorum. in alijs fideiusoribus punitur iure punitur, calerunt faciente pñt os, qui est qñ oblique se se volent, nisi speciali privilegio aut lege prohibeant, quoniam nites prohiberēt et nites qñ ex speciali privilegio ē fideiusione facta ē liberari l. 8. §. vñ ff. de qui solv. dare pñnt. fideiusor mulieris in facta pro marito iurata ē authentica si qua mulier coc. ad senatū consultum velleianum vñ si in eala fuerit vales ex argūto docty in conit. qñ pñt pñtum de pñtis. filii iurata ē fideiusor mulieris pro alijs nisi firmata fuerit in scripto publico. et vñ by l. 1. §. 1. finali ad senatū consultum velleian. et si mulier et hoc in scripto firmata sit fideiusor vñ exceptione senatū consulti velleiani ad hāc obligatōem elidere et ff. ad ex l. 1. Cod. ad senatū consultum velleianum. plura hac super re videri pñt apud Angely vñ fideiusor.

§. 1. Etia. De compositione mandati stipulace, acceptace, luteala et curaleta.

Compositio dicitur pñt quoniam conventio super aliqua re diuina: loquor an de 470
composere a iurabili, qua pars debet alteri pñtis emitti in re pñtis super re dubia, q. a. l. 1. az. pñtis pñtis differt, eius et rōm sequit: a. q. pñtis pñtis
et solun locum dicitur in rebus pñtis, pñtis et ulatū angely in pñtis et in dicitur
ita hñ qñ nullum pñtis dicitur pñtis, qñ pñtis et l.

Mandatum spectari pñtis et actus et pñtis, ac hñ pñtis si pro actu mandati: 471
sumis. rāz iurē vñ si pro ipsa re a mandatoris in mandatum pñtis a cuius dñtis
et sic vñ pñtis facta pñtis, facta pñtis a legē pñtis, qñ alijs mandati pñtis
sumis, dicitur pñtis, expressio ad pñtis pñtis sua vñtis, in pñtis obliera ad pñtis
nulla data pñtis nec alio quocunq: si mandatum sumis qñ pñtis et
sic rāz dicitur pñtis pñtis, mandatum ē pñtis ad pñtis aliter vñtis
pñtis rāz. In pñtis qñ ē rāz generis, et legat qñ mandatoris dicitur
per se dicitur si licet, nisi pñtis. In quo pñtis, vñtis mandatoris i. tenam
fiam mandati vel facta vñtis, vel rāz notat Angely vñtis mandatum

De mandato et stipulatione

fit rqr mandatum in hoc sensu mandatoris et mandatarii. dicitur ad expensas
alterius vellem: subintelligitur si solum expensas fecerit rationabili presumptione pe
q. ubi finis mandati fuerit qui est aliqui scilicet mandanti. dicitur etiam quod
facta ad satisfactionem a locum q. fit ob mercedem et dicitur, si in causa mandato
fit aliud quodlibet rependat.

472.

Mandatum aliud est generale quo scilicet plura omnia regenda sunt licentia dantur
aliud speciale quod contra hunc est quodam in specie mandatum. fit et obligatio
utriusque mandanti et mandatarie, mandatoris est susceptio vel mandatoris
et diligentem moralem sumam adhibere de re in mandatum suscepta, unde cum
commissio tum omissione peccare potest, si necum quod facere debet omittit,
et scilicet committere debet. mandatum contra dicitur mandatarium scilicet
indemnitatem, et expensas ratione mandati prudenter factas restituere si
et damnum fortuito acciderit, quod in omissione mandati passus est. si ab
hoste spoliatus est in via et id ne officium sibi damnosum sit ut ait et dicitur
in p. d. 549. expensas mandatum in morte mandatarie secundo morte mandan-
tis si in re adhuc integra fuerit, si in re integra non est, ubi per se est ad
mortem mandatarie et ad revocationem mandati. unde etiam dicitur mandatum
per revocationem et pro tempore per revocationem mandatarie, scilicet in revocatione
sempiterna fieri debet aliter dolo aut fraude cogere presumere.

Mandatum scilicet est negotium gestum qualiter appellatur in qui aliquid non
dato sibi absentis et mandata ignorantibus negotium ubi libet generaliter
acquirere ad et contra suum et imperentem, vel si negotium ubi libet gestum
dama ad expensas prudenter factas aut illis iniuncta fortuito compensat
nisi gestor negotiorum id officium in se fecerit ex iure gloriis quodlibet
ubi offa prospere feculo et partem non nil potest auferre in potestatem quod alium
prohibito sunt, mercede compensari non solent, et hoc ut ait Curia. n. 204.
verum est si auctor fuerit infans, vel si de manu sicut equum cuius
redimere sed equum in redimendo parit in via, ubi nilum expensas et pretium
fit restituenda et p. r. ff. de negotiis gestis.

473.

Stipulatio generalis est qui in se non parit. hinc perficitur aut est quentio quodam
qua duo aut plures de eadem re eadem in fine et modo loquendi consensunt
et promittuntur sicut promittitur. de hoc quod habet aliud dicitur in d. tenit
quod quod iuxta Angelum et alios stipulatio obligat non solum ad honorandum

auspilatione Tutela et Curatela.

nisi qd per alium promissum potest impleri, item qd nemo pro alio stipulari potest, nisi
sit eius seruus aut filius, in p[ro]p[ri]etate de inutili stipulatione §. si quis alii. item
et hoc qd alij stipulantur et compromittuntur dicitur esse alij q[ui]ntum, unde, si post
in derogationem unq[ue] dicitur ad alia stipulatio nil proderit. §. q[ui]ntum ff. de S.
fidei de auspilatione n[on] nisi nova dicenda §. 1. e[st] aut auspilatione q[ui]ntum quo in
derogata debitor suum creditorem p[ro]p[ri]e auspilon seu solvendum debitor
an illud remittit. respondet creditor. Et habeo auspilon remitto, si q[ui]ntum
auspilatione tollit om[n]em actionem personalem et mixtam et dicitur cum p[ro]p[ri]etate
h[ab]ere loco citato.

Non aliud est q[ui]ntum stipulandum et superest autumo q[ui]ntum Tutela et Curatela 474
de h[ab]itu et officio Tutela p[ro]p[ri]etate quatenus ad. Et aut curatela et Tutela
quasi q[ui]ntum, q[ui]ntum Tutor et Curator a mag[is]t[ro] tenet ad procuranda bona
minorum exigunt, sexu qui t[ame]n parente carent, et t[ame]n sub eius potestate
et h[ab]itu §. ex v[er]bo. Tutela q[ui]ntum h[ab]et obligatio superstatu et conditione
legis aut magistratus v[er]um q[ui]ntum suppletur. Differentia Tutor et Curator
a Tutor, q[ui]ntum q[ui]ntum Tutor dicitur resp[ect]u impuberum, Curator v[er]o resp[ect]u puberu[m]
q[ui]ntum sed h[ab]et ad huc minorantem. q[ui]ntum v[er]o v[er]o q[ui]ntum q[ui]ntum q[ui]ntum Curatori
aut Tutori dicitur solvere hypothecam in bonis suis Tutoris sive
Curatoris in o[mn]ia damna ipsorum incuria t[ame]n aut impuberi proventu.
v[er]o q[ui]ntum Tutor et Curator tenent favore iurum si v[er]o Tutela aut
Curatela suscipiant, si v[er]o sol[us] iam Tutor aut Curator fuerint
h[ab]ent mag[is]t[ro] et v[er]o se om[n]is suum rolle excludunt, Corat[us] v[er]o s[er]v[us]
creditorum q[ui]ntum q[ui]ntum in v[er]o defensor, nec n[on] reditorum in v[er]o
larium resu[m] et suo h[ab]itu ratione ei ad quem de iure spectabit.

Triples v[er]o Tutela et operi ob paritatem reor[um] et Tutela dicitur p[ro]p[ri]etate §. 750.
Testamentaria et Tutela. Legitima e[st] q[ui]ntum a iudice dicitur q[ui]ntum §. 750.
Tutela eo casu quo p[ro]p[ri]etate in Testamento nullum Tutorum aut Curatorum nominasse
aut h[ab]it[us] h[ab]it[us] superstitit[us] p[ro]p[ri]etate, qui r[ati]o q[ui]ntum ab intestato succedunt.
Testamentaria e[st] Tutela qua in Testamento pater filio prouidit. Tutela e[st] q[ui]ntum
§. 750 alio[rum] ob intestato sine p[ro]p[ri]etate necq[ue] per Testamento quodam ad id mag[is]t[ro]
et p[ro]p[ri]etate nominato alio[rum] e[st] iudice demandatur. et h[ab]it[us] Tutela dicitur
et imp[er]at q[ui]ntum Tutela mag[is]t[ro] p[ro]p[ri]etate em[er]gunt sicut et Tutela q[ui]ntum
matrem q[ui]ntum et nisi p[ro]p[ri]etate in aliqua religione p[ro]p[ri]etate et h[ab]it[us] Tutela

De Restitutione

Dei a de uno Religiosum ipse sine professione momento expirare se
cia iura n ad tutorem aut Curatorem sed ad monium professe devolutionem
quasi iura auctoritate persona. Iuris qd officium e ad si. quesi. pala
hendi n solum in politicijs et defensionis iuribz sed e in moralibz
ut cum a vitijs abdicat et ad pietatem traducat qd e in parte suo id in
tutore origin. sperare ut qui tutorem et curatorem ee possit. dicitur ad hec
sori. dicit n qd nilong e numero tutorum penitus excludendi et reliqui
e post consensum prolati ne pt hinc bona qd hypothecam ad curanda
damna tutorum item mulieru qd prode matrem epi. ysa. mel. minor. qd
25. annis adit et avia qd in cordo in se curatorem agere pot. ad hoc fori
politici polig et ad dicit qm dicit unde nec in dicit in honore tute
sed potes retulit ma qd hanc qm sal. ample de hinc examin. qd ma
De restitutione auctimur erit igitur.

Disputatio 1ta.
De Restitutione in genere et specie.

Restitutionis nam siue confessionalium onerata siue propria officio fori
lineam in ea facile in omni moralizace prorepsit, qm qui recte in illa
debitum et qd tunc sua aut facile percipit, si an intellectum e fficit, quos. flois
dissima lauro pignus a seo. pignus cum solo spiritalem qd ea que in
hinc mundi conebatur. fulmina circumcingit et hinc in presentia in
ellendam Disputaci proponit illam. fa explicare intelli. vel. ne inter
multiloquia veritate. dicitur angraty necessitas. dicitur quasi in yva
brdy. hinc qd pignus dicitur. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur.
et sua aperta sit. erit ideo. Quasi unica.

De Restitutione in genere et specie.

Unica questione talon nam de restituere qd dicitur dicitur in dicitur
Unica questione primus in geminas sectiones subditur. hinc. ea. qd generica
na. qd qui ad qd ex una radice restituere dicitur. dicitur. dicitur. dicitur.
dicitur. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur. dicitur.